بسم الله الرحمن الرحيم

TÜRKİYE İÇİN

MİLLİ STRATEJİ

YAZAR HAKKINDA

HARUN YAHYA müstear ismini kullanan yazar, şimdiye dek siyasi konularda çeşitli eserler hazırlamıştır. Bu eserlerin önemli bir bölümü, Yahudilik, Masonluk ve bu iki gücün dünya tarihi ve siyaseti üzerindeki etkileri ile ilgilidir. (Müstear isim, inkarcı Yahudi düşüncesine karşı mücadele eden iki Peygamberin hatıralarına hürmeten isimlerini yad etmek için Harun ve Yahya isimlerinden oluşturulmuştur...)

Yazar tarafından kitapların kapağında Resullah'ın mührünün kullanılmış olmasının sembolik anlamı ise, kitapların içeriği ile ilgilidir. Bu mühür, Kuran-ı Kerim'in Allah'ın son kitabı ve son sözü ve peygamberimizin de hatem-ül enbiya olmasını remzetmektedir. Yazar da, yayınladığı tüm çalışmalarında, Kuran'ın ve Resulullah'ın sünnetinin bu vasfını kendine rehber edinerek, gayrı-Kurani düşünce sistemlerinin tüm temel iddialarını tek tek çürütmeyi ve o konu hakkında küfrün mantıklarını tam olarak susturacak "son söz"ü söylemeyi hedeflemektedir. En büyük hikmet ve kemal sahibi olan Resulullah'ın mührü, bu son sözü söyleme niyetinin bir duası olarak kullanılmıştır.

Yazar, ayrıca CAVİT YALÇIN müstear ismi altında, sırasıyla; Kuran Bilgisi, Gerçeği Düşündünüz mü?, Allah İçin Yaşamak, Kuran'da Münafık Karakteri, Evrim Teorisi, Resullerin Mücadelesi, Kuran'da Temel Kavramlar, Adamlık Dini, Ölüm Kıyamet Cehennem, Cahiliye Toplumunu Terk Etmek, Kuran Fihristi, Kuran Ahlakı, Kuran'da Tebliğ Metodları ve Tartışma, Kuran'dan Cevaplar, Gözardı Edilen Kuran Hükümleri gibi kitapçıkları ve Kavimlerin Helakı ile Düşünen İnsanlar İçin adlı kitapları yayınlanmıştır. Tüm bu çalışmalardaki ortak hedef, ya dinden uzak kişilere Kuran'ın tebliğini ulaştırmak ve böylelikle onları Allah'ın varlığı, birliği ve ahiret gibi temel imani konular üzerinde düşünmeye sevk etmek ya da müslümanlara bazı önemli konuları hatırlatmaktır.

TÜRKİYE İÇİN

MİLLİ STRATEJİ

TÜRK DIŞ POLİTİKASINA 'OSMANLI VİZYONU' İLE YENİ BİR BAKIŞ

HARUN YAHYA

İstanbul, Kasım1996

ISBN 975-7986-16-X

Vural Yayıncılık
Çatalçeşme Sok. Üretmen İşhanı
No: 29/13 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: (0 212) 511 42 30 - 516 70 80

İçindekiler

Önsöz

Soğuk Savaş yıllarında dış politika üretmek oldukça kolaydı. Dünya, iki kutuplu bir istikrar zeminine oturmuştu. Bağlı olduğunu kutup, size bazı dış politika misyonları ve avantajları verirdi, siz de ona göre davranırdınız. Bu stratejik tablo, dış politikayı sabitleştirmiş, adeta zamanın akışını yavaşlatmıştı. On yıl önceki stratejik tablo ile on yıl sonraki stratejik tablo arasında ciddi bir farklılaşma olmazdı. Bu pozisyonda, Türkiye gibi ülkelerin Dışişleri Bakanlıklarına düşen iş, resmi yazışmaları, diplomatik temasları düzenlemekten, kısacası "kırtasiyecilik"ten öteye gitmezdi.

Oysa Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte dünyanın stratejik tablosu çok hızlı bir değişim sürecine girdi. Bu süreç, özellikle Türkiye'yi yakından ilgilendiriyordu. Çünkü Türkiye'nin üç dış politika yönünden ikisinde, yani Balkanlar ve Kafkasya-Orta Asya'da, köklü bir rejim değişikliği yaşandı. Sovyetler Birliği sınırları ya da etki alanı içindeki cumhuriyetler bağımsızlıklarını elde ettiler. Dahası, bu cumhuriyetler, "Türk kimliği" ya da "Osmanlı mirası" nedeniyle Türkiye ile yakın tarihsel ve kültürel bağlara sahiptiler. Bu noktadan hareketle, Türkiye'nin bu iki zıt yönde, Balkanlar ve Kafkasya-Orta Asya yönlerinde stratejik bir açılım, bir etki alanı oluşturması hayalleri yeşerdi. "Adriyatik'ten Çin'e Türk dünyası" sözleri, bu hayalin ifadesiydi.

Ancak sözkonusu "Adriyatik'ten Çin'e" hayalleri, somut politikalarla desteklenemedi. Çünkü Türkiye Soğuk Savaş sonrası dünyaya hazırlıksız yakalanmıştı. Kendisine "hayat sahası" oluşturması için gerekli olan strateji üretim gücüne sahip değildi. Bunun en açık örneği Azerbaycan'da yaşandı (halen de yaşanıyor): Rusya, sahip olduğu güçlü ve atak devlet mekanizmasını, örneğin başarılı gizli servisini kullanarak Azerbaycan'da darbe yaptırdı; Türkiye'ye yakın olan iktidarı değiştirip, kendisine yakın olanı getirdi. Türkiye ise bir karşı-hamle yapacak güç, bilgi ve deneyime sahip

değildi. Bir başka ülkede "darbe yaptırmak" ya da o darbeyi engellemek gibi bir kavram, Türk dış politikasına yön veren zihinler için çok yabancıydı.

Balkanlar'da da umulan "etki alanı" yaratılamadı. Türkiye'nin Bosna-Hersek krizindeki rolü Batı'nın çizdiği sınırların dışına çıkamadı. Türkiye, uluslararası topluluğu harekete geçirmek için BM ya da NATO koridorlarında umutsuzca dolaşmaktan başka ciddi bir şey yapamadı. Bosna'nın asıl ihtiyacını, yani silahı ise—bölgeyle hiç bir tarihsel bağı olmayan ve dolayısıyla Türkiye'ye göre çok daha uzak ve dezavantajlı kalması gereken—büyük ölçüde İran karşıladı. Sonunda ABD, Türkiye'nin umutsuz diplomatik girişimlerinin hiç bir payı olmadan, yalnızca kendi hesapları sonucunda krize el koydu. Bu hesapların içinde, Clinton'ın seçim endişelerinden de öte, "Bosna'yı İran etkisine kaptırmama" düşüncesi ağırlıklı olarak yer alıyordu. Sonuçta, bugün Bosna'da bir ABD-İran kutuplaşması yaşanıyor. Türkiye'nin adı ise anılmıyor bile.

Kısacası Türk dış politika mekanizması, dünyadaki yeni stratejik oluşum içinde oldukça "acemi" kaldı. Soğuk Savaş döneminin "kırtasiyecilik" misyonunu aşıp, içinde bulunduğu bölgeyi kendi çıkarları için düzenlemeye çalışan bir "bölgesel güç" haline gelemedi. (Bunda, Türkiye'nin 1990'ların başından bu yana içinde bulunduğu siyasi istikrarsızlığın ve ekonomik krizlerin de kuşkusuz büyük bir rolü vardır).

Ancak Türkiye'nin önündeki fırsat henüz kaçmış değildir.

Bu fırsatı değerlendirebilmek için de, hem devlet hem de toplum olarak Soğuk Savaş sonrası dünyanın şartlarını iyi kavramak ve buna uygun bir "milli strateji" belirlemek şarttır. Türkiye, devlet ve toplum olarak, Osmanlı'nın mirasını taşıdığının bilincine varır ve dış dünyayı bu bilince uygun bir biçimde değerlendirmeye başlarsa, sözkonusu "milli strateji" şekillenir. Bir kez şekillendikten sonra da, gerçeğe dönüşmesi yalnızca bir "konjonktür meselesi" olur.

MİLLİ STRATEJİ, devlet ve toplum düzeyinde gerçekleşmesi gereken sözkonusu zihinsel değişikliği harekete geçirmek için hazırlandı. Kitap içindeki makaleler, Türk dış politikasının bazı temel meselelerine yeni bir vizyon ile yeni bakış açıları getirmektedir.

Hedef, Türkiye'nin daha güçlü, daha etkili ve kendi kimliğine daha çok sahip bir ülke olmasıdır.

■ 1 ■

Dış Politikada Akıl, Psikoloji ve Tavizsizlik

Dış politikayı yönlendiren çevrelerin, yani en başta Hariciyecilerin sık sık seslendirdikleri bir düşünce vardır. Buna göre, bir ülkenin dış politika gücü ve izleyebileceği dış politika seçenekleri, yalnızca onun siyasi, ekonomik ve askeri gücü ve bir de sahip olduğu stratejik konum tarafından belirlenir. Bu mantığın doğal sonucu şudur: Siz, ancak sahip olduğunuz güç ile etrafınızdaki güçlerin kesişiminden ortaya çıkan sabit bir dış politika izleyebilirsiniz. Mevcut şartlar, ülkeyi yönetenlere fazla bir strateji tercihi imkanı vermez.

Aynı düşünce, şu sonucu da beraberinde getirmektedir: Bir ülkenin, örneğin Türkiye'nin, değiştirilmesi mümkün olmayan dış politika zorunlulukları vardır ve başa hangi hükümet geçerse geçsin, bu zorunluluklara uymak durumundadır.

Kısacası, Hariciyecilerin dedikleri şudur: "Mevcut şartlar, tek bir dış politika şablonu ortaya çıkarmaktadır ve biz de bu şablonun gerektirdiği politikaları aynen uyguluyoruz. Siz de olsanız, daha farklısını ve en önemlisi daha iyisini yapamazsınız."

Oysa bu düşünce doğru değildir.

Çünkü bir ülkenin dış politikasına etki eden bileşkenler içinde, üstte saydığımız "teknik" faktörlerin (yani bir ülkenin siyasi, askeri ve ekonomik gücünün) yanısıra, bir de "teknik" olmayan çok önemli bir faktör daha vardır; dış politikaya yön veren karar merkezlerinin "akıl" düzeyi. Bu "akıl" kavramının içine; ulaşan istihbaratı analiz edebilme ve yorumlama yeteneği, ya da bir başka deyimle "basiret"; ileri görüşlülük, geniş ve çok yönlü düşünebilme becerisi, planlama ve bu planı uygulama kabiliyeti gibi farklı zihinsel vasıfları katabiliriz.

Pek çok insan, dış politikanın uzmanlaşmış kurumlar tarafından en iyi biçimde yönetildiğini düşünerek bu "akıl" faktörünün önemli olmadığına inanır. Oysa o sözkonusu kurumlar da insanlar tarafından yönetilmektedir. Bu yüzden, insan ürünü olan her şeyde ortaya çıkan "akıl farkı", dış politikada da kendini gösterir.

Akıl ve Satranç

Dış politikayı bir satranç karşılaşmasına benzetmek yaygın bir düşüncedir. Bu benzetmeyi, konumuzu açıklamak için kullanabiliriz.

Bir satranç karşılaşmasının orta yerinde oyun durdurulur ve durum incelenirse, bir tarafın diğerinden, örneğin siyahların beyazlardan daha avantajlı bir durumda olduğu görülebilir. Bu noktada eski oyuncular yerlerinden kaldırılır da, yerlerine yenileri oturtulursa, oyunun geleceği için ne söylenmesi gerekecektir?

Kuşkusuz yalnızca oyun tahtasındaki "güç dengesi"ne bakarak, siyahların kazanacağını öne sürmek tutarlı bir iddia olmayacaktır. Çünkü, oyun tahtasındaki güç dengesi, karşılaşmadaki güç dengesinin yalnızca bir parçasıdır. Diğer parça ise, oyuncuların beynindedir. Eğer beyazların denetimini devralan oyuncu, ötekinden daha usta, ya da daha "akıllı" ise—mesela, siyahları oynayan kişi yalnızca iki hamle sonrasını hesaplıyor da, o 6-7 hamle sonrası üzerinde hesaplar yapabiliyorsa—oyun tahtasındaki "jeostratejik" dezavantajına karşın, siyahları yenmesi mümkün olabilir.

Aynı durum, ikiden çok daha fazla oyuncunun "taş" oynattığı dış politikada da geçerlidir. Ülkeler arasındaki güç dengesi, yalnızca "masa üzerindeki" güçleriyle değil, aynı zamanda "beyinsel" güçleriyle de ilgilidir.

Bu nedenle, "dış politikanın belirli gereklilikleri vardır, biz de onları ay-

nen yapıyoruz, siz kafanızı yormayın" şeklindeki telkini bir kenara bırakıp, daha "akılcı" bir dış politikanın nasıl olabileceği konusunda düşünmek gerekmektedir. Bu noktada da, dış politikanın "aktif" ve "pasif" ya da "etken" ve "edilgen" şeklinde ayrılabilecek iki farklı tarzı olduğuna dikkat etmek gerekir.

İki Tarz-ı Siyaset

Yine satrançtan söz edelim. Satranç maçlarında oyunculardan biri diğerinden daha usta ve "akıllı" olduğunda, genellikle ortaya tek karar merkezi olan bir oyun çıkar. Bu tek karar merkezi, daha usta olan oyuncudur, çünkü oyunu kendi kafasındaki bir plana göre kurmaktadır. Karşı tarafın muhtemel hamlelerini hesaplamakta, bu muhtemel hamlelere karşı 4-5 aşamalı hamleler tasarlamakta, hatta kimi zaman karşı tarafı, kendi istediğine uygun bir hamle yapmak zorunda bırakmaktadır.

Öteki taraf ise, çok daha dar düşünmektedir. Oyununu kafasında oluşturduğu bir plana göre oynamamakta, yalnızca karşı tarafa reaksiyon vermektedir. Hep savunma durumundadır. Ama bu savunma da planlı ve sofistike bir savunma değildir. Yalnızca karşı tarafın tehlikeli bir hamle yaptığını gördüğünde, örneğin bir taşı tehdit altında kaldığında, kendi taşlarının yerini değiştirerek tek hamlelik savunmalar yapar. Her geçen adımda mat olmaya biraz daha yaklaştığının farkında değildir çoğu zaman.

Benzer bir durum, politikada da ortaya çıkabilir. Daha akılcı ve aktif bir dış politika izleyen bir ülke, karşısındaki diğer ülkeyi kısa sürede pasif duruma düşürebilir. Pasif duruma düşen ülke, etrafında yalnızca "dış tehdit"ler görür ve bu tehditlere karşı acilen bir şeyler yapmak zorunda hisseder kendini. "Biz aslında yalnızca barış ve dostluk istiyoruz" der ve etrafındakilerin neden sürekli "fitne-fücur" çıkardıklarını bir türlü anlayamaz.

Bu pasif konumda kaldığı sürece, dış politikası gerçekte "tehdit" olarak gördüğü güçler tarafından yönlendirilecektir. Bu "tehdit"lere karşı kendisine dostlar bulmaya çalışacak, belki de kendi ulusal çıkarları için gerçekte son derece zararlı olan ittifaklar kuracaktır. Bu "tehdit"lere karşı arkasını yaslayacak sağlam dayanaklar ararken, kendisine dost olarak gördüğü büyük güçlerin de evet-efendimcisi haline gelir. Bu güçlerin, örneğin Amerika'nın, desteğini arkasında sağlam tutmak için, onların her dediğine olumlu cevap vermesi gerektiğini düşünür. O güçlerle çıkarları uyduğu durum-

da anlaşmak, uymadığında da rahat bir biçimde "hayır" diyebilmek gibi bir "lükse" sahip değildir.

Bir süre sonra o hale gelir ki, "tehditlerinden yıldığı" ya da "medetini umduğu" bu dış güçlerin arasında, rüzgarın savurduğu bir yaprak gibi tümüyle pasif bir konum alır. "Tehdit saydığımız şu ülkelerle oturup konuşalım, hatalarımız varsa karşılıklı düzeltelim, müttefik saydığımız büyük güçlere de gerektiğinde hayır diyelim" gibi "aktif" bir düşünce aklından hiç geçmez. Aklına, "bu bizim müttefiklerimiz, acaba onlara sadakatimiz kalıcı olsun diye mi, düşman saydıklarımızla aramızı düzeltmemizi hiç istemiyorlar" diye bir şüphe de gelmez.

Bu durumda yapacağı tek şey, pasif bir biçimde, karşısına gelen dış politika gelişmeleri karşısında rutin tepkiler vermekten ibarettir. Hariciyecilerin, "biz mümkün olan yegane dış politikayı en iyi biçimde uyguluyoruz" derken farkında olmadan ifade ettikleri "çaresizlik" sendromu, işte tam da budur.

Dış Politikada Psikoloji Faktörü

Ülkeler arasındaki ilişkiler, bazı yönleriyle, insanlar arasındaki ilişkilere de benzer. Çünkü sonuçta dış politika da bir takım insanlar tarafından oluşturulmaktadır. Ve bu nedenledir ki, insanlar arasındaki ilişkilerde büyük rol oynayan psikolojik faktör, dış politikada da etkilidir.

Birbiriyle aynı ortamlarda bulunan iki insan arasındaki hiyerarşi ilişkisini düşünelim. Hangisinin "ast", hangisinin "üst" olacağı, toplumda kabul gören değerlere hangisinin daha çok sahip olduğuna bağlıdır. Birisinin ötekinden daha iyi bir mesleğe sahip olması, daha kültürlü, daha zengin, fiziksel yönden daha güçlü ya da estetik olması, gibi "teknik" faktörler, hemen her zaman aradaki "düzey" farkını belirleyecektir.

Ama bunların yanında, tarif edilmesi zor olan bir psikolojik faktör de vardır. Bu da, o iki kişinin, diğerinin konumunu hiç göz önünde bulundurmadan, kendilerini nasıl hissettikleri ile ilgilidir. O iki kişiden birinin, A kişisinin, her türlü "teknik" özellikte diğerinden (B'den) daha zayıf olduğunu varsayalım. Ancak A, tüm bu teknik özelliklerin dışında bir nedenden dolayı kendisine çok büyük bir güven duyuyor olabilir. Örneğin sahip olduğu inanç ya da ideoloji sayesinde, B'den çok daha üstün olduğu kanaatinde olabilir. Böyle bir durumda, B'nin A üzerinde herhangi bir otorite kurması

kesinlikle mümkün olmayacaktır. Aksine, A'nın B'yi egemenlik altına alması mümkündür.

İşte bu psikolojik faktör, dış politikada da belirli ölçülerde etkilidir. Bir ülke, teknik kapasitesinin kendisine verdiği gücün daha "üstünde" bir üslup sergileyebilir. Eğer bunu başarılı ve istikrarlı bir biçimde sürdürürse, onunla muhatap olan diğer ülkeler de bundan etkilenecek, aynı insani ilişkilerde olduğu gibi, "ayağını denk alma" politikası izleyecektir.

Tavizsizlik İlkesi

Bu noktada, baştan beridir açıklamaya çalıştığımız akıl ve psikoloji faktörlerine dayanarak, "tavizsiz dış politika" kavramı üzerinde durabiliriz.

Gerçek bir örnek kullanalım. Türkiye, bilindiği gibi ABD'nin Irak'a karşı giriştiği Körfez Savaşı'ndan büyük zararlar gördü. İlk başta, "bir koyup, üç alma" formülünün işleyeceği sanılıyordu, ama Irak'la olan ticaretin ambargo nedeniyle durması, en başta da Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattının dondurulması, Türkiye'ye büyük bir ekonomik zarar verdi. Türk hükümetleri, çeşitli kereler bu durumu ABD'ye anlatmaya çalıştılar, ama Washington'da kimse onları dinlemedi. Tansu Çiller, başbakanlığı sırasında, "madem ambargoyu deldirmiyorsunuz, o zaman en azından zararımızın bir kısmını karşılayın" şeklindeki bir teklifle ABD'ye gitti. Ancak, başta, Türkiye'yi "satılık müttefik" ilan eden—ve öte yandan da Cengiz Çandar'ın deyimiyle "Amerika'nın özellikle Yahudi kökenli yazarlarında pek sık görülen aba altından sopa göstererek askeri müdahale tehditleri içeren tahliller yapma" tekniğini uygulayan—*Washington Post* başyazarı William Safire olmak üzere, çok sert bir tepki ile karşılaştı.

Ancak Refah Partisi'nin iktidara gelmesinden bir kaç hafta sonra yapılan Çekiç Güç oylaması öncesinde, ABD, Ankara'nın yıllardır kulak tıkadığı bu haklı taleplerine bu kez tepki göstermedi ve Irak'la ticareti mümkün kılan BM karanın uygulamaya konmasını kabul etti. (Ancak Saddam'ın Talabani'ye karşı Barzani'ye destek olmak amacıyla Kuzey Irak'a girmesi ve ABD'nin de Irak'ı yeniden vurması yüzünden bu uygulama ertelenmiş bulunuyor.) Dahası, Çekiç Güç'ün süresinin uzaması için, Türk tarafınca daha önceleri istenen fakat geri çevirdiği bazı "Çekiç Güç düzenlemeleri"ne onay verdi ve Kuzey Irak'ta bir Kürt Devleti'ne öncülük etmeyeceğini deklare ederek taahhüt altına girdi.

Ne değişmişti? Türkiye "teknik" olarak aynı Türkiye'ydi. Ama yeni hükümet, kendisini ABD'ye "göbek bağı" ile bağlanmış bir hükümet olarak görmüyordu ve ABD bu tür bir taviz vermeseydi, ilişkiyi "inceldiği yerden koparma" alternatifini düşünebilirdi.

ABD, eskiden psikolojik yönden bağımlı bir Türkiye ile karşılaşıyordu. Ankara'dan bir talep geldiği ve kendisi bunu reddettiğinde, ikinci bir ses çıkmayacağına emindi. Türkiye'nin ABD'nin yaptırımlarını "eli mahkum" kabul edeceğini, Ankara'nın hemen her zaman "çantada keklik" olduğunu düşünüyordu. Ancak RP iktidarının yarattığı psikolojik farklılık, Washington'da "Ankara'nın kafasını kızdırmama" düşüncesinin etkili olmasıyla sonuçlandı. Nitekim kısa bir süre sonra Başbakan Necmettin Erbakan'ın; İran, Pakistan, Malezya, Endonezya ve Singapur'u kapsayan Müslüman ağırlıklı "Doğu seferi", Türkiye'nin önüne Asya-Pasifik ekseni üzerinden yeni bir dış politika yönü ve vizyonu açmakla, ABD'ye Türkiye'nin seçeneklerinin çok yönlü olduğunu açıkça gösterdi.

Yeni Bir Dış Politika Vizyonu

Tüm bunlar, Türkiye'nin dış politika mentalitesini değiştirmesinin ve "akıl" ve "psikoloji" faktörlerini göz önünde bulunduran çok yönlü bir "tavizsiz dış politika" tarzı ve vizyonu oluşturmasının zamanının çoktan geldiğini göstermektedir.

Eğer kendinizi bir güce endekslerseniz, ona açık açık "sadakat" gösterirseniz, psikolojik bir hegemonya altına girersiniz. Sizden sürekli taviz ister. Bu tavizlere karşı en fazla "mırın-kırın" edeceğinizi, ikinci bir ihtarı ile de sesinizi keseceğinize emindir çünkü. Başka gidecek bir kapınız olmadığından, onun isteklerini kabul etmeye mecbur olduğunuzu bilir. Bu kısır döngü içinde taviz üzerine taviz verir, o gücün arada sırada sizi öven, sizin ne denli önemli bir müttefik olduğunuzu anlatan demeçleri ile de tatmin bulursunuz.

Oysa eğer çok yönlü bir dış politika izlerseniz, örneğin Ortadoğu'da Amerikan-İsrail kampının kuyruğu olmak yerine, hem o kampla, hem de onun karşısındakilerle ilişki kurarsanız, bu kez psikolojik üstünlüğü ele almış olursunuz. Bu kez ABD, "sorun çıkarmasınlar, dediğimizi yapsınlar" mantığıyla değil, sizi küstürmeme ve kaybetmeme mantığı ile düşünecektir. Washington ile arası iyi olmayanlar da, sizi karşı kampa ait bir kaybedil-

miş komşu olarak değil, dış dünyaya açılan bir pencere ve aklı başında bir ortak olarak görecektir. Bu tür bir güç dengesi içinde taviz vermezsiniz, çünkü kimsenin sizi taviz vermeye zorlayacak bir kredisi yoktur. Aksine, başkaları sizi ikna etmek için tavizler vermek zorunda kalır.

Baştan beridir ele aldığımız noktalara dayanarak şunu söyleyebiliriz: Türkiye'nin dış politikası, çok uzun zamandır, "akıl" gücünün etkin bir kullanımıyla yürümemektedir. Mevcut dış politikanın "alternatifsiz" sanılmasının ve gösterilmesinin nedeni budur. Bu nedenle de, dış politika "aktif" değil, "pasif" bir tarzda yürütülmekte, karar verme ve uygulama yöntemi değil, reaksiyon gösterme yöntemi kullanılmaktadır.

Bu yüzden psikolojik üstünlük tamamen öteki ülkelere kaptırılmış durumdadır. Dolayısıyla Türkiye, "teknik" gücünün kendisine verdiği imkanın da altında bir dış politika performansı sergilemektedir. Ayrıca, psikolojik üstünlüğün kaptırıldığı en önemli güç olan ABD, Türkiye'ye istediği tavizi dayatabilmektedir. Türkiye de, "aktif" olmak yerine, ABD'nin (ve Ortadoğu için düşünülürse, hatta İsrail'in) kendisi için belirlediği pozisyonu "pasif" bir biçimde korumaktadır. Böyle bir pozisyonda ulusal çıkarlarından taviz vermekten kendini alıkoyması ise mümkün değildir.

Çözüm ise, Türkiye'nin, "akıl" gücünü kullanan, psikolojik etkiyi lehine çeviren, aktif, çok yönlü ve tavizsiz bir dış politika uygulamasıdır.

MİLLİ STRATEJİ,"nasıl?" sorusunun cevabına ışık tutmak hazırlanmıştır.

2

Ortadoğu İlüzyonları ve Türkiye'nin Stratejik Yanlışları

Ortadoğu, jeopolitik dünya coğrafyasının en kompleks bölgesidir. Bölgenin, ya da en azından bölgeyi yakından etkileyen güçlerin sınırları, Fas'dan Afganistan'a, Rusya'dan Orta Afrika'ya kadar uzanır. Özellikle 20 yüzyılın en büyük değeri haline gelmiş olan petrolün bulunmasıyla birlikte büyük bir önem kazanan Ortadoğu, yine yüzyılın başından bu yana dünyanın en istikrarsız, en kanlı bölgelerinden biri olmuştur. Savaş, terör, işgal, katliam, baskı, tehcir gibi terimler, Ortadoğu lisanının alışılımış öğeleridir. Bunun yanısıra, bölgedeki ülkelerin ve diğer dış politika aktörlerinin aralarındaki ilişkiler de son derece karmaşık ve değişkendir. "Düşmanım dostu düşmanımdır" mantığının en çok rağbet gördüğü bölgedir dünyada. Fakat düşmanlar sık sık değişir. Ve tek bir değişim, "düşmanımın düşmanı dostumdur" mantığı içinde birden fazla yeni değişim oluşturur. Hesaplanması çok güç "domino teorileri" gelişir. Bu nedenle, dünyanın en kaygan stratejik zemini Ortadoğu'dadır.

Böylesine kaygan ve değişken bir denklemler zinciri üzerinde dış politika yapmak da, doğal olarak, son derece "tecrübeli", "uyanık", hatta "kurt"

olmayı gerektirir. Nitekim bölgeye damgasının vurmuş olan devlet adamları; Kissinger, Ben Gurion, Esad, Begin, Sedat, Yamani, Schultz gibi ve daha yüzlerce "kurt"u içermektedir.

Ancak ne yazık ki, Türkiye, son dönemde izlediği dış politikası nedeniyle, hiç de böylesi bir "kurt" görüntü çizmemektedir. Aksine, Türkiye'nin iki temel stratejik açılım yönünde, yani Balkanlar ve Kafkasya/Orta Asya bölgelerinde ortaya çıkan "acemilik", üçüncü dış politika yönü olan Ortadoğu'da da çok keskin bir biçimde kendini göstermektedir. Dahası, Ortadoğu'da "acemi" olmak, Balkanlar ve Kafkasya-Orta Asya'da acemi olmaktan çok daha tehlikelidir.

Türk dış politika mekanizmasının Ortadoğu'da karşılaştıdığı sorunun, öncelikle bir teşhis sorunu olduğunu söyleyebiliriz; bölgedeki siyasi aktörlerin gerçek hedef ve hesapları teşhis edilememektedir. Belki de bu durumu "görme bozukluğu"ndan ziyade, "ilüzyon" olarak tanımlamak belki daha doğru olabilir. Görme bozukluğu görenle ilgili bir hatanın sonucudur, ilüzyonda ise, birileri var olan gerçekleri kasıtlı olarak size yanlış ya da eksik gösterir.

Türkiye'nin önüne sunulan ve başta medya olmak üzere dış politika ile ilgili çevrelerin önemli kısmı tarafından "yutulan" bu ilüzyonun temel işlevi, Türkiye'yi İsrail'in dış politika vizyonunun bir parçası haline getirmek olmuştur. Bu makalede, bu ilüzyon ile gerçekler arasındaki farkı inceleyeceğiz.

Amerikan-İsrail Objektifinden Ortadoğu Fotoğrafı

Amerikan-Sovyet çatışmasının sona ermesi ve Körfez Savaşı ile Amerikan hegemonyasının görüntüde de olsa tescillenmesinin ardından, Amerika ve İsrail yönetimleri tarafından yeni bir Ortadoğu resmi çizildi. Batı medyasının büyük isimleri ya da "saygın" dış politika gözlemcileri tarafından da onaylanan bu resme göre, Ortadoğu, Soğuk Savaş'ın ardından yeni bir iki-kutuplu sisteme oturmuştu. Bir yanda Amerika'nın uzaktan koordine ettiği ve İsrail'in başını çektiği bir "barış cephesi" oluşuyordu. İsrail'in yanına, Ürdün, Arafat'ın FKÖ'sü, Mısır ve muhafazakar Arap monarşileri ekleniyordu.

Öteki yanda ise tam bir "şer cephesi" kurulmuştu. Bu cephe, üç ülkeden, İran, Suriye ve Bağdat'taki Saddam rejiminden ve bir de ilk iki ülke tarafın-

dan desteklenen "terör örgütleri"nden müteşekkildi. (Gerçi Saddam'ın İran ya da Suriye ile arası iyi değildi, ama o da onlarla aynı "barış ve demokrasi karşıtlığı"nı paylaşıyordu).

Aslında bu ikinci cephenin tek daimi üyesi İran ve onun desteğini alan radikal İslami örgütler gibi gözüküyordu. Yapılan yorumlara göre, Saddam'ın devrilmesinin ardından—ki bunun pek yakında gerçekleşeceği öngörülüyordu—Irak da "normalleşerek" öteki "barış cephesi"ne katılacaktı. Suriye ise bazı tavizler ve usta bir diplomasi sonucunda İsrail'le barış yapmaya ve aynı Mısır gibi bir Amerikan müttefiki olmaya ikna edilecekti. Dolayısıyla, geriye bir tek İran kalacaktı, Sovyetler Birliği'nin yok olmasıyla birlikte boşalan "Şer İmparatorluğu" koltuğuna oturabilmek için.

Amerikan ve İsrail yönetimleri, bu yeni iki kutuplu modelin gerçek ve en önemlisi kalıcı olduğunda çok ısrarlı davrandılar. Bir ikinci ısrarları ise, Türkiye'nin de açık bir biçimde birinci cepheye katılması içindi. Belki binlerce kez tekrarlanan bir nakarata göre, "bölgenin yegane iki demokrasisi olan Türkiye ve İsrail'in yakın birer müttefik olmaları" en normal ve en gerekli gelişmeydi.

Bu argümanlarını desteklemek için de, en çok, Türkiye'nin hassas noktası olan terör konusunu kullandılar. Türkiye, 1980'lerin ilk yarısından itibaren giderek ivme kazanan bir ayrılıkçı terör belası ile karşı karşıyaydı. İşte bu yüzden, Amerikan-İsrail ikilisi, terörün en az Ankara kadar Kudüs'ü de rahatsız ettiğini ve gerçek bir çözümün ancak tüm bölgeyi kapsayacak geniş çaplı bir ortak anti-terör politikası ile durdurulabileceğini söylediler. Ankara, kendisine sunulan bu fotoğraf ve bu "çözüm yolu" karşısında, kendisini Amerikan-İsrail ikilisinin oluşturduğu "Yeni Ortadoğu" kavramı ve stratejisi içine oturtmayı en akılcı hareket olarak gördü. Karşılıklı resmi ziyaretlerle olgunlaşan bu yakınlaşma, İsrail ve Türkiye arasındaki Askeri İşbirliği Anlaşması ile de en belirgin meyvesini verdi

Ancak ilk bakışta makul gözüken bu Ortadoğu fotoğrafı, gerçekleri tam anlamıyla yansıtmıyordu. Bazı detaylar fotoğraftan çıkarılmıştı ve bunlar son derece hayati detaylardı. Dahası, bu fotoğraf çok kalıcı bir pozisyonun resmi gibi gösteriliyor ve Türkiye buna göre davranmak zorunda bırakılıyordu. Oysa, detaylarından yoksun haliyle bile, yalnızca çok kısa bir zaman dilimi için geçerliydi. Fotoğrafın içindeki en yanıltıcı imaj ise, bizzat İsrail'in kendisine ait olan görüntüydü.

Bu nedenle, öncelikle İsrail'in gerçek görüntüsüne bir göz atmak gerekmektedir.

İsrail'in İkili Politika Geleneği

Soğuk Savaş döneminde dünya kamuoyunu meşgul eden konuların biri, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde uygulanan ırk ayrımı ("apartheid") politikasıydı. Beyaz azınlığın egemenliğindeki ülkede, siyahlar açıkça parya muamelesi görüyorlardı. Bu nedenle de Güney Afrika uluslararası topluluktan büyük bir tepki görüyordu. BM ve diğer uluslararası kuruluşlar, Güney Afrika üzerinde çeşitli yaptırımlar uyguluyorlardı. Apartheid ülkesi, uluslararası topluluktan "tecrit" edilmiş konumdaydı.

Ancak apartheid rejiminin istikrarlı bir müttefiki vardı ve uluslararası topluluğun baskılarını bu müttefiğin yardımıyla aşabiliyordu. Bu müttefik; apartheid rejimiyle, askeri ilişkiler, istihbarat yardımlaşmaları, ekonomik bağlar, hatta ortak bir nükleer programla bağlı olan İsrail'di.[1]

Fakat, 1980'lerde apartheid'in daha da kanlılaşması ve uluslararası tepkinin daha da şiddetlenmesi üzerine, İsrail bu ittifakı kayıtsızca sürdüremeyeceğini anladı. Ama, ittifaktan vazgeçmek niyetinde de değildi. Bu nedenle ilginç bir politika izlemeye karar verdi: O da Güney Afrika'yı tüm dünya gibi sözlü olarak kınayacak, ancak gerçekte apartheid rejimi ile olan tüm ilişkilerini gizli olarak sürdürecek ve dahası, bu rejimin ayakta kalması için elinden geleni yapacaktı. Bu "ikili politika"nın mimarı ise, o zamanlar yine Başbakanlık koltuğunda oturan Şimon Peres'di. Kudüs İbrani Üniversitesi üyesi olan İsrailli profesör Benjamin Beit-Hallahmi, *The Israeli Connection* adlı kitabında bu politikayı şöyle özetliyor: "Kamuoyu önünde, İsrail kendisi ve Güney Afrika arasına daha fazla mesafe koymaya çalışacaktı. Gizli cephede ise İsrail Güney Afrika'ya halkla ilişkilerden askeri ve karşı istihbarat önlemlerine kadar her konuda yardım ederek, ırk ayırımının tekrar canlanması için elinden gelen herşeyi yapacaktı..."[2]

Aslında İsrail, "ikili politika"yı başka yerlerde de uygulamıştı. Aynı Güney Afrika gibi ırk ayrımının acısını yaşayan Rodezya bunun bir örneğiydi. 1965 yılına kadar bir İngiliz sömürgesi olarak kalan ülkede, o tarihten sonra beyaz azınlığın yönettiği bir baskı rejimi kuruldu. Bu rejim dolayısıyla ülkeye Beyaz Rodezya adı veriliyordu. Ancak Ian Smith'in önderliğindeki beyazların bu egemenliği çok sürmedi; 1980 yılında ülkedeki iktidarı siyah

çoğunluk ele geçirdi. İşte İsrail, bu Beyaz Rodezya'nın en önemli dostlarından biriydi. Benjamin Beit-Hallhmi'nin deyimiyle, "İsrail'in kendini Rodezya'daki beyaz iktidarın devamına adamıştı." [3] Ama İsrail dünya kamuoyuna farklı bir görüntü çiziyor ve ırkçı rejime uygulanan yaptırımları desteklediğini açıklıyordu. Irkçı rejimi desteklemek gibi "yüz kızartıcı" bir suçu, çok gizli bir biçimde işliyordu.

Aynı "ikili politika", İsrail-Kontra bağlantısında da uygulandı. Kontralar, Nikaragua'da 1979 yılında diktatör Somoza'yı devrimle indirerek sol bir yönetim kuran Sandinistalar'a karşı ABD'nin örgütlediği aşırı sağcı gerillalardı. İsrail ise en az ABD kadar işin içindeydi. Ancak dünya kamuoyu kontra-İsrail bağlantısını fazla duymadı. Çünkü İsrail resmi olarak, kontralarla herhangi bir bağlantısı olduğunu reddediyordu. Batı medyası da İsrail'in olaydaki rolünü küçük göstermek eğilimindeydi. ABD'li bir istihbarat uzmanı bu konuda şöyle demişti: "İsrailliler gizli bir operasyonun nasıl yönetileceğini çok iyi biliyorlar." [4] İsrail'in kontra operasyonunu gizli tutmak için kullandıkları bir yöntem de, bu faşist birliklerin eline Sovyet yapımı silah verilmesiydi. Böylece silahların kaynağı ortaya çıkmıyordu.

Tüm bu örneklerin yanında, İsrail'in "ikili politika" geleneğinin en çarpıcı örneği, Sri Lanka iç savaşında yaşanmıştı. Azınlıktaki Tamiller'in içinden çıkan Tamil Kaplanları adlı gerilla grubu ile Sri Lanka hükümeti arasında 1983'ten bu yana süren iç savaşa İsrail de dahil olmuştu. Ancak Yahudi Devleti ilginç bir şey yapıyordu: "Terörizme karşı" Sri Lanka hükümetine silah satıp askeri "know-how" aktarırken, bir yandan de Tamil gerillalarını askeri eğitimden geçiriyor ve silahlandırıyordu!... Öyle ki, Tamillere karşı ülkenin kuzey kıyılarını korumaları için Sri Lanka hükümetine İsrail yapımı Devora hücumbotları satılmış, Tamil gerillaları da hücumbotlara saldırı konusunda Mossad'ın Kfar Sirkin'deki üssünde eğitilmişlerdi! Eski Mossad ajanı Victor Ostrovsky, durumu, "İsrail, iki tarafın da üst düzey askeri kuvvetlerini, iki tarafın bilgisi dışında, aynı anda eğitti" diyerek özetliyor.[5]

Bütün bu örnekler, İsrail'in ne denli "çok boyutlu" bir dış politika uyguladığını göstermektedir. Yahudi Devleti, resmi diplomasi boyutundaki görünümünden çok farklı politikaları gizli boyutta yürütebilmektedir. Bir örgütü ya da bir ülkeyi desteklerken, Batılı Yahudi finans merkezleri sayesinde Batı medyası üzerinde kurduğu etkiyi kullanarak bunu gizleyebilmekte, etkili ilüzyonlar yaratabilmektedir.

Hiç bir şekilde "acemi" değil, aksine aşırı derecede "profesyonel"dir. Ve ne yazık ki Türk dış politikasında zaman zaman görülebilen "acemilikler", Yahudi Devleti tarafından çok profesyonelce kullanılabilmektedir.

Ankara'dan ve Kudüs'ten Suriye Fotoğrafları

İsrail'in bu özelliğini göz önünde bulundurarak Türkiye'nin Ortadoğu pozisyonlarını incelediğimizde, ilginç bir tablo ile karşılaşırız.

Bilindiği gibi, Türkiye ile İsrail arasında son bir kaç yıl içinde hızla gelişen "stratejik yakınlaşma"nın "mihenk taş"nı Suriye oluşturmaktadır. Her iki ülkenin de Suriye ile ciddi sorunları vardır ve "düşmanımın düşmanı dostumdur" mantığı ile hareketle ikisi arasında "doğal bir ittifak" olduğu söylenmektedir.

Nedir bu sorunlar? Ankara'dan bakıldığında gözüken tablo şudur: Suriye, Türkiye'nin stratejik düşmanı haline gelmiş bulunmaktadır. İki ülke arasındaki ihtilaf konuları; öncelikle su sorunu, ikinci olarak da Suriye'nin sınır konusundaki revizyonist tavrı (Hatay üzerindeki iddiaları) olarak belirmektedir. Bu nedenle Esad rejimi Türkiye'ye karşı "terör kartı"nı oynamakta, 1980"lerin başından bu yana PKK'yı desteklemekte ve barındırmaktadır. Dahası, su konusunda Türkiye'yi sıkıştırmak için diğer Arap ülkelerini de arkasına almaya, bir "Arap cephesi" oluşturarak bize karşı kullanmak istemektedir.

Kudüs'ten gözüken Suriye fotoğrafı ise şöyle özetlenebilir: Suriye, İsrail'le iki kez (67'de ve 73'te) savaşmış ve Golan Tepeleri'ni Yahudi Devleti'ne "kaptırmış" olan stratejik bir düşmandır. İsrail Golan Tepeleri'ni geri vermedikçe—ki bu İsrail açısından kolay kabul edilir bir hareket değildir—Suriye İsrail'le arasındaki teorik savaş pozisyonunu koruyacaktır. Bu savaşın en etkili yöntemi ise, Suriye'nin Lübnan'daki İsrail karşıtı silahlı direniş örgütlerine İran'la koordineli bir biçimde verdiği destektir.

Görüldüğü gibi, Suriye'nin Türkiye ve İsrail'le olan sorunlarının nedenleri birbirinden tümüyle farklıdır.

Ancak Türkiye-İsrail yakınlaşmasını pompalamak için kullanılan argüman, Suriye'nin "teröre destek verdiği" şeklindeki yuvarlak ve müphem bir söylemden başka bir şey değildir. Sanki Suriye, Türkiye ve İsrail'e karşı aynı "terör"ü körüklüyor ve doğal olarak da bu iki ülke Suriye'ye karşı ittifak yapmalı gibi bir tablo çizilmektedir.

Oysa Şam'dan geçen bu iki "terör" ekseninin yolları birbirinden çok ayrıdır. (Bunlardan İsrail'e yönelik olanının "terör" mü yoksa "direniş" mi olarak tanımlanacağı da ayrı bir tartışma konusudur.)

Dolayısıyla da, bu iki farklı "terör"den birinin sona ermesi, ötekini etkilemeyecektir.

Terörün Bulanık Görüntüsü

Tüm bunlara karşın, İsrail-Türkiye yakınlaşmasını pompalamak için; Şam'dan geçen her iki "terör" ekseninin birbiriyle bağlantılı olduğu ve bu eksenlerin Amerika-İsrail ikilisi tarafından birlikte yok edileceği, dolayısıyla Türkiye'nin elden geldiğince bu ikiliye "yanaşması" gerektiği şeklinde bir tablo çilmiş ve Türkiye'nin önüne konmuştur.

Yaklaşık üç yıllık bir maziye sahip olan bu tablo, Suriye'nin çok yakın gelecekte İsrail ile barış masasına oturacağı varsayımına dayandırıldı. Barış masasında Hafız Esad'ın önüne "terörden" vazgeçme şartı konacak ve böylece kurulacak olan *Pax Americana*, hem İsrail'i hem de Türkiye'yi bu beladan kurtaracaktı.

Oysa son yıllarda Türk medyasında sık sık gündeme getirilen, özellikle "İsrailseverler" tarafından ısıtılıp ısıtılıp öne sürülen bu argüman, gerçekte "kendi kendini kandırmak"tan başka bir şey değildi. Çünkü İsrail ve ABD tarafından önem verilen "terör", yalnızca İsrail'e yönelik olan silahlı örgütleri kapsıyordu. Türkiye'nin başını ağrıtan terörün, bu ikili için bir önemi yoktu.

Mehmet Ali Birand, 30 Ocak 1996 tarihli yazısında şöyle diyordu:

> Suriyeli yetkililer ile yaptığım görüşmelerde duyduklarımı, sonradan Washington ve Ankara'dan da doğrulatınca hayretler içinde kaldım. Meğer biz boş yere bekliyormuşuz... Zira Suriye-İsrail barış görüşmelerinden 'PKK konusu' çıkarılmış. Görüşmelerde yine 'Suriye'nin terör örgütlerine verdiği desteğin bitmesi' ele alınıyor ancak PKK yok. Barış sürecine, sadece İsrail tarafından 'terör örgütü' olarak adlandırılan Filistin Kurtuluş Örgütleri'nin hesaba katılması kararlaştırılmış. 'Eğer PKK'yı da bu listeye alsaydık barış görüşmelerini tamamlayamazdık. Zira PKK artık Türkiye'nin değil, bölgedeki Kürt sorununun da ayrılmaz bir parçası oldu. Kuzey Irak ve bölgedeki Kürt sorununun PKK hesaba sokulmadan çözülemeyeceği anlaşıldı' diyen bir Amerikalı yetkilinin sözleri son derece önemli.

Birand, bu bilgilerin ardından, Ankara'da dış politika belirleyenleri "başlarını biraz kaldırıp, etrafa bakmaya" davet ediyordu. Ancak Birand'ın "başını kaldırmış" olması ve "Kral çıplak!" demesi bile fazla bulunmuş olmalı ki, bir kaç gün sonra aynı sütunda, aslında durumun o kadar da kötü olmadığını, Suriye-İsrail barışı ile PKK'nın da zayıflatılacağını yazmak zorunda kaldı. Buna karşın, Cengiz Çandar devreye girerek, Birand'ın birincisini yumuşatmak için yazılmış olan ikinci yazısı sırasında dezinformasyona kurban gittiğini, telkin altında kaldığını yazacaktı.

Çandar, 23 Nisan 1996 tarihli yazısında ise, şöyle diyordu: "Sizin 'terörizm'iniz, İsrail açısından hiç öncelikli değil. İsrailli yetkililer, bizimkilerin bize anlattıklarının tersine, 'PKK konusunda tavır almalarının niçin mümkün olmadığını' uzun uzun açıkladılar."

Çandar'ın da dediği gibi, İsrail konusundaki gerçekler, "bize anlatılanların tersine" gelişiyordu. Bunun bir diğer örneği, İsrail'den "terör karşı aktif yardım" geleceği söylentileriydi. İsrail ne zaman Bekaa'yı bombalasa, nedendir bilinmez, Türk medyasındaki İsrailseverler, "İsrail PKK'yı da bombaladı" diye bir haber ortaya attılar. Ancak her seferinde bunun gerçek olmadığı, İsrail'in yalnızca kendi işine baktığı ortaya çıktı. (Aynı şey, Gazap Üzümleri Operasyonu sırasında da yaşandı.) Dahası, ne zaman Türk ve İsrailli yetkililer arasında bir görüşme olsa, bir resmi ziyaret gerçekleşse, "İsrail Türkiye'ye PKK konusunda istihbarat yardımı yapacak" söylentileri yayıldı ve medyanın belirli kalemleri de bunu ballandıra ballandıra yazdılar. Ancak yine her seferinde bunun aslı olmadığı anlaşıldı.

Kısacası, İsrail'in Türkiye'nin terör sorununun çözümüne katkıda bulunmak gibi bir pozisyonu hiç olmadı. İsrail-Türkiye yakınlaşmasının temel argümanı olarak gösterilen bu beklenti, gerçekte bir ilüzyondu.

Ancak bunların üzerine şu tür bir argüman öne sürülebilir: İsrail'in bizim terör sorunumuzla uğraşması zaten beklenen bir şey değildir. Hiç bir ülke, bir diğeri için kendisini ilgilendirmeyen işlere bulaşmaz. Ortaklık, "düşmanımın düşmanı dostumdur" mantığı üzerine kurulacaktır. Suriye'nin İsrail tarafından, PKK'yla ilgisi olmayan nedenlerden bile olsa, "sıkıştırılması", Türkiye'nin yararına olacaktır.

Eğer İsrail'in Suriye'yi "sıkıştırması" her hangi bir şekilde Türkiye'yi olumsuz bir biçimde etkilemeyecek olsaydı, üstteki argüman belki kabul edilebilirdi. Oysa İsrail, Suriye konusunda Türkiye'ye karşı "ikili politika"

geleneğinin yeni örneklerini geliştirmektedir.

Batı Kudüs'ün özellikle muhtemel bir İsrail-Suriye barışı ile ilgili olarak geliştirdiği ikili politika, Yahudi Devleti'nin Sri Lanka'daki iki yüzlü müdahalesini hatırlatır bir biçimde tehlikelidir.

İsrail-Suriye Barışı İçin "Sulu" Hesaplar

İsrail'in yazının başında değindiğimiz ikili politika geleneği, Ortadoğu'daki "barış" rüzgarının bir parçası olarak Türkiye'ye karşı da geliştirildi. 1992 yılında iktidara gelen İşçi Partisi tarafından geliştirilen bu çift yönlü strateji, bir yandan Türkiye'nin Suriye'ye karşı bir baskı aracı olarak kullanılmasını, öte yandan da Suriye'nin su sorununda İsrail'den gizli bir destek görmesini öngörüyordu.

Türkiye'de yaygın kanı, Suriye'nin terör örgütünü su için desteklediği, İsrail'le barış yaptığında terörden vazgeçeceği, bu nedenle de dolaylı olarak İsrail'in su konusunda Türkiye'nin yanında olduğu şeklindeydi.

Oysa aksine, İsrail su konusunda Türkiye'ye karşı Suriye ile aynı safta yer aldı.

İsrail ile Suriye'nin "su ittifakı", Golan Tepeleri'nden doğdu. İsrail, 1967 Savaşı'nda bu tepeleri işgal ettikten sonra bir daha geri vermemişti. Bunun iki nedeni vardı; Golan Tepeleri'nin askeri yönden önemli bir mevki oluşu ve tepelerdeki su kaynakları. İsrail-FKÖ barışının ardından gündeme gelen İsrail-Suriye barış planı ise, Yahudi Devleti'nin Golan'ı geri vermesini gerektiriyordu. Ancak Yahudi Devleti, bunun için iki şart öne sürüyordu; Golan'ın gerekirse Barış Gücü askerleri ile çevrelenerek İsrail'i askeri yönden tehdit eden bir mevzi olmaktan çıkarılması ve daha da önemlisi Golan'daki su kaynaklarının İsrail'e ait olmaya devam etmesi.

Kısacası İsrail, içinde bulunduğu şiddetli su ihtiyacı nedeniyle, Golan'ı verse bile, Golan'daki suyu vermek istemiyordu. Ancak yine büyük bir su sorunu yaşayan Suriye'nin böylesi bir su kaybına ikna olması zor gözüküyordu.

İşte bu noktada bir başka formül devreye girdi; Türkiye formülü!.. Eğer Türkiye, Fırat'tan Suriye'nin istediği gibi daha fazla su bırakırsa, Suriye de Golan'daki suyu İsrail'e gönül rahatlığı ile bırakabilecekti.

Aslında "Türkiye formülü" yalnızca İsrail-Suriye barışı için de geçerli değildi. Türkiye'nin Fırat'tan aşağıya daha fazla su bırakması, etrafındaki

Arapların suyunu gasp eden ve bu nedenle de onlarla sürekli bir su kavgası içinde olan İsrail'i başka yönlerden de rahatlatacaktı. Kudüs'teki İbrani Üniversitesi profesörlerinden Hillel Shouval durumu şöyle özetliyordu:

> Türkiye Suriye'ye daha fazla su verirse, Suriye de Ürdün'e Yarmuk ırmağından daha fazla su akıtabilecek. Ürdün'ün sulama imkanları artınca da Ghor kanalından Filistinlilere yılda yüz milyon metreküp su sevketmesi mümkün olacak. Türkiye'nin bu süreçte oynayacağı dolaylı rol budur.[6]

Hürriyet yazarı Zeynep Göğüş, İsrailli uzmanlarla yaptığı görüşmelerin ardından bu tehlikenin farkına varmış ve henüz 1993 Ekiminde şu satırları yazmıştı:

> Türkiye üzerindeki su basıncı bir süredir hissedilir biçimde artıyor. İsrail, özellikle Filistin'le barış sürecinin başlamasından bu yana, Fırat'ın sularından Suriye'nin daha fazla yararlandırılmasını istediği izlenimini uyandırıyor. İsrail-Suriye barış pazarlığında Fırat'ın suları da bir kart olarak masaya gelebilecek. İsrailliler, Suriyelilerden başka alanlarda taviz koparabilmek için 'Fırat'ın sularından daha fazla yararlanmanız için sizin tarafınızı tutuyoruz' diyebilecekler.[7]

1993'te "ihtimal" olarak gözüken bu tehlike, İsrail-Suriye barışının ufukta gözüktüğü 1995'te gerçeğe dönüşmeye başladı. İsrail'in Suriye ile olan flörtü, "Türkiye formülü"nü yeniden gündemin zirvesine oturttu. Ancak İsrail, yine kendisini perde arkasında tutmak istiyordu. Bu nedenle, Suriye, 1995'in son günlerinde arkasına Arapları alarak atağa geçti. Önce 27 Aralık 1995'te Şam'da bir Arap zirvesi yapıldı ve Türkiye'yi su konusunda uyaran bir deklarasyon yayınlandı. Bir kaç gün sonra da Suriye Türkiye'ye aynı konuda bir nota gönderdi. Yüzeysel bir bakış, diğer Arap ülkelerinin desteğini arkasında bulan Suriye'nin Türkiye'ye karşı harekete geçtiği yorumu yapabilirdi.

Oysa Suriye'ye cesaret veren güç, yalnızca diğer Arap ülkeleri değildi. Hafız Esad, her şeyden önemlisi, İsrail'den ve onun lobilerinden destek buluyordu. Fatih M. Yılmaz, 3 Ocak 1996 tarihli *Milliyet'te* yayınlanan "Suriye-İsrail Gizli Su İttifakı" başlıklı haberinde şunları yazmıştı:

> Fırat'ın sularının paylaşımı konusunu bazı Arap ülkelerini de arkasına alarak son günlerde sürekli gündeme getiren ve Türkiye'yi köşeye sıkıştırmaya çalışan Suriye'nin bu girişiminin arkasında İsrail'in de bulunduğu belirtildi.

> Dışişleri Bakanlığı'nda Fırat ve Dicle'nin sularının paylaşımı konusunda hazırlanan bir raporda, İsrail'in işgal altında tuttuğu Golan Tepeleri'nde kendisi için son derece önem taşıyan su kaynakları bulunduğu ve bunları hiçbir şekilde elden çıkarmak istemediği vurgulanarak, "İsrail Suriye'nin Golan'daki kaybının Fırat'tan verilecek fazla suyla kapatılmasını istemektedir" deniliyor... Uluslararası camiada Türkiye'ye yönelik baskıların arttığına dikkat çekilen raporda, "bu baskıların kaynağına inildiğinde karşımıza İsrail çıkmaktadır. 'Su, savaşa neden olabilecek bir anlaşmazlık konusudur', şeklindeki tezin arkasında Kahire ve Tel Aviv vardır" deniliyor.

İşte Türkiye'ye sürekli dostluk ve işbirliği mesajları yollayan İşçi Partisi hükümetinin gerçek politikası buydu. 1980'lerde Güney Afrika'ya karşı uygulanan "ikili politika"nın da mimarı olan Şimon Peres, bu kez de Türkiye'ye karşı bir "ikili politika" geliştirmişti. Suriye'den çektikleri yüzünden İsrail'den destek uman ve destek vaadiyle İsrail'in "yedeğine" alınan Türkiye, İsrail-Suriye barışı için el altından "kazıklanacak"tı. Bu barış, Türkiye'nin terör sorununa hiç bir şekilde yardımcı olmadığı gibi, üstüne üstlük, su sorununda da Suriye'ye büyük avantaj sağlayacaktı.

Ancak Türk basınındaki, akademik çevrelerindeki ya da dış politika üretim merkezlerindeki "İsrailseverler", bu gerçekleri ustaca görmezlikten gelerek, su sorununun ardındaki "İsrail-Suriye ittifakı"nın daha fazla hissedilmesini engellediler. Çünkü İsrail'e yakınlaşmak, onlar için, Türkiye'nin stratejik çıkarları açısından değil, asıl olarak ideolojik yönden gerekliydi. "Dünya görüşleri"nin temelini oluşturan anti-İslami içgüdüler, ancak dünyanın en önemli anti-İslami gücü olan İsrail'le bütünleşerek tatmin edilebilirdi.

İsrail'in ilüzyonu, sözkonusu İsrailseverlerin de katkılarıyla birleşince, ortaya Türkiye-İsrail Askeri İşbirliği Anlaşması çıktı. Bunun hemen ardından da, Şimon Peres'in giderayak Türkiye'ye verdiği son "hediye" geldi. İsrail uçaklarının bir kısmı Konya'da uçarken, diğer kısmı ile yapılan "Gazap Üzümleri" Operasyonu. Ya da, diğer bir deyişle, yüz kızartıcı bir suç ortaklığı.

Gazap Üzümleri ya da İsrail'e Suç Ortağı Olmak

Ortadoğu'nun şiddetli bir "İran yanlısı silahlı örgütler-İsrail" çatışması yaşadığı sırada, birden bire bir İsrail-Türkiye Askeri İşbirliği Anlaşması

"oluşuverdi". Bu anlaşmanın içeriği, hatta varlığı bile pek kimse tarafından bilinmiyordu. İmzalanmasından 10 gün sonra, 6 Nisan tarihinde Milli Savunma Bakanı Oltan Sungurlu, "anlaşmanın gizlilik derecesini bilmiyorum, açıklama yapamam, zaten anlaşmanın içeriğinden de habersizim" diyordu. Aynı şekilde Dışişleri Bakanı da konudan habersizdi.

Anlaşmanın sonradan öğrenilen içeriği ise, Türkiye'den çok İsrail'e avantajlar sağlıyordu. İki ülkenin birbirinin hava sahasını askeri eğitim uçuşları için kullanabilecekleri öngörülmüştü, ama Türkiye'ninkinin 20'de 1'i etmeyen İsrail hava sahasının bizim için pek bir değeri olamazdı. Buna karşın, İran'a, Suriye'ye ve Irak'a sınırları olan Türkiye'nin hava sahası, İsrail için çok değerliydi. Anlaşma, ayrıca, İsrail gizli servislerine Türkiye üzerinden İran ve Suriye hakkında istihbarat faaliyeti yürütme şansı da veriyordu.

Kısacası anlaşma asıl olarak İsrail için karlıydı ve Türkiye'de de pek kimsenin haberi olmadan yapılmıştı. Bundan tek bir sonuç çıkıyordu: İsrail, nasıl olmuşsa olmuş, Türkiye'yi bir "olup bitti" ile kendisine yakınlaştıracak bir anlaşma ile bağlamıştı. Türkiye'de biraz "kim imzaladı"ya giden anlaşma, İsrail tarafında özenle ölçüp-biçilmişti.

İsrail'in anlaşmayı çok usta bir zamanlama ile gerçekleştirdiği kısa süre sonra ortaya çıktı. Yahudi Devleti, İsrail işgaline karşı Güney Lübnan'da üstlenen Hizbullah örgütüne karşı Gazap Üzümleri adını verdiği askeri operasyonu başlattı. Bu operasyonun nedeni, çoğu yorumda belirtildiği üzere, Şimon Peres'in seçim yatırımıydı.

Aslında operasyonun bunu da aşan gizli bazı amaçları vardı: Bunların en önemlilerinden biri, uzun vadede İsrail'in Güney Lübnan'daki "güvenlik kuşağı"nı daha genişletmek ve böylece bölgedeki su kaynaklarının tümünü ele geçirmek için "ön hazırlık" yapmaktı. Ön hazırlığın yolu ise İsrail'in uzmanlaştığı bir yöntemdi; "depopülasyon".

Ele geçirilmek istenen su kaynaklarının en önemlisi, kuşkusuz Lübnan'ın en önemli nehri olan Litani'ydi. İsrail, 1982'deki Lübnan işgalinden sonra oluşturmuş olduğu "güvenlik kuşağı" ile Litani'nin bir kısmına ulaşmıştı. O tarihten bu yana da sürekli Litani'den su çekiyor, bir başka deyişle suyu gasp ediyor. Gazap Üzümleri'ndeki gizli amaç ise, güvenlik kuşağını daha da büyüterek Litani'nin tümüne ulaşmaktı. İsrailliler, operasyonun başında, Lübnan yönetimine Litani nehrinin güneyinde kalan tüm yerle-

şim bölgelerinin boşaltılması için ültimatom verdiler. Operasyonlarda ise en çok Litani'nin güneyi vuruldu. Böylece İsrail, bu bölgede yaşayan 400 bin sivili zorla göç ettirmeyi ve Litani'nin suyunu tümüyle gasp etmeyi hesapladı. Bunun yanında, diğer bazı küçük su kaynakları da İsrail'in hedefleri arasındaydı. İsrail yanlısı Güney Lübnan Ordusu Radyosu'na 16 Nisan günü demeç veren bir İsrailli yetkili, "Ordu, operasyonlarını Awali ile Zahrani nehirleri arasındaki bölgeye genişletmek istiyor" demişti.

Kısacası, İsrail hükümeti Gazap Üzümleri'yle birden fazla kuş vurmayı hedefliyordu; Şimon Peres'in de gerektiğinde şahin olabileceğini göstererek yaklaşan seçimlerde puan toplamak, İsrail'in geleneksel hedefi haline gelmiş olan Litani'nin güneyinde "depopülasyon" uygulamak ve Hizbullah'ı askeri yönden zayıflatmak.

Ancak kuşkusuz bu operasyon gayrı meşru, hatta "terörist" bir operasyondu. İsrail, sivilleri bombalıyor, yüzbinlerce insanı göçe zorluyor, hukuka aykırı olarak oluşturduğu "güvenlik kuşağı"nı daha da genişletmek, daha doğrusu işgal ettiği bölgeyi büyütmek istiyordu. Buna karşı—ABD hariç— kısmen uluslararası topluluğun, asıl olarak da Arap ve İslam dünyasının şiddetli tepki göstereceği ise açıktı.

İşte Gazap Üzümleri'nin bu tepkiyi ateşlediği günlerde, İsrail'in savaş uçakları Konya'da sortiler yapıyorlardı. Türkiye, Arap ve İslam dünyasının nefretini üzerine çekmiş olan İsrail'e, kendi hava sahasında askeri uçuşlar yaptırıyordu. İran basını, "Türkiye sayesinde İsrail sınır komşumuz oldu" diye yazıyordu. Güney Lübnan'da dolaşan Türk gazetecileri ise, "İsrail işbirlikçisi Türkiye"den oldukları için Hizbullah'ın antipatisiyle karşılaşıyorlardı.

Tüm bunlar olurken, İsrail Büyükelçisi Zvi Elpeleg, Dışişleri Bakanı Emre Gönensay'a "Araplara karşı sıkı dur" mesajı veriyor,[8] Gönensay da "İsrail ile ilişkilerimiz kimseyi ilgilendirmez" gibi son derece gayrı-diplomatik bir lisanla sivri çıkışlar yapıyordu.

Kısacası İsrail, ince bir zamanla ile Gazap Üzümleri'nden kısa bir süre önce hazırladığı, ancak bu tarafta "kim imzaladı"ya giden stratejik anlaşma ile, Türkiye'yi "suç ortağı" haline getiriyordu. Türkiye, "acemiliğinin" sonucunda, Yahudi Devleti'nin bu profesyonel manevrası ile Ortadoğu'daki tüm manevra kabiliyetini kaybediyor, "İsrail'in kuyruğu" olarak boy göstermeye başlıyordu.

Şimon Peres'in giderayak attığı son "kazık", bu oldu. İsrail'de seçim zamanı geldiğinde; Türkiye, "Yeni Ortadoğu" ilüzyonuna safça inanarak kendisini İsrail'in "suç ortağı" haline getirmiş ve İsrail'le yakınlaşmakla umduğu sonuçların hiçbirine ulaşamamış, dahası Suriye'nin İsrail vizeli su baskılarıyla karşı karşıya kalmış bir ülke görüntüsündeydi.

Likud İktidarının Sonuçları

İşçi Partisi iktidarı döneminde Türkiye'nin önüne konan ilüzyon, işte bu şekildeydi. Türkiye, "Ortadoğu'da iki cephe var, biri barış öteki şer cephesi" masalları ile İsrail'in arkasında saf tutmaya yöneltilirken, o "şer cephesi"nin Türkiye açısından en önemlisi olan Suriye, İsrail'le örtülü bir işbirliğine hazırlanıyordu. "Yeni Ortadoğu"nun en önemli aşamalarından biri sayılan İsrail-Suriye barışı, Türkiye açısından bu tür bir tehlike ve "arkadan vurma" içeriyordu.

İsrail'deki 29 Mayıs seçimlerinden sağcı Benjamin "Bibi" Netanyahu'nun ve Rafael ("Raful") Eitan'lı, Ariel ("Arik") Şaron'lu kadrosuyla Likud hükümetinin galip çıkması ise, "Yeni Ortadoğu" ilüzyonunu sona erdirmekle, Türkiye'nin içine girdiği stratejik facianın boyutunu daha iyi bir biçimde açığa vurdu.

Netanyahu'nun yeni Ortadoğusu, kendisini "İsrail müttefiki" olarak tescillemiş olan Türkiye'yi daha da zor durumda bırakacak gelişmelere gebe görünüyor. Likud'un programı; işgal altındaki topraklardan çekilmemeyi ve üstüne üstlük Batı Şeria'daki Yahudi yerleşim birimlerini geliştirmeyi; İsrail tarafından "gasp" edilmiş olan Doğu Kudüs'ü tartışma bile konusu yapmadan sahiplenmeyi ve hemen her konuda eskisine göre çok daha sert ve tavizsiz bir dış politika üslubu geliştirmeyi öngörüyor. Bu tür bir İsrail'in 1980'lerde olduğu gibi uluslararası topluluk ve özellikle de tüm İslam dünyası tarafından kınanan bir ülke haline geleceğini kestirmek güç değil.

Bu durum, Gazap Üzümleri ile Türkiye'nin sırtına binen "İsrail'in suç ortaklığı" yükünü daha da artıracaktır. Sonuçta, tüm Arap ve İslam dünyası tarafından dışlanma tehlikesiyle yüz yüze kalacak olan Türkiye, kendisine destek olarak sadece İsrail'i bulabilecektir. Uyguladığı ikili politikalarla istediği zaman Türkiye'yi rahatlıkla arkadan vurabilecek olan İsrail'i...

Eğer Netanyahu barışçı bir dış politika izler de, barışın en önemli anahtarı olan Suriye ile masaya oturursa, durum Türkiye açısından yine tehlike-

lidir. Çünkü, Rabin-Peres yönetimi sırasında geliştirilen "Türkiye'nin suyu üzerinden barış" formülü, Netanyahu'nun da "barış" yöntemi olacaktır.

Bunların yanında, İsrail'in, İşçi Partisi iktidarından, hatta çok daha öncesinden gelen ve Likud yönetimi tarafından da kesintisiz sürdürülecek olan bazı dış politika tercihleri ve stratejileri de vardır ki, Türkiye'nin stratejik çıkarları ile ciddi bir biçimde çatışmaktadırlar. Bunların biri, Kuzey Irak sorunudur.

Irak'ın Parçalanması Konusunda İsrail ve Türk Pozisyonları

Türkiye, bilindiği gibi, Körfez Savaşı ile başlayan Irak'ın parçalanma süreci boyunca hep Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmasından yana oldu. Çünkü Irak'ın parçalanarak Kuzey Irak'ta bir Kürt Devleti kurulması, kaçınılmaz olarak Türkiye'nin parçalanmasını da gündeme getirecektir. Tarihsel olarak birbirinden ayrılması çok güç olan Kuzey Irak ve Güneydoğu Anadolu, birbirleri için emsal teşkil etmektedirler. Dolayısıyla, Türk dış politikası açısından en büyük tehlikelerden biri, Irak'ın parçalanması olacaktır.

Peki İsrail'in konu hakkındaki stratejisi nedir?

Geçmişe biraz göz atmak, sorunun cevabını verebilir. İsrail, yaklaşık 30 yıldır Kuzey Irak'ta zaman zaman alevlenen Kürt isyanlarını desteklemiş, Kürt bağımsızlık hareketinin lideri olan Molla Mustafa Barzani, İran Şahı ve ABD'nin yanında en büyük yardımı İsrail'den görmüştür. İsrailli yazar Benjamin Beit-Hallahmi, Yahudi Devleti'nin Kuzey Irak'ta gelişen rejim muhalifi Kürt hareketine verdiği desteği şöyle anlatır:

> Irak'taki Kürt direnişçiler her zaman İsrail'in ilgi alanı içerisindeydi... Mossad'ın Kürtlere desteği 1958'de başladı. İsrailli askeri danışmanları, cephaneyi ve silahları kapsayan daha geniş çaptaki yardım ise 1963'de başladı. Ağustos 1965'de İsrailli askeri uzmanlar tarafından Kürt subaylar için Kuzey Irak dağlarında eğitim kampları oluşturuldu. Haziran 1966'da Başbakan Levi Eshkol Kürt liderleriyle görüşmeler yaptı. 1967 Savaşı sırasında, Kürtler İsrail'in isteği üzerine Kuzey Irak'tan Bağdat yönetimine bir saldırı düzenlediler ve Irak ordusunun diğer Arap ülkelerine yardım etmesini engellediler. Savaş sonrasında ise Kürtlere Mısır ve Suriye birliklerinden ele geçirilen Sovyet yapımı silahlarla yardım edildi. Her ay yaklaşık 500.000 dolar-

lık bir para yardımı da İsrail tarafından Kürt gerillalara ulaştırılıyordu. Kürt lideri Mustafa Barzani önce Eylül 1967'de sonra Eylül 1973'de İsrail'i ziyaret etti.[9]

Turan Yavuz da *ABD'nin Kürt Kartı*adlı kitabında İsrail-Kürt ilişkisinin uzun geçmişine değinir. Buna göre, İsrail başından beri Kürtlere bir "Kürt Devleti" vaadetmiştir. Knesset (İsrail parlamentosu) üyesi Luba Eliav, 1966'da Kürt hareketinin lideri Molla Mustafa Barzani'yle yaptığı görüşmede, "İsrail'in Kürt Devleti ve halkının kalkınması için askeri, ekonomik ve teknik yardım vermek istediği"ni söylemiş, bu tarihten sonra da İsrail Barzani'ye düzenli para yardımı yapmıştır.[10]

İsrail'in Kuzey Irak'taki Kürt ayaklanmasını desteklemekteki amacı, her zaman için Irak'ı parçalamak olmuştur. İsrail eski dışişleri görevlisi Oded Yinon'un Dünya Siyonist Örgütü'nün yayın organı olan *Kivunim*dergisinde 1982 yılında yayınlanan "İsrail İçin Strateji" başlıklı raporda bu açıkça dile getirilmiştir. Yinon, daha o zaman, Irak'ın geleceği hakkında şu kehanette bulunmuştur: "Irak etnik ve mezhebi temeller üzerine bölünecektir; kuzeyde bir Kürt Devleti; ortada bir Sünni ve güneyde Şii Devleti." [11]

1983 yılında Likud hükümetinin Dışişleri Bakanı Yitzhak Şamir Türkiye'nin Kuzey Irak'ta gerçekleştirdiği sınır ötesi harekat ile ilgili olarak görüşlerini soran Brüksel'deki gazetecilere verdiği cevapta; Türkiye'yi "Kürdistan'ı işgal altında tutan devletlerden biri" olarak tanımlamış ve eklemiştir: "Ama bu işgalci devletler hiçbir şey dinlemedikleri için, Kürt halkının bağımsızlık mücadelesi bir türlü sonuca ulaşamamaktadır." [12]

Kısacası Ortadoğu da bir "Kürdistan" yaratmak, İsrail'in geleneksel hedefleri arasında yer almaktadır. Irak'ın parçalanması yolunda ABD'de faaliyet gösteren çevrelerin başında da, İsrail lobisi gelmektedir. İsrail lobisinin uzantısı sayılan Washington Institute for Near East Policy (WINNEP), Kürt Devleti fikrinin en istikrarlı savunucusudur.[13]

Bunun anlamı ise, Türkiye'nin Irak politikası ile İsrail'in Irak stratejisinin çok açık bir biçimde çatıştığıdır. Eğer Irak, İsrail'in hedeflediği gibi parçalanır ve kuzeyinde bir Kürt Devleti kurulursa, bu Türkiye için tehlike çanlarının çalması anlamına gelecektir.

İsrail'in Suriye ve Irak konularındaki gerçek politikaları ile Türkiye'nin konumu karşılaştırıldığında ortaya açık bir sonuç çıkmaktadır: Ortadoğu'da, iki ülkenin de çıkarlarına uygun bir Türkiye-İsrail ittifakı oluşamaz.

Bu, stratejik açıdan mümkün değildir.

Öyleyse, bir Türkiye-İsrail ittifakı, ancak bu iki ülkeden birinin, stratejik çıkarlarını feda etmesiyle mümkün olabilir. Bugün olan, tam da budur. Türkiye, İsrail'in "kuyruğuna takılmış" ve Ortadoğu stratejisini "İsrail'den taraf olmak" düzeyine indirgemiştir. İşte bu nedenle de bugün Türkiye'nin bir "Ortadoğu stratejisi" yoktur, kronik bir "stratejisizlik" durumu vardır.

Türkiye'deki pek çok kişi bunun farkında değildir, ama Türkiye'yi kendisine "kuyruk" yapmayı başarmış olan İsrail, kuşkusuz bu durumu bilinçli olarak oluşturmuştur. Yahudi Devleti, "profesyonel"dir ve bölgede acemice dolanmakta olan Türkiye'yi çok profesyonel bir biçimde kendi stratejik çıkarları için kullanabileceği bir "uydu" haline getirmektedir.

Peki İsrail Türkiye'yi hangi stratejik çıkarları, hangi hedefleri için kullanmayı hedeflemektedir?

İran'a Karşı "Türkiye Kartı"nın Oluşturulması

Eski *2000'e Doğru* dergisi, bir sayısında "Türkiye-İran Savaşını Kışkırtan CIA Ekibi" başlıklı bir haber yapmıştı. *2000'e Doğru*'nun "Washington'da bulunan deneyimli ABD'li gazeteci"den aldığı bilgiye göre, Amerikan-Türk Dostluk Derneği içinde faaliyet gösteren CIA bağlantılı bir ekip, Türkiye'ye İran aleyhinde telkinde bulunuyor ve muhtemel bir çatışmayı körüklüyordu. Bu "savaş kışkırtıcısı" ekibin en önemli üç ismi ise şunlardı: "Karanlıklar Presi" Richard Perle, emekli general James Vaught ve Barış Suyu projesinin mimarlarından Joyce Starr...

Bu üç isimden ikisinin (Perle ve Vaught) Yahudi oluşları elbette ilk anda dikkat çekiyor ve doğal olarak akla bir "İsrail bağlantısı"nın olabileceğinin getiriyordu. Nitekim böyle bir bağlantı vardı. Yazıda "savaş kışkırtıcı" ekiple ilgili olarak şöyle deniyordu: "(Sözkonusu) CIA ekibi üyelerinin ortak noktaları İsrail'e çok yakın olmaları." [14]

Henüz 1992'de varlığını hissetiren İsrail'in Türkiye'yi İran'a karşı kışkırtma politikası, ilerleyen ay ve yıllarda daha da belirgin hale geldi. İsrailliler, tüm üst düzey temaslarda Türkiye'ye "İran'a karşı ortak cephe" oluşturma teklifi getirdiler. Yahudi Devleti, bilinçli olarak Gazap Üzümleri Operasyonu'ndan kısa bir süre öncesine denk getirilen İsrail-Türkiye Askeri İşbirliği Anlaşması ile, daha önce değindiğimiz gibi, Türkiye'yi emrivaki yoluyla kendi "suç ortağı" haline getirdi ve Türk-İran dış politika

dengesini de onarılması güç bir biçimde bozdu.

Ancak İsrail ve onun sempatizanları, Türkiye'yi İran'a karşı Yahudi Devleti'nin safına çekmek için yalnızca bu tür diplomatik girişimlerle yetinmediler. Bir de Türk kamuoyunu bu "cepheleşme"ye ikna etmek için, Noam Chomsky'nin "rıza üretme" (manufacturing consent) dediği yöntem kullanıldı. Halkın "rızasının üretilebilmesi", yani desteğinin yapay bir biçimde oluşturulabilmesi için izlenen yol ise İsrail gizli servislerinin artık uzmanlaştığı bir yöntemdi: Provokasyonlar aracılığıyla toplumu İran ile çatışmaya ikna etmek.

Kuşkusuz bu provokasyonların en önemlileri, bazı "anlamlı" isimlere karşı girişilen suikastlerdi. Özellikle Uğur Mumcu ve Jak Kamhi suikastleri bu konuda oldukça etkili oldu.

Oysa Uğur Mumcu'nun "İslamcılar" tarafından öldürüldüğüne dair ortada hiçbir kanıt yoktu. Ama tam bunun aksini gösteren kanıtlar vardı: Mumcu, öldürülmeden iki hafta kadar önce Türk basınında ilk kez Mossad-Barzani ilişkisini deşifre etmiş, baba Molla Mustafa Barzani'den oğul Mesud Barzani'ye kadar süren Mossad bağlantısını ortaya koymuştu. Daha da önemlisi, ailesinin, Mumcu'nun ölümünden önce yine Kürt sorunu ile ilgilendiğini ve çok önemli bazı bilgiler ele geçirdiğini bildiren açıklamasıydı. Belki Mumcu, Mossad'ın yalnızca Kuzey Irak'taki değil, Türkiye'deki Kürt meselesiyle olan ilişkisini çözme yolundaydı.

Ancak fazla yaşayamadı. Arabasına yerleştirilen son derece profesyonel bir bomba ile birlikte havaya uçtuğunda nedense tüm masonik medya bir ağızdan "İslamcı teröristler"den söz etmeye başladı. Oysa tam o sırada ortaya çok ilginç bir MİT belgesi çıkmıştı: Belgede, Uğur Mumcu suikastinin Hayfa limanından botla yola çıkan bir Mossad ekibi tarafından gerçekleştirildiği yazılıydı. RP Grup Başkan Vekili Şevket Kazan'a ulaşan ve Kazan tarafından da basına ve televizyonlara açıklanan belge, nedense medyanın büyük çoğunluğu tarafından itibar görmedi. Onlar suikastin faillerini önceden belirlemişlerdi, "İslamcı teröristler"... Dolayısıyla İsrail gibi bir "dost"un adını mümkün olduğunca temiz tutmakta yarar görmüşlerdi.

Uğur Mumcu suikasti istenen provokasyonu oluşturdu. Mumcu'nun cenazesindeki öfkeli kalabalık arasında bir kamuoyu yoklaması yapılsa, gönüllü olarak savaşa katılmayı isteyenlere bile rastlanabilirdi.

Ancak yine de ortaya çıkan "Hayfa bağlantısı", provokasyoncular açı-

sından oldukça rahatsız edici bir pürüzdü. Bu nedenle yeni bir eyleme gerek duyuldu. Seçilecek kişi öyle bir kişi olmalıydı ki, hem kolayca suç "İslamcı teröristler" üzerine atılabilsin, hem de olayda İsrail'in rolünün olabileceği ihtimali akla bile gelmesin. Bunun için en iyi yol, İsrail'le özdeşleşmiş birisine suikast düzenlemekti. Jak Kamhi bu tarife tam tamına uyuyordu. Gerekli dekorların hazırlanmasından sonra, eylem gerçekleştirildi.

Ancak bu kez de bir başka hata yapılmış, "İslamcı teröristler"in bıraktıkları "delil"ler biraz abartılmıştı. Mahir Kaynak'ın deyişiyle, suikasti düzenleyenlerin bir tek mahalle muhtarına gidip, "işbu faaliyet, Türkiye'de dinci düzeni kurmak üzere Savama tarafından eğitilmiş biz takkeli ve sakallı adamlar tarafından yapılmaktadır, arz olunur" demedikleri kalmıştı.

Uğur Mumcu ve Jak Kamhi'nin yanısıra, provokasyon malzemesi olarak sürekli kullanılan Çetin Emeç ve Muammer Aksoy cinayetleriyle de ilgili bazı ilginç bilgiler vardı. Bu iki suikast kullanılarak sürekli İran bağlantısı kurulmak isteniyordu, oysa bu cinayetleri de Mossad'ın işlediğine dair de haberler vardı. Kimse bu haberleri görmek istemedi, ama yine de o zamanlar gazeteci olan Uluç Gürkan, 22 Mart 1990 tarihli *Güneş* gazetesindeki yazısında bu konuda bir şeyler yazmıştı. Gürkan'ın bildirdiğine göre, kimliğini açıklamayan bir kişi SHP Genel Sekreter yardımcısı İstemihan Talay'a telefon ederek cinayetler hakkında "ihbar"da bulunmuştu. Telefon eden kişi, Mossad'ın Türkiye'nin İran ve Suriye ile arasını bozmak için bu cinayetleri işlediğini, söylüyordu. Meçhul kişiye göre, Emeç cinayetinin hemen ardından *Hürriyet* gazetesinde çıkan ve olayda "İran bağlantısı" olduğunu öne süren haber de gerçekte Mossad'ın verdiği yanlış istihbarata dayanıyordu. Telefon eden kişi, Mossad'ın Türkiye'de özellikle laikliği savunan kişileri ortadan kaldırmasının nedeninin de, İran'a karşı bir provokasyon olduğunu söylemişti. Uluç Gürkan bu ilginç telefon görüşmesini aktardıktan sonra, "İsrail'in geçmişte Türkiye'nin Arap ülkeleriyle ilişkilerini bozmak için bazı girişimlerde bulunduğu"na dikkat çekmiş, İsrail'in bu taktiğinin Emeç ve Aksoy cinayetlerine kadar uzanıp uzanmayacağının ise "önemli bir soru işareti" olduğu yorumunu yapmıştı.

Son bomba ise, Çetin Emeç'in katillerinin "bulunması"ydı. Bu İran bağlantılı keşif, ne tesadüf, tam da İsrail'in İran karşıtı uluslararası bir cephe oluşturmak için düzenlediği Şarm-El Şeyh zirvesiyle aynı anda gerçekleşmişti. Emeç'in yıllardır bulunamayan "sakallı, takkeli, dahası İran bağlantı-

lı katili", mükemmel bir zamanlama yaparak bu "anti-İran" zirvenin ardından ortaya çıkmıştı.

Tüm bu "tesadüfler", İsrail'in İran'a karşı "uluslararası bir cephe" oluşturmaya çalıştığı dönemde Türkiye'yi, çeşitli *fait accompli*'ler ile kendi safına çekmeye çalıştığının su yüzüne çıkan küçük işaretleriydiler.

Ancak Türkiye'deki hükümet değişikliği bu tehlikeli gidişin önünü tam zamanında kesti. RP-DYP koalisyonu ile kurulan Erbakan hükümeti, Iran ile olan ilişkileri rasyonel ve ulusal çıkarlara uygun bir zemin üzerinde geliştirme yolunu seçmiş bulunuyor. Bu durum, İsrail için büyük bir dezavantajdır kuşkusuz.

Nitekim Yahudi Devleti bu dezavantajı çok önceden beridir hesaplıyor. RP iktidarı, hem İsrail hem de onun "uzantıları" tarafından yıllardır ciddi bir tehlike olarak algılanıyor. Erbakan'ın Başbakanlığı devralmasıyla birlikte Netanyahu bir kutlama mesajı yollamakla zevahiri kurtarmaya çalıştı ama, herkes neyin ne olduğunu çok iyi biliyordu. Türkiye'de "İsrail lobisi" olarak tanımlanabilecek tek kuruluş olan 500. Yıl Vakfı'nın Başkanı olan Jak Kamhi'nin, İsrail'de Türkçe yayınlanan *Haber* adlı gazetede yer alan "500. Yıl Vakfı faaliyetlerinin amacı Erbakan ve arkadaşlarının etkilerini azaltmaktır" şeklindeki ifadesinin verdiği mesaj çok açıktı.[15]

Sonuç

Türkiye'nin İsrail'e "kuyruk" haline getirilmesinin en büyük zararı, Türkiye'nin gereksiz yere dış politikada "cephe"ler açmasıdır. Türkiye, kendi şartları gereği açmış olduğu "cephe"lere, bir de "İsrail hatırı"için yeni "cepheler" eklemek zorunda bırakılmaktadır çünkü.

İran bunun en belirgin örneğidir. İran, resmi ideolojisini beğenin beğenmeyin, güçlü ve etkili bir devlettir. Ancak uluslararası bir tecrit altındadır. Bu nedenle dış dünyaya açılmak için "kapı"lara ihtiyaç duyuyor. En iyi "kapı" ise Türkiye'dir. Dolayısıyla Türkiye ile çatışmaya girmek, İran'a bir şey kazandırmaz.

Türkiye için de İran'la iyi ilişkiler geliştirmek yararlı. Zaten Suriye ile açılmış bir "cephe" var. Kuzey Irak başlı başına bir sorun. Bunun yanında bir de İran'la çatışmanın hiç bir anlamı yok. Hem İran, Türkiye'nin Orta Asya'daki Türki Cumhuriyetlerle ilişki kurabilmek için geçebileceği tek mümkün yol (öteki alternatif, yani Rusya, zaten konu dışı). Hem Rusya,

hem de İran'la kavgalı bir Türkiye, nasıl "Orta Asya'da nüfuz alanı" hesapları yapabilir?...

Türkiye, İsrail ile "işbirliği" yaparken, daha doğrusu "İsrail'in kuyruğuna" takılırken, Suriye ile arasındaki su ve terör sorunlarına bir çözüm ummaktadır. Oysa, incelediğimiz gibi, İsrail bu konularda Türkiye'ye yarar değil, zarar getirecek stratejilere sahiptir. Türkiye'nin böylesi boş bir hayal uğruna, İsrail istiyor diye, İran'a karşı "cephe" açması, büyük bir stratejik yanlış olacaktır. Kuzey Irak'ta etkisi giderek artan İran'ı, Kürtlerle olan bu ilişkisini Türkiye'nin aleyhine çevirmeye yöneltmenin akılcı bir politika olmadığı ortadadır.

Tüm bunların yanında, Türkiye'nin İsrail'le olan yakınlaşması onu tüm İslam dünyasının gözünde giderek "İsrail'in suç ortağı" haline getirmekte, Türkiye'nin itibarını, inanırlığını, ağırlığını hızla eritmektedir.

Türkiye, bu yanlıştan bir an önce vazgeçmeli, Ortadoğu'da "aktif tarafsızlık" ilkesine uygun bir politika izlemelidir. Kendisini hiç bir gücün "kuyruğu" haline sokmamalı, gerektiğinde her ülkeyi kınayabilmelidir.

Eğer Gazap Üzümleri sırasında Türkiye, silik ve sessiz bir "suç ortağı" profilini çizmek yerine, İsrail'in uyguladığı terörü kınayabilseydi, tüm Ortadoğu'da ağırlık ve itibar kazanırdı. Bu tür bir Türkiye, İsrail ile Lübnan arasında arabuluculuk bile yapabilirdi. Ama dizginlerini İsrail'e teslim etmiş, dolayısıyla müstakil bir politikası olmayan bir ülke olarak kimse tarafından ciddiye alınmadı.

Çözüm, bir an önce "acemi"likten kurtulmaktır. Türkiye profesyonellerin at oynattığı Ortadoğu'da ancak o zaman bir etki alanına, itibara ve ağırlığa sahip olabilir.

Yoksa, bölgede yüzyıllarca barış ve istikrarın kaynağı olan Osmanlı'nın mirasını hergün biraz daha eritmeye devam edecektir.

3

Barzani Anahtarı ile Kuzey Irak Düğümünü Çözmek

Türkiye Barzani adını 1991'deki Körfez Savaşı'nın ardından sıkça duymaya başladı. Irak ordularının Kuveyt'i işgal etmesi ve sonucunda Saddam Hüseyin'in dünyanın en büyük petrol rezervinin hakimi haline gelmesine ABD izin vermemişti. Arkasına topladığı müttefikleri ile Irak'ı vurmuş, eskiden beri Kuzey Irak'taki Kürt hareketinin lideri olan Barzani ismi de bu karışıklık içinde yeniden dünya gündemine girmişti. Çöl Fırtınası Harekatı'nda yediği darbenin etkisiyle geçici bir otorite kaybına uğrayan Saddam'a karşı, ABD tarafından teşvik edilen Kuzey Irak'taki Kürt ayaklanmacıların en önemli lideriydi Barzani. Sonra, bilindiği gibi, Saddam güçlerini toparladı ve ayaklanmayı bastırmak üzere Kuzey Irak'a (aynı zamanda da güneye) yöneldi. "Halepçe Sendromu"dan muzdarip olan Kürtler de çareyi Saddam'dan kaçarak Türk sınırına yığılmakta buldular. Dev mülteci akımını karşılayamayan Türkiye ABD'den yardım istedi ve bunun sonucunda da Kuzey Iraklı Kürtleri Saddam'dan korumak için İncirlik üssü "Huzur Sağlama Operasyonu" (Çekiç Güç) uçaklarına açıldı.

İlerleyen beş yıl boyunca, Çekiç Güç Kuzey Iraklı Kürtleri Saddam'ın gazabından korudu. Bu süre içinde, Kuzey Iraklı Kürtler, Bağdat'tan ayrılarak bağımsız bir Kürt Devleti kurmak için uğraştılar ve bu yolda elle tutulur bir mesafe de kaydettiler.

Kuzey Irak'taki bu Kürt hareketi içinde iki büyük siyasi baş vardı; Mesud Barzani'nin önderliğindeki Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) ve Celal Talabani'nin liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği. Bu ikisi arasındaki ayrımın öncelikle sosyolojik bir tabanı vardı; iki ayrı lehçe konuşan iki ayrı Kürt aşiretinin lideriydiler. Barzani, nüfusları Kuzey Irak'ın batısında daha yoğun olan Kırmançların lideriydi. Talabani ise doğuda yoğunlaşmış olan Sorani aşiretinin liderliğini yürütüyordu.

Ve biz, bu beş yıl boyunca bu iki liderin birbirinden daha farklı bir mizaca sahip olduklarını ve bunun da izledikleri politika üzerinde etkili olduğu nakaratını dinledik. Türkiye'de ısrarlı bir biçimde savunulan ve çok geniş kabul gören bir düşünceye göre; Mesud Barzani, daha güvenilir, sözüne sadık, istikrarlı bir liderdi. Celal Talabani ise sık sık kullanılan deyimle "kaypak" bir politikacıydı; bir gün söylediğini bir sonraki gün yalanlayabilir, dahası müttefiklerini kolayca "satabilir"di.

Bu iki Kürt lideri arasındaki bu iddia edilen farkın ilk başta çok fazla bir önemi yok gibi görünüyordu. Çünkü Kuzey Irak'taki Çekiç Güç şemsiyenin ilk dönemlerinde KDP ve KYB işbirliği görüntüsü çiziyorlardı. Fakat bir süre sonra yollar ayrılmaya başladı. İki taraf arasında egemenlik mücadelesi başladı. Bu arada birbirlerine karşı üstünlük elde edebilmek için kendilerine farklı müttefikler bulmaya başladılar. Talabani, İran'la yakınlaşma içine girdi. Buna karşı Barzani'nin kimle ittifak kurduğu ise 1996 yazının sonunda ortaya çıktı. Barzani, "Kürtlerin baş düşmanı" olan Saddam'la ittifak yapmıştı.

Bu ittifak 96 Eylülünde en önemli askeri meyvesini verdi. Barzani kuvvetleri ve Irak ordusu, Talabani'nin elindeki bölgelere birlikte büyük bir saldırı düzenledirler. Önce Erbil kenti, sonra da Süleymaniye düştü. Talabani, yanında çok sayıda adamı olduğu halde İran'a sığındı ve böylece Barzani Kuzey Irak'ın yegane patronu haline geldi.

Aslında bu durum en fazla bir buçuk ay sürecek ve Talabani İran'ın desteği ile yeniden kaybettiği bölgelerin çoğunu ele geçirecekti. Ama yine de, kısa bir süre için de olsa, ortaya bir "Barzani'ye ait Kürdistan" tablosu

ortaya çıkmıştı ve tablo ilginç bir takım göstergeler taşıyordu.

Bu kısa dönem boyunca, Türkiye'deki "Barzani'ye oynama" eğilimi de gücünü korudu. Hala da koruyor. Türkiye, PKK'nın ikinci adamı olan Osman Öcalan'ın KDP'nin kuruluş törenlerinde Barzani'nin hemen yakınında boy göstermesine ve PKK'nın Kuzey Irak'taki tüm kamplarının Barzani bölgesinde bulunmasına karşı, bu ısrarından vazgeçmiyor. Barzani'nin, Türkiye'nin Kuzey Irak'taki stratejik uzantısı sayılan Türkmenler'e karşı yürüttüğü baskı ve hatta toplu cinayetler de Ankara'nın Barzani'ye oynamaktaki ısrarını değiştirmiyor. Ankara, hala Barzani'nin "güvenilir" olduğuna inanmakta ısrar ediyor.

Peki ama gerçekten de "Barzani'ye oynamak" akılcı bir strateji mi?

Bu soruya ışık tutabilmek için öncelikle Barzani'nin gerçek misyonunu bilmek gerekiyor. Israrlı bir biçimde; güvenilir, sözüne sadık, "kaypak" olmayan bir Kürt lideri olarak tanıtılan Barzani, Ankara'dan görünenden daha farklı bir kimliğe ve amaca sahip çünkü.

"Barzani'ye Ait Bir Kürdistan" Projesi

Barzani kuvvetlerinin Eylül 1996'da Talabani kuvvetlerinin elindeki bölgeye karşı başlattığı saldırı, oldukça hızlı gelişti. Önce Erbil sonra da Süleymaniye kentleri Barzani'nin ve onunla kurmuş olduğu gizli ittifakı artık ayan beyan ortaya koyan Saddam'ın birlikleri tarafından ele geçirildi.

Barzani-Saddam ikilisinin bu taarruz için gösterdikleri gerekçe ise, Talabani'nin "İran bağlantısı"ydı. KYB'nin adeta İran'ın Kuzey Irak'taki taşeronu haline geldiğini söylüyorlar ve bölgeyi "İran etkisinden kurtarmak" için böyle bir harekata giriştiklerini anlatıyorlardı. Bu ise pek haksız bir yorum değildi. Çünkü gerçekten de Talabani son bir kaç yıldır gittikçe artan bir biçimde İran'la yakınlaşma içine girmiş, sık kullanılan deyimle İran'la "taktik ittifak" kurmuştu. Kısacası, Talabani'nin Kuzey Irak'tan çıkartılması, gerçekten de İran'ın Kuzey Irak'tan çıkartılması amacına yönelik bir manevraydı. Nitekim Barzani-Saddam ittifakına karşı direnç gösteremeyen KYB güçleri, Celal Talabani'nin önderliğinde İran'a sığındılar ve "geri dönüş" için gün saymaya başladılar.

Ancak kuşkusuz "İran'ın Kuzey Irak'tan çıkarılması" operasyonunu sadece Barzani-Bağdat-Talabani üçgeninin dar geometrisi içinde görmek yanlış olurdu. Kuzey Irak, son yılların en hayati bölgelerinden biriydi ve

pek çok ülke kendisini orada olanlarla ilgili addediyordu. Dolayısıyla, İran'ın Kuzey Irak'tan çıkarılmasının ardında, Barzani-Bağdat ittifakının da ötesinde başka güçler aramak abes olmazdı.

Nitekim ABD'nin izlediği politika, Barzani-Bağdat paktının İran'ı Kuzey Irak'tan çıkarmak için Washington'dan gizli bir yeşil ışık aldığı izlenimi veriyordu. ABD, Saddam ve Barzani birliklerinin Talabani bölgesini temizlemeye başladıkları bir kaç gün boyunca şaşırtıcı bir sessizlik içine gömüldü. Sonra, Basra Körfezi'ndeki Amerikan filosu Irak'ı vurdu; ama oldukça ilginç bir biçimde. Çünkü Amerika, Kuzey Irak'ı değil, Bağdat'ın güneyindeki bazı askeri hedefleri vurmuştu. Daha sonra da Bağdat'a yasaklanmış olan Irak'ın güneyindeki güvenli bölgeyi 32. paralelden 33. paralele çıkardı. Ama Kuzeyde, yani Barzani-Saddam ittifakının İran'ı Kuzey Irak'tan çıkarma operasyonu yürüttüğü bölgede hiç bir şey yapmadı. Ve Barzani-Saddam ittifakı, Amerika'yı oldukça memnun edebilecek bir sonuç elde ederek KYB'yi İran'a sürdü.

ABD açısından durum karlıydı; Baş düşman, yani İran, Kuzey Irak'tan büyük ölçüde sürülmüştü. Bu arada kuzeydeki bu "yeşil ışıklı müdahale" bahane edilerek büyük petrol rezervlerine sahip olan güneydeki bölgenin alanı genişletilmiş, bir yandan da "başarılı" bir dış müdahale gerçekleştiren Clinton, seçimlere az kala yüksek bir kamuoyu desteği kazanmıştı.

Peki ama varlığı oldukça aşikar olan bu "yeşil ışık" nasıl yakılmıştı? Washington'ın doğrudan Saddam'la temas kurması, hem diplomatik temayüller hem de Saddam'ın hırçın karakteri nedeniyle biraz zor olurdu. Çok daha güçlü olan ihtimal, "yeşil ışık"ın Barzani'ye yakılmış olmasıydı.

Zaten harekattan en karlı çıkan da oydu. Bunun önceden kestirilememiş olması ise elbette mümkün değildi; Talabani silinince tüm Irak'ın Barzani'ye kalacağı açıktı. Dolayısıyla, Amerikan "yeşil ışığı", Kuzey Irak'ın Barzani'nin eline geçmesi için yanmış olmalıydı. Barzani, "İran'ın adamı" haline gelen Talabani'ye karşı, Washington'ın tercihiydi. Nitekim Saddam'la yaptığı flört, Barzani ile Washington'ın arasını hiç bozmadı. Dahası, Barzani, Talabani'yi bölgeden çıkardıktan hemen sonra Bağdat ile olan ilişkilerine fren yapıp Saddam'ın gönderdiği heyetleri Kuzey Irak kapısından geri döndürerek, hem Kuzey Irak'ın gerçek patronunun kendisi olduğunu, hem de hala Washington'ın yanında yer aldığını gösteriyordu.

Bu arada, Washington, Barzani'ye "yeşil ışık" yakarken, Talabani'yi de

oyuna getirmişti. Celal Talabani, Barzani güçleri tarafından "sürülmesinden" iki hafta kadar sonra, Kuzey Irak'ın İran sınırındaki Zeli kampındaki karargahında kendisiyle görüşen *Milliyet* muhabirine şunları söylüyordu:

> Biz ABD'den yardım istemedik. Ancak ABD'ye Saddam'ın saldırı için hazırlandığını söyledik. Duramdan haberdar oldukarını açıkladılar. "Ne yapalım" dedik. "Saldırmasına izin vermeyiz, saldırırsa sert yanıt vereceğiz" dediler. Ancak Saddam'ın top ve tankları Erbil'e geldiğinde ABD'nin sesi çıkmadı.[1]

Gerçi Talabani bu sözlerinin ardından ABD ile olan ipleri tümden koparmamak için, Amerikalıların öne sürdüğü "Türkiye ve Fransa ile bu konuda anlaşamadık" gerekçesini de söylüyor ve "topu" biraz da Türkiye'ye atıyordu, ama ABD'nin bu iki ülkenin desteği olmadan da istediği zaman istediği yerde Saddam'ı vurabileceğinin o da herkes gibi farkındaydı. Farkında olduğu bir şey daha vardı; İran'a yanaştığı için ABD tarafından feda edilmişti...

Tüm bu üstte çizdiğimiz tablo, Kuzey Irak'ta Eylül 1996'da gelişmelerin derinlikli bir fotoğrafıdır. Barzani, Eylül operasyonu ile ABD açısından en büyük tehlikeyi, yani İran etkisini ortadan kaldırmakla Washington'ın isteğini yerine getirmiş, bunun için Saddam'la yaptığı taktik ittifak ise ABD'nin örtülü onayı ile gerçekleşmiştir.

Bu noktadan bir aşama sonrası, Saddam'ın düşürülmesi ve zayıf bir Bağdat yönetiminin kurulmasıyla, Kuzey Irak'ta Barzani'nin bağımsızlığa doğru ilerlemesi olurdu. Ortaya çıkarılmak istenen sonuç, "Barzani'ye ait bir Kürdistan"dı.

Tabi Talabani, Eylül operasyonunda ortaya çıkan bu tabloyu bir aydan biraz daha fazla bir süre sonra bozarak Kuzey Irak'a İran'ın desteği ile yeniden girdi ve "Barzani'ye ait bir Kürdistan" projesini baltaladı. Ancak bu durum, yine de Washington'da "birilerinin" "Barzani'ye ait bir Kürdistan" projesi peşinde koştukları gerçeğini değiştirmiyordu. Talabani, İran'ın desteği ile ciddi bir "geri dönüş" yapmıştı, ama Barzani'yi tüm Kuzey Irak'a hakim etme düşüncesinin canlı kalacağına kuşku yoktu.

Ancak bu tablo yine de hala çok anlamlı değildir. Çünkü ABD'nin neden "Barzani'ye ait bir Kürdistan" istediği sorusuna cevap bulmak güçtür. Körfez Savaşı'ndan bu yana, ABD'nin bir Kürt Devleti kurmak istediğini söyle-

yenler, yoğun olarak "petrol faktörü" üzerinde durmuşlardır. Oysa 36. paralelin kuzeyinde petrol yoktur; "Kürt Devleti kurdurma" planlarının arkasında petrol hesapları bulunamaz.

ABD'nin siyasi anlamda yekpare bir bütün olmadığını, farklı çıkar gruplarını ve farklı ekolleri barındırdığını bildiğimize göre, şöyle bir soru sorabiliriz: Madem ortada petrol hesabı da yoktur, o halde kimdir "Barzani'ye ait bir Kürdistan" isteyenler ve amaçları nedir?

Cevaba iz sürerek gidebiliriz. "Barzani'ye ait bir Kürdistan" planını yapanlar, petrol gibi bir hesap da yapmadıklarına göre, asıl olarak "Irak'ın parçalanması"nı kendilerine hedef olarak belirlemiş olmalıdırlar. Irak'ın parçalanması, bu "birileri" için bir araç değil, başlı başına amaçtır. Yine aynı planı yapanlar, Talabani'ye karşı yapılan operasyondan anlaşıldığı üzere, İran'a karşı son derece büyük bir antipati beslemektedirler ve İran'ın bölgedeki etkisinin kırılmasını her şeyin önünde görmektedirler. Yine aynı planı yapanlar, Saddam'ı o kadar da büyük bir sorun olarak görmemekte, onu en azından İran'a karşı taktik düzeyde kullanılabilecek—ve belki sonra tasviye edilecek—bir araç olarak algılamaktadırlar. Ve bir de, yine aynı planı yapanlar, bu stratejik atmosferin yanında, Barzani'nin bizzat kendisine karşı da büyük bir güven duyuyor olmalıdırlar; bir başka deyişle, Barzani onların "adamı"dır.

Bu dört faktörden—Irak'ın parçalanmasını stratejik bir hedef olarak benimsemekten, İran'ı "baş düşman" olarak algılamaktan, Saddam'ı "işe yarayabilir" bir araç olarak görmekten ve Barzani'yle çok sıkı-fıkı olmaktan—oluşan iz, bizi tek bir adrese vardırır: İsrail...

Bu adrese nereden vardığımızı göstermek içinse, bu dört faktörü sırasıyla incelememiz gerekmektedir.

Irak'ın Parçalanmasının Stratejik Gerekliliği

Bundan neredeyse bin yıl önce, Haçlılar, Kudüs'e doğru başlattıkları seferi verdikleri büyük kayıplara rağmen hedefine ulaştırmışlar ve burada bir Haçlı Krallığı kurmuşlardı. Filistin'de kurulan bu Krallık, etrafını saran Müslüman denizinin ortasında bir ada gibiydi. Avrupa'dan gelen büyük askeri destekler sayesinde 100 yıldan fazla yaşadı, ancak sonunda Selahaddin Eyyubi'nin komuta ettiği İslam ordusu tarafından Hıttin Savaşı'nda mağlub edildi ve yıkıldı. Müslüman Ortadoğu'ya "dışardan" gelmiş olan

Haçlı Krallığı, en büyük dış desteklere rağmen "bünye" tarafından kabul edilmemiş ve dışarı atılmıştı.

Hıttin Savaşı'ndan sonra Ortadoğu'ya giren ve "bünye"ye yabancı olan tek unsur, İsrail'dir.

Bu durum, Yahudi Devleti için daimi bir tehdit nedenidir. İsrailli profesör Benjamin Beit-Hallahmi, bu duruma dikkat çeker ve "İsrailliler Hıttin Savaşı'nın adını duymak istemezler" der, çünkü bu savaş, onlara hiç düşünmek istemedikleri bir ihtimali, denize dökülme tehlikesini hatırlatmaktadır. Ortadoğu'da rejimler değişebilir, İsrail bazılarıyla barışlar hatta ittfifaklar kurabilir, ama hiç bir zaman "Hıttin sendromu"ndan kurtulamaz. Çünkü, İsrail, ne yaparsa yapsın Müslüman "bünye"ye yabancıdır ve dahası o bünyeyi rahatsız edecek eylemleri şimdiye kadar fazlasıyla yapmıştır.

Bu uzun vadeli stratejik konum, Yahudi Devleti'ni uzun vadeli bir stratejik plan yapmaya sürüklemiştir.

Henüz İsrail'in ilk yıllarında Başbakan Ben Gurion tarafından çizilen bu stratejiye göre, İsrail'in uzun vadedeki hedefi, kendisini çevreleyen Müslüman denizini mümkün olduğunca zayıflatmaktı. Zayıflatma ise, savaş sanatının en eski yöntemi olan "bölme ve parçalama" ile gerçekleşecekti.

Yahudi Devletinin stratejistleri, bu planı Ortadoğu'nun sosyolojik yapısına dayandırmışlardı. Ortadoğu'daki devletlerin hemen hepsi, sömürgeciler tarafından kurulmuş yapay devletlerdi ve etnik bir homojenliğe hatta coğrafi bir bütünlüğe sahip değildiler.

İsrail Dışişlerinde eski bir görevli olan Oded Yinon'un 1982'de Dünya Siyonist Örgütü'ne bağlı Enformasyon Dairesi'nin İbranice yayın organı *Ki - vunim*'de yazdığı "1980'lerde İsrail İçin Strateji" başlıklı rapor, Yahudi Devleti'nin bu zoraki mozayiği nasıl parçalamayı düşündüğünü gösteren iyi bir örnektir. Arap devletlerini iskambil kağıdından yapılmış evlere benzeten Yinon, İsrail'in uzun vadeli planının, içlerindeki dini ve etnik azınlıklara siyasi ve askeri destek vererek bu devletleri bölme olduğunu anlatmaktadır. Yazdığına göre, ilk hedef Irak'tır; henüz 1982'de şöyle demektedir:

> Irak bir yandan petrol bakımından zengin, öte yandan da içte bölük pörçük bir ülke olarak, İsrail İçin sağlam bir hedef olmaya adaydır. Irak'ın bölünmesi bizim için Suriye'nin bölünmesinden çok daha önemlidir... Irak, çoğunluğun Şii, yönetici azınlığın ise Sünni olmasına karşın özde komşularından farklı olmayan bir ülkedir. Nüfusun % 65'nin iktidara hiçbir siyasi katılımı

yoktur. İktidar, % 20'lik bir seçkin tabakanın elindedir. Ayrıca, kuzeyde büyük bir Kürt azınlık vardır. İktidardaki rejimin elinden, ordu ve petrol gelirleri alındığında Irak'ın gelecekteki durumu, Lübnan'ın geçmişteki durumundan farklı olmayacaktır...[2]

Ve Yinon, bu bilgilere dayanarak "İsrail için strateji"nin Irak'a bakan yüzünü açıklar: "Irak etnik ve mezhebi temeller üzerine bölünecektir; kuzeyde bir Kürt Devleti; ortada bir Sünni ve güneyde Şii Devleti."[3] Benzer kehanetler Suriye için de yapılır; Esad'ın devleti beş ayrı parçaya bölünecektir...[4]

İsrail, bu stratejiden vazgeçemez. Çünkü "barış" yalnızca geçidir ve çoğu kez aldatıcıdır. Peres gibi İsrailli liderlerin barışa dayalı "Yeni Ortadoğu" vizyonu ise gerçekte zaman kazanmak ve Hıttin tehlikesini mümkün olduğunca ileri bir tarihe ertelemek içindir.

Kısacası, Yahudi Devleti, Hıttin sendromu tarafından tehdit edilen bekası için, neredeyse tüm Ortadoğu'yu kapsayan bir "hayat sahası" planlamaktadır. İsrail'in "ebediyen" ayakta kalabilmesi, Yahudi Devletinin stratejistlerine göre, etrafındaki Müslüman denizinin irili ufaklı parçalara bölünmüş bir "hinterland"a dönüşmesiyle mümkündür. Irak ise, bu bölgesel stratejinin ilk adımını oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, Irak'ın parçalanması ve bunun için Kuzey Irak'ta bir Kürt Devleti kurulması, İsrail'in vazgeçilmez stratejik hedefidir.

ABD'nin Irak'ın parçalanmasına yönelik politikalarının kaynağı ise gerçekte asıl olarak İsrail'dir. Bilenler bilir; Washington'da Irak'ın parçalanması ve kuzeyinde bir Kürt Devleti kurulması fikrinin en önde gelen savunucuları, hep İsrail lobisine bağlı ya da İsrail'le yakın ilişki içinde olan isimlerdir. İsrail'in Washington'daki resmi lobi örgütü olan AIPAC'ın uzantısı sayılan Washington Institute for Near East Policy (WINNEP), kendisini Kürt Devleti kurmaya adamış bulunmaktadır.

Tüm bu durum, Barzani'nin misyonunu çözmek için sürdüğümüz izin dört faktöründen ilkinin, yani Irak'ın parçalanmasının stratejik bir hedef olarak benimsenmesinin tam tamına Yahudi Devletinin bölgesel stratejisi ile özdeşleştiğini göstermektedir.

Öyleyse şimdi diğer üç faktörü inceleyebiliriz.

İran'ın Hedeflenmesi

Barzani'nin anti-İran misyonuyla en çok kime fayda sağladığını sordu-

ğumuzda da, cevap hiç vakit kaybetmeden İsrail olarak şekillenir. Çünkü, herkesçe bilindiği gibi, İran'la en kanlı-bıçaklı olan ülke İsrail'dir. İran, İsrail'e karşı savaşan Hizbullah, Hamas, İslami Cihad gibi örgütlerin en büyük hamisi ve Yahudi Devleti'nin kısa ve uzun vadedeki en büyük düşmanıdır.

İran ile en az İsrail kadar sorunlu olan bir diğer ülkenin de ABD olduğu söylenebilir. Ancak, ABD-İran çatışması asıl olarak İsrail merkezlidir ve bunu başlı başına bir çatışma olarak görmek yerine Tahran-Batı Kudüs mücadelesinin bir türevi olarak anlamak daha doğru olacaktır.

Washington'daki anti-İran cepheyi incelemekle bu durumu kolayca görebiliriz. Clinton'ın İran'a yönelik politikasının mimarı, gerçekte Beyaz Saray'ın Ortadoğu politikasını kontrol eden İsrail lobisidir. İran'a karşı uygulanacak baskı politikası, ilk olarak Ortadoğu'dan sorumlu Ulusal Güvenlik Danışmanı Martin Indyk tarafından gündeme getirilmiştir. "Bilinçli" bir Yahudi ve eski bir AIPAC üyesi olan Indyk, İran'a karşı "dual containment" (çifte kuşatma) politikasını uygulamaya sokmuştur.

Bu politika, 1995 başında ekonomik ambargoya dönüşür. 1995 Martında, İran İslam Devrimi'nden bu yana Hürmüz boğazında petrol çıkartma ve sevkiyatı için anlaşma yapan ilk Amerikan şirketi olan Coneco'nun Tahran'la yaptığı 1 milyar dolarlık anlaşma, Clinton yönetimi tarafından iptal edilir. Ancak olayın bir de perde arkası vardır. Cengiz Çandar'ın köşesinde yazdığı gibi aslında, devreye İsrail lobisi girmiş ve Coneco'nun bağlı bulunduğu ana şirketin en büyük hissedarı bulunan Amerikan Yahudi ailesi Bronfman kanalıyla, İran-Coneco anlaşmasının iptalini sağlamıştır.[5]

İsrail'in İran'a yönelik son tavrı ise bu ülkeye resmi olarak Amerikan ambargosu koydurmak olur. Clinton, 1 Mayıs 1995'te New York'ta Dünya Yahudi Kongresi'nin toplantısında, İran'a ekonomik ambargo konduğunu ve tüm müttefiklerinden de bu uygulamaya katılmalarını beklediklerini açıklar. Karar, yalnızca İsrail tarafından destek görür; İsrail istiyor diye alınmıştır zaten.

İsrail'in İran'a karşı yürüttüğü savaşı çok farklı cephelerde sürdürdüğünü görmek mümkündür. ABD'deki sözünü ettiğimiz "lobi" müdahalesinin yanında, İsrail İran'la bağlantılı olan tüm siyasal İslamcı güçlere karşı eyleme geçmekte, İran'ın kendisine karşı da farklı kanalları kullanmaktadır. Bu örtülü savaşın cephelerinde göz gezdirdiğimizde; İran'ı bölme nutukları atan eski Azeri lideri Ebulfeyz Elçibey'in İsrail'le olan olağanüstü yakın iliş-

kilerine; Bosna-Hersek'te yayılan İran etkisine karşı İsrail uzantıları tarafından İzzetbegoviç yönetimine karşı açılan karalama kampanyasına; bazılarının İran'ın Afrika'daki üssü saydıkları Sudan'a karşı, ülkenin güneyindeki Hıristiyan ayaklanmacıların İsrailli askeri uzmanlar tarafından eğitilip silahlandırılışına; Batı yanlısı Arap monarşilerinin ülkelerindeki İran bağlantılı siyasal İslamcı akımlara karşı İsrail'den "know-how" satın alışına ve de Amerikan medyasındaki anti-İran propagandanın arkasındaki İsrail bağlantılı isimlere şahit olabiliriz. [6]

İsrail'in İran'a karşı yürüttüğü bu çok cepheli savaşın Kuzey Irak'taki temsilcisi kim olabilir diye sormaya kalkarsak da yine aynı isimle karşılaşırız; "İran'ın adamı" haline gelen Celal Talabani'yi bölgeden sürmek için büyük bir operasyon gerçekleştiren Barzani....

Bu durumda şunu söyleyebiliriz: Barzani'nin Kuzey Irak'ta gerçekleştirdiği son operasyon, Irak parçalanması tezi yönünden olduğu kadar, İran'ın zayıflatılması yönünden de herkesten çok Yahudi Devleti'nin işine yaramaktadır. Bir diğer deyişle, Barzani'nin misyonunu çözmek için sürdüğümüz izin ilk iki faktörü, açık bir biçimde İsrail adresini göstermektedir.

Bu durumda üçüncü faktöre bakmak gekekir, yani Barzani'nin misyonundaki "Saddam'ı 'işe yarayabilir' bir araç olarak görme" noktasına. Bazıları ilk başta bunun İsrail'in stratejisi ile çeliştiğini düşünebilir. Çünkü ABD'nin İsrail tarafından da desteklenen Ortadoğu stratejisi olan "dual containment", İran'ın yanında Saddam'ın da "kuşatılmasını" öngörmektedir. Dolayısıyla Barzani'nin İran'ı hedef alırken Saddam'a yakınlaşan politikasının Yahudi Devleti'nin Saddam politikası ile örtüşmediği düşünülebilir.

Oysa durum farklıdır. Çünkü İsrail'in Saddam politikası, "dual containment"ın zevahirdeki çerçevesinden daha farklı bir profil çizmektedir. İsrail, Saddam'ı bir an önce kurtulunması gereken bir bela olarak görmekten çok, onu, muvakkat da olsa, işe yarayabilecek bir aygıt olarak düşünmektedir.

Saddam'ın "İşe Yarar Aygıt" Misyonu

Körfez Savaşı boyunca, hem Saddam'ın kendisi hem de medya bizlere ilginç bir tablo çizdi: Saddam, fanatik bir Yahudi düşmanıydı. Kendini tarihteki en büyük "Yahudi düşmanı" sayılabilecek isimlerden biriyle, Babil Kralı Nabukadnezar'la özdeşleştirmeye çalışan Saddam, bu görüntüsünü

pekiştirmek için Körfez Savaşı sırasında Tel-Aviv'e Scud füzesi yollamayı da ihmal etmedi. Dolayısıyla İsrail'in, kendisini "Yahudi düşmanı" olarak tanıtmak için gereken herşeyi yapan Saddam'a çok soğuk baktığı ve onun düşürülmesini her şeyden çok istediği sanılabilir. Oysa durum hiç de böyle değildi. Başbakan Yitzhak Şamir, bir keresinde şöyle konuşmuştu:

> Saddam psikolojik açıdan ömrü boyunca İsrail'e faydalı olmuştur... Dünyanın, Araplara ve dolayısıyla Filistinlilere karşı nefret duymalarını sağlayacak sınırlı bir Körfez Savaşı İsrail için faydalı olabilir. İsrail işgali altındaki topraklarda yaşayan Filistinliler güvenlik sebebiyle Ürdün'e gönderilebilirler. Saddam Hüseyin bu stratejik planlama için çok uygun bir katalizör.[7]

Eski Mossad ajanı Victor Ostrovsky de, çok ses getiren *By Way of Deception* (Hile Yolu İle) adlı kitabının ardından yazdığı *The Other Side of Deception'da* (Hilenin Öteki Yüzü), İsrail ve Mossad'ın Saddam'a olan bakış açısıyla ilgili önemli bilgiler verir. Ostrovsky'nin söyledikleri, Körfez Savaşı öncesinde İsrail'in gerçek politikasını açıklamaktadır: İsrail, Saddam'ı Irak'ın başında tutmak, ama Amerika ile Saddam'ı savaştırmak istemektedir. Eski Mossad ajanının yazdığına göre, İsrail bu yöndeki planını İran-Irak savaşının hemen ardından uygulamaya koyar. Mossad, Amerikalılar'a Saddam'ın düşürülmesi gerektiğinden söz etmeye başlar, ama aynı zamanda da Washington'daki İsrail Elçiliği tarafından Irak gizli servisi Muhaberat'a istihbarat aktarılmaktadır. Mossad'ın Muhaberat'a verdiği bu istihbarat, Irak'taki muhaliflerin Saddam'ı düşürmek ya da öldürmek için yürüttüğü çabalarla ilgilidir. Kısacası Mossad, Saddam'ın ayakta kalmasına destek olmaktadır!... Ostrovsky, bunun ardındaki mantığı şöyle açıklıyor:

> Mossad, Saddam Hüseyin'i Ortadoğu'daki en büyük fayda olarak görüyordu. Çünkü Saddam uluslararası politika açısından tümüyle irrasyoneldi ve Mossad'ın kullanabileceği bir aptallık yapmaya oldukça yatkındı.[8]

Bu arada İsrail'in planının öteki yönü de uygulamaya konur. Mossad, "aptallık yapmaya yatkın" olduğu için Saddam'ın ayakta kalmasına destek olurken, bir yandan da ABD'yi Saddam'a karşı kışkırtmaya başlar. Ostrovsky'nin yazdığına göre, Mossad'ın *LAP-LohAma Psicologit* (Psikolojik Savaş) bölümü, çeşitli dezinformasyonlarla (yalan haber) bu konuda etkili bir kampanya başlatır. Saddam'ı kanlı bir diktatör ve dünya barışına yönelik büyük bir tehdit olarak göstermeye başlarlar. Ostrovsky, Mossad'ın bu

propaganda için farklı yerlerdeki ajan ya da sempatizanlarını kullandığını, örneğin Amnesty International ya da Amerikan Kongresi'ndeki "gönüllü ajan"ların (sayan) devreye sokulduğunu anlatır. Kullanılan propaganda malzemeleri arasında; Halepçe'deki ünlü Kürt katliamının görüntüleri ya da Saddam'ın rejim muhaliflerine nasıl kendi elleriyle işkence yaptığına dair fantastik hikayeler yer alır. Irak'ın İran'la olan savaşı sırasında İran'daki sivil hedeflere yolladığı füzeler de kampanyanın malzemeleri arasındadır. Ancak, Ostrovsky'nin dediği gibi Mossad'ın Saddam'ın sözkonusu füzelerini malzeme olarak kullanması biraz garip bir durumdur; çünkü o füzeler, Amerikan uydularından gelen bilgilerin de yardımıyla, savaş sırasında Mossad tarafından hedeflere yönlendirilmişlerdir. İsrail, kendi büyüttüğü ve ayakta tuttuğu Saddam'ı canavar olarak gösterme çabası içindedir. Ostrovsky, şöyle diyor:

> Mossad liderleri, eğer Saddam'ı yeterince korkunç göstermeyi başarırlarsa ve onun Körfez petrolü için bir tehlike olduğu—ki Saddam daha önce bu konuda bir güvence olarak algılanıyordu—düşüncesini yerleştirebilirlerse, ABD ve müttefiklerini Saddam'a saldırtabileceklerini hesaplıyorlardı.[9]

Ostrovsky'nin anlattığı bu Mossad kaynaklı propaganda, Körfez Savaşı için gerekli olan kamuoyunu oluşturur. Savaşın fitili de yine Mossad'ın "gönüllü ajanları" tarafından ateşlenir. Kongre üyelerinin Saddam'a karşı savaşa ikna edilmesi için Yahudi lobisinden Tom Lantos'un yönetimindeki Hill and Knowlton lobi şirketi dramatik bir senaryo yazar. Turan Yavuz, olayı şöyle anlatıyor:

> 9 Ekim 1990. Hill and Knowlton lobi şirketi Kongre'de "Irak'ın Vahşetleri" başlığı altında bir oturum düzenliyor. Lobi şirketi tarafından oturuma getirilen bazı 'görgü tanıkları' Iraklı askerlerin yeni doğmuş çocukları hastane odalarında öldürdüğünü öne sürüyor. Bir 'görgü tanığı' vahşeti tüm detaylarıyla anlatıyor ve Iraklı askerlerin bir hastanede 300 yeni doğmuş çocuğu öldürdüğünü söylüyor. Söz konusu bilgiler, Kongre üyelerini hayli rahatsız ediyor. Bu da Başkan Bush'un işine yarıyor. Ancak sonra anlaşılıyor ki, Hill and Knowlton lobi şirketinin kongre önüne getirdiği "görgü tanığı" aslında Kuveyt'in Washington'daki büyükelçisinin kızıdır. Buna rağmen kızın söyledikleri kongre üyelerinin Saddam Hüseyin'e "Hitler" lakabı takmasına yol açacaktır.[10]

Kısacası İsrail, Körfez Savaşı öncesinde, hem "faydalı aptallıklar" yaptığı için Saddam'ı iktidarda tutmak, hem de Amerika'yı Saddam'a saldırtmak istemektedir. Yahudi Devleti, Körfez Savaşı sonrasında da Saddam'ın iktidarda kalması gerektiği tezini hep savunur. Turan Yavuz şöyle diyor:

> Körfez Savaşı'ndan sonra İsrail, bölge istikrarı açısından Saddam Hüseyin'in iktidarda kalmasını savunuyor ve istikrarın ancak, yarı güçlü bir Saddam ile sağlanacağına inanıyordu. İsrailli diplomatlar bu mesajı tüm dünyaya yaymakta gecikmediler.[11]

Peki İsrail tezi neyi hedefliyordu, Yahudi Devleti tüm bunlarla ne yapmak istiyordu, Saddam'ı iktidarda tutmanın, ancak Amerika'yı Irak'a saldırtmanın amacı ne olabilirdi?... Bu soruların cevabı, İsrail'in geleneksel hedefleri arasında yer alan Kürt Devleti projesiydi. İsrail, 1982 yılında Oded Yinon'un az önce değindiğimiz raporunda belirtildiği gibi Kuzey Irak'ta bir Kürt Devleti istiyordu. Bu ise, ancak yarı güçlü bir Saddam'ın varlığı sayesinde gerçekleşebilirdi.

Saddam'ın Batı Kudüs'te "işe yarayabilir bir aygıt" olarak görüldüğünü gösteriyordu bu durum. Kuşkusuz, Saddam İran'a karşı da işe yarayabilirdi. Nitekim Barzani'nin son operasyonu da bu mantık üzerine oturuyordu.

Kısacası, Barzani'nin misyonunu çözmek için sürdüğümüz izi oluşturan dört faktörün üçü de—Irak'ın parçalanmasının stratejik bir hedef olarak benimsenmesi, İran'ı "baş düşman" olarak algılanması ve Saddam'ın "işe yarayabilir" bir araç olarak görülmesi—Yahudi devletinin Ortadoğu stratejisine tamı tamına uyuyordu.

Geriye dördüncü ve en önemli faktör kalıyor; yani Barzani ile yakın bir ilişki içinde olmak. Eğer bu faktör bulunamasa, Barzani'nin operasyonunun İsrail'e yarayan sonuçlarını Yahudi Devleti adına çok iyi bir tesadüf olarak yorumlamak gerekecekti. Ancak iki taraf arasındaki ilişki o kadar geniş kapsamlıdır ki, Barzani'nin bu son operasyonu "İsrail adına" bile yaptığını söylemek mümkündür.

Barzani ve İsrail

İsrail'in Barzani ile olan olağanüstü yakın bağlantısı, oldukça eskilere dayanan bir hikayedir.

Konuyla ilgili kaynakların bildirdiğine göre, Kuzey Irak'taki Kürt hareketinin efsanevi lideri Molla Mustafa Barzani, İsrail'in Arap devletlerini

parçalama stratejisinin bir sonucu olarak, Yahudi Devleti tarafından 1950'lerin sonundan itibaren desteklenmiştir.

İsrailli yazar Benjamin Beit-Hallahmi, *The Israeli Connection: Who Israel Arms and Why?* (İsrail Bağlantısı: İsrail Kimi Neden Silahlandırıyor?) adlı kitabında Barzani ile İsrail arasındaki bu gizli ilişkiyi şöyle anlatır:

> Irak'taki Kürt direnişçiler her zaman İsrail'in ilgi alanı içerisindeydi... Mossad'ın Kürtlere desteği 1958'de başladı. İsrailli askeri danışmanları, cephaneyi ve silahları kapsayan daha geniş çaptaki yardım ise 1963'de uygulamaya kondu. Ağustos 1965'de İsrailli askeri uzmanlar tarafından Kürt subaylar için Kuzey Irak dağlarında eğitim kampları oluşturuldu. Haziran 1966'da Başbakan Levi Eshkol Kürt liderleriyle görüşmeler yaptı. 1967 Savaşı sırasında, Kürtler İsrail'in isteği üzerine Kuzey Irak'tan Bağdat yönetimine bir saldırı düzenlediler ve Irak ordusunun diğer Arap ülkelerine yardım etmesini engellediler. Savaş sonrasında ise Kürtlere Mısır ve Suriye birliklerinden ele geçirilen Sovyet yapımı silahlarla yardım edildi. Her ay yaklaşık 500.000 dolarlık bir para yardımı da İsrail tarafından Kürt gerillalara ulaştırılıyordu. Kürt lideri Mustafa Barzani önce Eylül 1967'de sonra Eylül 1973'de İsrail'i ziyaret etti.[12]

İsrail'in Barzani'den bazı "rica"ları da olmuştu. Mossad, 1973'teki Yom Kippur Savaşı'nda, Barzani'den Irak petrol kuyularını bombalamasını istemiş, Barzani de bunu seve seve kabul etmişti.[13]

Turan Yavuz da *ABD'nin Kürt Kartı* adlı kitabında İsrail-Kürt ilişkisinin uzun geçmişine değinir. Buna göre, İsrail başından beri Barzani'ye bir "Kürt Devleti" vaadetmiştir. Knesset (İsrail parlamentosu) üyesi Luba Eliav, 1966'da Molla Mustafa Barzani'yle yaptığı görüşmede, "İsrail'in Kürt Devleti ve halkının kalkınması için askeri, ekonomik ve teknik yardım vermek istediği"ni söylemiştir.[14] İlerleyen yıllarda Kürt-İsrail ilişkisinin kilit isimleri, birer Mossad ajanı olan David Kimche ve "Kürt Yahudisi" Yaakov Nimrodi'dir. Amerikalı gazeteci Jack Anderson, *Washington Post*'un 18 Eylül 1972 tarihli sayısında yazdığı makalede şöyle der:

> Her ay, kimliği belli olmayan bir İsrail yetkilisi Irak'a gizlice İran sınırından girerek Kürt lider Molla Mustafa Barzani'ye 50 bin ABD doları veriyor. Bu para, Kürtler'in İsrail aleyhtarı olan Irak hükümetine karşı faaliyetlerini devam ettirmelerini sağlıyor.

Barzani'nin İsrail'in üst düzey yetkilileriyle olan ilişkisi oldukça düzenli bir biçimde sürer. Kürt lider, Mossad lideri Zvi Zamir ile defalarca yüzyüze görüşür, Zamir Mossad'ın Kürtlere yaptığı yardım karşılığında, Barzani'den Irak rejimine karşı daha etkili saldırılar beklediklerini hatırlatır. Barzani, İsrail'de o denli itibarlıdır ki, en üst düzeyde ağırlanarak, eski Başkan Menahem Begin ile de bir araya gelir.

İsrail ile Barzani arasındaki ilişkiler, bir kaç yıl öncesine dek Türkiye'de fazla bilinmiyordu. Bu konuyu basında ilk gündeme getiren kişi ise Uğur Mumcu olmuştu. Mumcu, 7 Ocak 1993 tarihli *Cumhuriyet*'teki yazısında, Mossad-Barzani bağlantısını şöyle anlatıyordu:

> Ortadoğu'nun karanlık bir kuyu olduğu her gün biraz daha anlaşılıyor. Kanıtlanan son ilişki, Mossad-Barzani ilişkisidir. Mossad, İsrail Devletinin gizli istihbarat örgütüdür. Bu örgütün, Kürt Lideri Molla Mustafa Barzani ile ilişkileri olduğu söylense daha önce kim inanırdı? Barzani'nin CIA ile ilişkisi artık belgelendi. Kimse bu ilişkiye, 'Hayır olmadı' diyemiyor. CIA-Barzani ilişkileri biliniyordu da Mossad-Barzani ilişkileri bilinmiyordu.
>
> Mossad'ın Barzani ile ilişkileri Londra ve Sidney'de yayınlanan *Israel's Secret Wars - A History of Israel's Intelligence Services* adlı kitapta sergileniyor. Kitap, İngiliz *The Guardian* gazetesinde 1984 yılından bu yana Tel-Aviv muhabirliğini yapan Ian Black, ve Washington'daki Brooking Enstitüsü'nde çalışan öğretim üyesi Benny Morris tarafından yazılmış. Kitapta Mossad-Barzani ilişkileri, İsrail Dışişleri Bakanlığı ve Mossad yazışmalarına dayanılarak açıklanıyor. Önsözde, kitabın yayından önce İsrail ordu yetkilileri tarafından da incelendiği yazılıyor.
>
> Kitapta, 1967 Arap-İsrail Savaşı'ndan sonra, Mossad'ın Kürtlerle ilişki kurduğu (s. 327) Mısırlı ünlü gazeteci Hasan el Heykel'in İsrailli subayların Kürtler aracılığıyla Irak'tan radyo bağlantıları kurduğunu 1971 yılında açıkladığı anlatılıyor.1969 yılı Mart ayında Kerkük petrollerine yapılan saldırının da İsrail tarafından yapıldığı açıklanıyor. 1972 yılında imzalanan Sovyet-Irak Dostluk Anlaşması'ndan sonra İran Şah'ı ABD Başkanı Nixon ile gizli görüşme yapıyor; bu gizli görüşmeden sonra CIA tarafından "Kürdistan Demokratik Partisi'ne" üç yıl içinde 24 milyon dolar gönderiliyor.
>
> Barzani'nin Irak rejimine karşı ayaklandığı yıllarda, ABD-İran-İsrail üçlüsü bu ayaklanmayı destekliyor. Barzani-ABD ilişkileri, ABD eski Dışişleri Bakanı Henry Kissinger eliyle yürütülüyor.

> Mossad-Barzani ilişkileri de İsrail'in Tahran'daki askeri ateşesi Yaakov Nimrodi (Mossad ajanı) aracılığı ile gerçekleşiyor. Nimrodi'nin üstlendiği görev ilginç; Nimrodi Sovyet silahlarının Barzani'nin eline geçmesinde rol oynuyor." (ss. 328-329) Kitapta Mossad'dan Kürtlere 50 bin dolar para verildiği, ABD kaynaklarına dayanarak açıklanıyor. (s. 328)
> 70'li yıllardaki bu ilişkiler bugün sürüyor mu? Kitaba göre sürüyor. 'Körfez Savaşı' sırasında Irak'ın attığı Scud füzelerinin Tel-Aviv'e düşmesi üzerine bu ilişkiler yeniden başladı." (s. 521) Baba Molla Mustafa Barzani ile kurulan ilişkiler, şimdi de oğul Mesud Barzani ile sürüyor. Mossad, Barzani'ye Avrupa kahvelerinde çekler vererek bu desteği sürdürüyor. Kitapta Mesud Barzani'nin, İsrail'e gizlice giderek yardım istediği de yazılıyor. Bu ilişkiler sürüyor ve anlaşılıyor ki daha da sürecek... Gizli yollarla sürecek, açık yollarla sürecek... İlgi belli... İlişki de belli.

Mumcu, tüm bunları yazdıktan sonra şöyle soruyordu: "Kürtler sömürgeciliğe karşı bağımsızlık savaşı yapıyorlarsa ne işi var CIA ve Mossad'ın Kürtler arasında? Yoksa CIA ve Mossad, anti-emperyalist savaş yapıyorlar da dünya bu savaşın farkında mı değil?" (Uğur Mumcu, Mossad-Barzani bağlantısını anlatan bu yazısından 17 gün sonra, bir fail-i meçhul profesyonel bombaya kurban gitti. *Cumhuriyet* gazetesi ise, ölümünden sonra Mumcu'nun eski yazılarını tek tek yayınlamasına karşın, "Mossad ve Barzani" başlıklı bu yazıyı, nedendir bilinmez, es geçti...)

Mesud Barzani'nin İsrail'le olan ilişkisiyle ilgili bilgiler, Körfez Savaşı'nın ardından patlak veren Kürt isyanı sırasında da su yüzüne çıkmış ve basına yansımıştı. *Tercüman*, konu hakkında aldığı istihbarata dayanarak şöyle yazıyordu:

> Irak'taki ayaklanmaları yakından izleyen Ankara, Kürtler'in ve Şiiler'in İsrail tarafından desteklendiklerini belirledi ve dikkatini Tel Aviv'deki gelişmelere de kaydırdı. Kuzey Irak'taki iç savaşın arkasında İsrail Gizli Örgütü Mossad'ın da parmağının bulunduğu, İsrail'in Kürt Devleti'ni desteklediği belirlendi. Edinilen bilgilere göre askeri istihbarat, İsrail'in Kürt Devleti'nin kurulmasını fiilen desteklediğini gösteren verileri hükümete sundu. İsrail'in Kuzey Irak'ta bir Kürt Devleti kurulması konusuyla, Mossad kanalıyla öteden beri ilgilendiği belirtildi.[15]

Tüm bu bilgiler, İsrail'in Barzani ile olan yakın bağlantısının içeriğini ve

kapsamını açık biçimde ortaya koyuyordu: Barzani, İsrail'in Kuzey Irak'taki stratejik müttefikiydi. Bu stratejik ittifak, Barzani aşiretindeki nesil değişikliğinden de etkilenmiyordu; Baba Molla Mustafa Barzani zamanında başlatılan ittifak, oğul Mesud Barzani zamanında da sürüyordu. İttifak, Washington'a kadar da uzanıyordu. Sedat Ergin, *Hürriyet*in Washington muhabiri olduğu sıralarda İsrail lobisi ile Barzani arasındaki ilginç ilişkilerden şöyle söz etmişti:

> Nevruz kutlamaları Washington'daki Crystal City Sheraton Oteli'nin balo salonunda düzenlendi. Sahnede asılı duran Molla Mustafa Barzani'nin resmi, Barzani isminin manevi ağırlığını kuvvetli bir şekilde hissettirmekteydi. Gecenin sonuna doğru eğlence tam bir cümbüşe dönüştü. Halay çekenler arasında Kongre Danışmanları Musevi Lobisi'nin en güçlü örgütü AIPAC'ın eski direktörü Morris Amitay da bulunuyordu.[16]

İsrail'in ABD'deki en güçlü temsilcisi olan AIPAC'ın eski direktörü, işi gücü bırakmış, Nevruz kutlamalarında Barzani aşireti ile halay çekiyordu. İki taraf arasındaki ittifakın bundan daha güzel bir "nişanesi" olamazdı herhalde.

Peki tüm bunlar olurken, Talabani ne yapıyordu? Acaba o da İsrail ile stratejik ittifak içinde miydi?

Hayır. Talabani, Molla Mustafa Barzani döneminde, Barzaniler tarafından yürütülen Kürt hareketinin bir alt kolu görünümündeydi. Ancak Barzanilerle pek anlaşamıyordu. İki taraf arasındaki aşiret kavgası, o zaman da geçerliydi. Fakat tüm bunların yanında, bir konu daha vardı Barzani ile Talabani arasında anlaşmazlık yaratan; Talabani, İsrail'le kurulan ilişkilerden rahatsızdı. Nitekim, İran Devrimi sonrasında Tahran'daki ABD Büyükelçiliği'nin arşivlerinde ele geçen belgelere göre, Talabani 1974'te Barzani'yle bağları koparırken, bunun nedeninin Barzani'nin Amerika ve özellikle de İsrail ile kurduğu gizli ilişkiler olduğunu söylemişti.[17]

Dolayısıyla, Barzaniler geleneksel olarak "İsrail'in Kürdistan temsilcisi" konumunda oldular, Talabani ise bu konuma karşı bir tavır aldı. 1996 yazında Kuzey Irak'ta gerçekleşen ve Barzani'nin Talabani'yi İran'a doğru sürmesiyle sonuçlanan operasyon da, yine bu geleneksel ittifakların üzerine kurulmuştu. Talabani İsrail'in baş düşmanı İran'la ittifak kurmuşken, Barzani de "İsrail'in adamı"ydı.

Peki ama Barzani'nin "İsrail'in adamı" olmasının anlamı neydi? Barzani, siyasi çıkarları İsrail'le uyuşan bir lider miydi sadece? Yoksa bir de İsrail adına bir "misyon" mu taşıyordu? Eğer iki taraf arasındaki ilişki sadece siyasi boyutta olsaydı, birinci şıkkı kabul etmek gerekirdi.

Oysa Barzani'nin İsrail ile olan ilişkisi, üstte saydığımız siyasi ilişkilerin çok daha ötesine uzanmaktadır. Arada bir de "etnik" bir akrabalık vardır.

Barzaniler ve İbraniler

Barzani'nin İsrail'le olan ittifakının bir de sosyolojik bir boyutu vardır; Irak'ın kuzeyinde yüzyıllardır yaşamakta olan Kürt Yahudileri, iki taraf arasında önemli bir akrabalık bağı kurar.

Bu ilginç konu, Dr. A. Medyalı ismiyle kaleme alınan *Kürdistanlı Yahudiler* adlı kitapta ayrıntılı biçimde incelenir. Kitap, Kürtler ile Yahudiler arasındaki tarihsel ilişkiye dikkat çekmekte ve bu noktadan hareketle bu iki halkın Ortadoğu'da "müttefik" olmaları gerektiğini öne sürmektedir. Bu dahiyane sonuç, İsmail Beşikçi'nin *Kürt Aydını Üzerine Düşünceler* adlı çalışmasından yapılan bir alıntıyla, kitabın henüz başında şöyle anlatılır:

> Kürtlerin Ortadoğu'da Yahudilere karşı düşmanlık hisleri beslemesinin hiçbir yararı yoktur. Kürtler Yahudi toplumuyla daha sıcak ilişkiler kurmak durumundadırlar. Yahudi toplumunun demokratik kurumlarını görmezden gelemezler. Yahudi toplumu Ortadoğu'da Kürtlerin doğal ittifakçısıdır.[18]

Kürt Yahudilerinin büyük bir bölümü, Mossad'ın 1950'li yıllarda düzenlediği "Ali Baba Operasyonu" ile İsrail'e getirilmişlerdir. Ancak yine de iki halk arasındaki geleneksel ilişki kopmaz. İsrail'e gelen Iraklı Yahudiler, Kürt kimliklerini de bir yandan muhafaza ederler. İsrail'de yaşayan Kürt kökenli Yahudiler tarafından kurulmuş olan İsrail'deki Kürt Yahudileri Ulusal Örgütü'nün (The National Organization of Kurdish Jews in Israel) başkanlığını yapmış olan Haviv Şimoni, 1973 yılında yapmış olduğu bir açıklamayla, İsrail'de 90.000 "Kürt" bulunduğunu açıklamıştır.[19]

Gazeteci yazar Pamela Kidron'sa, 1988'de kaleme aldığı bir makalesinde "İsrailli 150.000 Kürt"ün varlığından söz etmektedir. A. Medyalı'nın kitabına göre ise, "günümüzde İsrail'de, Kürdistan kökenli yaklaşık 200.000 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir."[20] Yona Sabar'ın *The Folk Literature of the*

Kurdistani Jews adlı kitabının 229-232'inci sayfalarında da Kürt Yahudileri ile ilgili 60'ın üzerindeki kaynaktan ayrıntılı bilgi verilir. Tüm bunlar, bugün İsrail'de ciddi bir Kürt Yahudisi varlığından söz edilebileceğini göstermektedir

Dahası, bu Kürt Yahudileri, Irak'taki Kürtlerin kaderi konusunda da oldukça hassastırlar. Türk Yahudilerinin yayınladığı "cemaate özel gazete" *Şalom*'un yazdığına göre, İsrail'de bulunan Kürt Yahudileri Kuruluşu Başkanı Haviv Şimoni, Nisan 1991'de İsrail Dışişleri Bakanı David Levy ile görüşerek ABD'nin Kürt yanlısı tutumunu daha da arttırması için istekte bulunmuştur. Kuruluş sözcülerinden Aharun Sariy ise, biraz iddialı bir rakam öne sürerek, İsrail'de tahminen 1 milyon Kürt Yahudisi bulunduğunu söylemiştir.[21]

Bu "etnik" bağlantı, Barzaniler ile Yahudiler arasına kültürel ve geleneksel bir yakınlık katmaktadır. Ancak daha da ilginç bir şey vardır. Kürt Yahudileri, Barzani sülalesinin de bir parçasıdırlar! Dahası, Barzani aşireti, çok sayıda "ünlü haham" çıkaracak kadar dindar bir Yahudi kimliğini içermektedir. *Kürdistanlı Yahudiler* adlı kitap, bu Barzani hahamları şöyle anlatır:

> 16. ve 17 yüzyıllarda Kürdistanlı hahamlar tarafından yazılmış olan çeşitli belgeler ve elyazması kitaplar, genel olarak Kürdistanlı Yahudilerin başta dinsel olmak üzere, sosyal ve ekonomik yaşantıları hakkında ayrıntılı bilgilerin yanısıra Kürdistan'la ilgili bazı dolaylı bilgiler de içermektedir. Bu dönemlerde kimi Yahudi toplulukları Kürdistan halklarının genel yoksulluk tablosu içinde yer alırlarken, öte yandan özellikle ünlü Barzani Ailesi'nden gelen hahamlar Kürdistan'ın birçok yerinde dinsel çalışmalar ve eğitim için merkezler kurmuşlardı. Bu dini merkezler Mısır ve İsrail gibi uzak yerlerden bile öğrenci kabul ediyorlardı.[22]

Barzani'nin Yahudi kimliğinin doğal bir sonucu olarak, Kürt Yahudileri de kendi kaderlerini Barzani'ye bağlı görürler. Bu nedenle, Barzani önderliğindeki Kürt hareketinin 1975 yılında yenilgiye uğramasının ardından, İsrail'in de kolaylaştırıcı müdahaleleriyle bir grup Kürt Yahudisi İsrail'e göç etmiştir.[23]

Barzani kimliğinin içerdiği bu Yahudi faktörü, hem Molla Mustafa Barzani'nin hem de oğlu Mesud Barzani'nin İsrail'le olan ilişkilerinde önemli

rol oynamıştır kuşkusuz. Kürt Yahudileri de, belirgin bir biçimde Barzani hareketinin ön saflarında yer almışlardır. En son, 16 Nisan 1996'da Ankara'ya gelip üst düzey yetkililerle görüşmeler yapan "Mesud Barzani'nin sağ kolu" Evair Barzani'nin İsrail pasaportlu bir Kürt Yahudisi oluşu oldukça dikkat çekicidir.

Yahudi Devleti'yle paylaşılan bu etnik kimlik, Barzanileri "İsrail'in adamı" olmaktan da öte bir noktaya götürür; İsrail onlar için bir tür "ikinci vatan"dır.

İnsanın vatanı için çalışmasından daha doğal bir şey de yoktur.

O nedenle, Barzani'nin Kuzey Irak'ta yürüttüğü mücadelenin İsrail'in stratejik hesaplarına tam tamına uyuyor olmasını garip karşılamamak gerekmektedir. Çünkü Barzani, kendine yalnızca taktik ittifaklar arayan Talabani gibi sade bir Kürt milliyetçisi değildir; bir de Yahudi kimliği tarafından beslenen stratejik bir misyonu vardır. Bu stratejik misyon ise, İsrail'in bölgesel stratejisinin bir parçası olmaktan başka bir şey değildir.

Barzani Anahtarıyla İlerlemek

"Barzani anahtarı"nın gerçek kimliğini böylece teşhis ettikten sonra, bu anahtarı kullanarak Kuzey Irak düğümünü çözmek de zor değildir. Kuzey Irak'taki karmaşanın geleceği hakkında Barzani tarafından yürütülecek misyon, İsrail tezine uygun biçimde gelişecektir. Bu, bize şu sonuçları verir:

1) Barzani, bağımsız Kürt Devleti, diğer bir deyişle Irak'ın parçalanması hedefinden hiç bir şekilde vazgeçmeyecektir. Belki Bağdat'ı oyalamak için federasyon, hatta özerklik gibi formüllerle tatmin olmuş gibi bir görüntü verebilir. Ancak orta ve uzun vadedeki hedefi, Saddam'ın tasviyesi ile mümkün kılınacak bir self-determinasyon ve bir Kürt Devleti'dir.

Böyle bir devletin Türkiye'ye karşı tehdit oluşturacağını tahmin etmek içinse kahin olmaya gerek yoktur. Özellikle Türkiye "yanlış" bir yola girer de Barzani'nin Batı Kudüs'teki dostlarını rahatsız edecek politikalar izlerse, Barzani'nin yangına dönüştüreceği Kürt ayrılıkçılığı kıvılcımı sınırın kuzeyine sıçratılacaktır. Nitekim, Barzani'nin Batı Kudüs'teki dostları bu opsiyonu uzun bir süredir değerlendirmektedirler. Ufuk Güldemir'in aktardığına göre, Dış Politika Enstitüsü'nün 1986 yılında Ankara'da basına kapalı olarak toplanan Türkiye Ortadoğu ilişkileri çalışma grubunda "devletin en

üst noktalarında bulunmuş bir yetkili" şu bilgiyi vermiştir:

> İsrail'de araştırmacılar son üç yıldır Türkiye'deki azınlık sorunlarını, etnik sorunları incelemeye başladılar. Bunu tabi şöyle yorumlamak mümkün: Türkiye gelecekte Arap müttefiki olarak İsrail'e hasmane bir tutum takınırsa o zaman bu İsrail için çok büyük bir tehdit oluşturur. O zaman Türkiye'nin destabilizasyonu İsrail için son derece önem taşır. Bu yüzden de etnik incelemeleri yaptırıyorlar.[24]

Şu an Netanyahu'nun kabinesinde Altyapı Bakanı olan Ariel Şaron'un yıllar öncesinde söylediği "Türkiye ilgi alanımız içindedir" şeklindeki sözün anlamı da budur.

Tüm bunlar, Barzani'nin "PKK Kartı"nı da hiç bir zaman elinden bırakmayacağını, terör örgütünü Türkiye'ye karşı potansiyel bir silah olarak el altında bulunduracağını gösterir. Nitekim PKK ile Barzani arasındaki mevcut yakın ilişkiler de son derece somuttur. PKK'nın 1984 yılında Kuzey Irak'taki ilk örgütlenmelerini KDP desteği ile yaptığı bilinen bir gerçektir. Bu ittifak, Türkiye'ye karşı yapılan göstermelik jestlere rağmen devam etmiştir. Öyle ki, PKK'nın 1996 yılı itibariyle Kuzey Irak'ta bulunan kamplarının hepsi KDP bölgesindedir, Barzani'nin kontrolü altında faaliyetlerini yürütmektedir. Doç. Dr. Ümit Özdağ bu durumu şöyle anlatıyor:

> Örgütün kadroları Suriye sınırından başlayıp İran sınırına kadar uzanan Türkiye-Irak sınırı boyunca kurulu ana üs ve kamplarda bulunmaktadır. Coğrafi olarak Hayat Vadisi-Shirvan'ın kuzeyi (Metina-Gora Dağı arasındaki bölge), Barzan bölgesi, Metina dağı, Zagros bölgesi, Aşağı Bervari Bölgesi, Al Amediyah-Atrush-Agra üçgeni ve Hakurk Vadisi bölgesinde PKK'nın 12 büyük üssü 28 küçük kampı bulunmaktadır. Bu kampların özelliği hepsinin KDP bölgesinde olmasıdır. Ayrıca Dohuk'un 45 km doğusunda bulunan ve Türkiye'den Kuzey Irak'a göçen ve 13 bin kişinin yaşadığı Artuş kampı PKK için çok önemli bir üs olmak durumundadır. KDP'li peşmergeler tarafından sarılı olan kamplarda iç denetim PKK'nın elindedir.[25]

2) Barzani, Batı Kudüs'teki dostlarının en büyük düşmanı olan İran'a karşı tavır almayı da sürdürecektir. Talabani'ye karşı duyduğu rekabet hissini büyük bir çatışmaya dönüştürmesinin asıl nedeni de KYB'nin İran bağlantısıdır. Talabani ile yeniden uzlaşması, onun İran bağlantısının kesin bir

biçimde sona erdiğini görmesiyle mümkün olabilir.

3) Barzani, Saddam'la geçici bir ittifak yapmıştır ve bu ittifakı, Talabani-İran ittifakını bertaraf edene ya da Talabani'yi İran'dan uzaklaştırana kadar koruyacaktır. İran etkisinin ortadan kaldırılması halinde ise, Saddam'la kurduğu ittifaktan hızla uzaklaşacaktır. Saddam'ın "işe yarayabilir bir aygıt" olduğunu, ancak gerektiği anda da feda edileceğini Batı Kudüs'ten aldığı "tiyo"lardan biliyor olmalıdır çünkü.

4) Ankara'nın Barzani ile Türkmenler arasında yakınlaşma kurmak ve böylece Kuzey Irak'ta "Türkmen Kartı" oynamak düşüncesi gerçeklerle çelişmektedir. Çünkü Türkmenler, Talabani ile aralarının çok iyi olmasına karşılık, Barzani ile kavgalıdırlar.

Barzani'nin Saddam'la ittifak halinde Talabani bölgelerini işgali sırasında Türkmenlere karşı geniş çaplı bir tasviye operasyonu yürütülmüştür. Erbil'den kaçan Türkmenlerin verdikleri ifadelere göre, kentin ele geçirilmesinden sonra KDP güçleri, Kızılay'ın kent merkezindeki yardım malzemeleri depolarını yağmalamışlar, Türkmeneli partisi Merkez Karar Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Reşit'in de aralarında bulunduğu birçok partiliyle birlikte çok sayıda Türkmen gözaltına alınmıştır. Bunlar daha sonra Saddam'a bağlı birlikler tarafından Musul'a götürülmüşlerdir. Türkmenlere ait tüm işyerleri, okullar, kültür merkezleri TV ve radyo istasyonu tahrip edilip, yağmalanmıştır. Milli Türkmen Partisi Merkez Karar Yönetim Kurulu Üyeleri Aydın Iraklı, Ali Yaycılı, Aydın Kibirli ve Ali Acem ise kent dışındaki bir fabrikaya götürülerek burada kurşuna dizilmişlerdir.[26]

Cengiz Çandar Milli Türkmen Partisi Genel Başkanı M. Kemal Yaycılı'yla görüşmüş ve şu cevabı almıştır:

> Saddam'ın istihbarat örgütü, KDP (Barzani) ile birlikte Erbil'de Türkmenlere karşı insan avına devam ediyor. Saddam'ın adamları, KDP'lilerle Kürtçe konuşarak ve onlar gibi giyinerek arkadaşlarımızı tutukluyorlar. Erbil'de Türkmence televizyon ve iki radyo binamız yağmalandı, yayınımız durdu. Erbil'deki kültür, eğitim ve sağlık merkezlerimiz de tahrip edildi. Şu anda Habur kapısında Erbil'den kaçan 250 mülteci Türkiye'ye sığınmak için bekliyor. Bu sayı, bir iki gün içinde 3.000'e çıkacak. Buna karşılık, Talabani ile

> hiçbir sorunumuz yok. İki başkan yardımcımızdan biri tutuklandı, diğeri Süleymaniye'de Talabani'nin yanında. Talabani ile çok rahat durumdayız. 500 akıncımız (Türkmen silahlı gücü) da, Süleymaniye'de Talabani kuvvetleriyle beraberler... Oysa, Barzani bizi tasfiye ediyor...[27]

Dahası, Türkmenlerin ancak % 10 kadarı 36. paralelin kuzeyindeki bölgede, yani Barzani'nin egemenliğindeki Kuzey Irak'tadır. Kalan kısmı ise, çoğu Kerkük ve çevresinde olmak üzere 36 ile 34. paralel arasında yaşamaktadırlar. Dolayısıyla Türkiye'nin Barzani'ye dayanarak bir "Türkmen kartı" oynamaya kalkışması, 36. paralelin güneyindeki Türkmen nüfusu, "Türkiye'nin beşinci kolu" görünümüne sokarak, şimdiye dek "etnik ayrılıkçılık"tan çok çekmiş olan Bağdat'ın insafına terkedecektir. Saddam'ın ya da Bağdat'ta oturacak bir başka yönetimin bu "Türkmen kartı"na karşı Türkmenleri ezmeyi düşünmesi, ya da karşı bir hamleyle "PKK kartı"na sarılması elbette muhtemeldir ve Türkiye'yi son derece büyük bir açmaz içinde bırakabilir.

Ankara, Türkmenlerle ilgili hesabındaki hatayı Mesud Barzani'nin 20 Eylül tarihli Türkiye ziyareti ve "Çiller'le zirve"sinden sonra biraz görmüş olacak ki, bu kez de suçu Türkmenlerin üzerine atmaya kalkarak, "Türkmenlerin zaten kendi içlerinde parça parça oldukları"ndan dem vurmaya başlamıştır. Bu argüman, Cengiz Çandar'ın da teşhis ettiği gibi, "yetkili merciler" tarafından gönüllü arzuhalcilerine—en başta da Çandar'ın köşesini paylaştığı "dış politika yorumcusu"na—fısıldanmıştır. Böylece, Barzani-Türkmen-Saddam "ekseni" tezleri, daha ilk günlerinde patlak vermiştir.

Tüm bunlar bize göstermektedir ki, Barzani ile Türkiye arasında, taktik bazı ilişkiler dışında, gerçek ve kalıcı bir işbirliği olamaz. Barzani, İsrail tezini, yani Irak'ın parçalanmasını kendisine misyon olarak benimsemiştir; PKK ile geleneksel ve stratejik bir işbirliği içindedir ve Türkiye'nin bölgedeki doğal uzantısı olan Türkmenlerle de kanlı-bıçaklı düşmandır. Türkiye'nin Türkmenleri Barzani ile zoraki bir işbirliğine oturtarak "kart" haline getirmesi ise ham bir hayaldir.

O halde Ankara neden ısrarla Barzani'ye oynama yolunu seçmektedir?

Hala Barzani'ye Oynamak?!...

Fatih Çekirge, "Asıl Hedef İran" başlığıyla 7 Eylül 1996 tarihli *Sabah*a manşet olan haberinde şöyle yazıyordu:

(Ankara'da) İran'ın Celal Talabani ile işbirliğine karşı Mesud Barzani'ye destek verilmesi kararlaştırıldı. Mesud Barzani de karşılığında bölgede denetimi sağlama ve teröristlerden arındırma görevini üstleneceğini taahhüt etti. Mesud Barzani'ye yardım Kuzey Irak'taki Türkmenler aracılığıyla yapılacak. Bugüne kadar bölgede önemli rol oynamayan Türkmenler böylece aktif duruma getirilecek ve ilerde Kuzey Irak'taki yönetime ortak olacak. Türkiye'nin bu stratejisine Amerika destek veriyor.

Bu haber, Barzani'nin misyonuna Türkiye'nin de eklemlenmek istendiğini gösteriyordu; çünkü durum Türkiye'nin kendisini, hiç de gerekmediği halde, "İran'ın desteklediği Talabani'ye karşı Barzani'yi destekleme" gibi bir pozisyona soktuğunu gösteriyordu. Oysa Türkiye, PKK ile arası Barzani'ye göre daha soğuk olan Talabani'ye de destek olabilir, en azından iki taraf arasında bir denge politikası yürütebilirdi.

Türkiye'nin İran'ın PKK ile olan muğlak ilişkisini tam olarak kesmek için girişimde bulunması anlaşılabilirdi elbette. Ancak bu, iki ülke arasında halledilecek bir sorundu. Fakat durum böyleyken, Ankara, üçüncü bir coğrafya olan Kuzey Irak'ta, sırf İran'a cephe almış olmak için, zoraki bir biçimde Barzani ile ittifak kurmaya çalışıyordu. Bunun için, Barzani ile kanlı bıçaklı düşman olduğu Türkmenler arasında zoraki bir işbirliği kurulmasına çalışılacak, dahası Barzani'nin PKK ile olan iyi ilişkileri bilindiği halde, Barzani'den "PKK'ya karşı mücadele etme" gibi hayali bir misyon beklenecekti.

Bu garip planının püf noktası ise Çekirge'nin haberinin sonunda veriliyordu; "Türkiye'nin bu stratejisine Amerika destek veriyor"du...

Çünkü bu plan, Amerika'nın—ve onun Ortadoğu politikasını dilediği gibi yönledirme ayrıcalığına sahip olan İsrail'in—Kuzey Irak stratejisine tam tamına uygundu. Böylece Türkiye hem İran'a karşı kullanılacak, hem de Barzani'yi desteklemek gibi büyük bir "jest" yapmış olacaktı Kürt Lideri'nin Batı Kudüs'teki dostlarına.

Ve ne yazık ki bu plan, Amerika'nın (daha doğrusu İsrail'in) Kuzey Irak stratejisine bu şekilde hizmet ederken, Türkiye'nin bölgedeki uzun vadeli çıkarlarına büyük zarar veriyordu. Türkiye kendi elleriyle Barzani önderliğinde bir Kürt federasyonunun ve sonra da devletinin kurulması için gerekli alt yapıyı hazırlamış olacaktı. Bunun Güneydoğu'ya yansımalarını tahmin etmek çok zor değildi...

Sonuç

"Barzani'ye oynamak"ta gösterilen ısrar, Türkiye'nin Amerika-İsrail ikilisinin peşine takılmasının ve onların çizdiği Ortadoğu resminin içindeki bir figüran haline gelmesinin yeni bir örneği gibi gözükmektedir. Ankara, bu ikilinin telkinlerinin ve dezinformasyonlarının etkisinde kalarak, farkında olmadan onların bölgesel stratejilerine hizmet eden ancak kendi ulusal çıkarlarına sekte vuran politikalar geliştirmekte, ya da en azından hayal etmektedir. Türkiye'nin "asıl düşmanı"nın İran olduğunu öne süren, her şart ve coğrafyada İran'a karşı cephe almasını savunan ve İran'ın tüm bunlardan rahatsız olarak geliştirdiği karşı-manevraları da kısır bir döngü içinde ilk teze dayanak olarak gösteren sofistike bir aldatmacanın ürünüdür bu.

Oysa Türkiye'nin İran'la çatışmakta bir çıkarı yoktur, sırf ona cephe almak için "Barzani'ye ait bir Kürdistan" projesine destek olsun.

Dahası, eğer Kuzey Irak'ta illa da bir "Kürdistan" kurulacaksa, bunun Barzani yerine Talabani önderliğinde kurulması Türkiye açısından daha avantajlı bir opsiyondur. Çünkü Barzani'yi Talabani'ye göre daha "tehlikeli" hale getiren bir de "sosyolojik" bir tablo vardır: Barzaniler ile Türkiye'deki Kürtler aynı Kürt lehçesini (Kırmanç) konuşurlar. Buna karşın Talabani'nin temsil ettiği Soraniler'in kullandığı lehçe, Türkiye'deki Kürtler tarafından neredeyse anlaşılamaz durumdadır. (Öyle ki, Talabani ile Türkiye Kürtleri arasındaki görüşmeler, çoğu kez İngilizce geçmektedir.)

Bir başka deyişle, eğer Kuzey Irak'ta "Barzani'ye ait bir Kürdistan" kurulursa, bunun Türkiye'ye sıçratacağı kıvılcım, "Talabani'ye ait Kürdistan"a göre çok daha "yakıcı" olacaktır.

Ayrıca, Barzani'nin örtülü misyonunu göz önünde bulundurarak hatırlatalım: Barzani'nin Batı Kudüs'teki dostları, "ilerde bir gün gerekir" diye, daha önceden, "Türkiye'nin destabilizasyonu için azınlık sorunlarını ve etnik sorunları incelemeye almış"lardır. Belki, Barzani için "Türkiye'nin destabilizasyonu"na yönelik iyi bir "eylem planı" hazırlamış olabilirler. Çünkü Ariel Şaron'un da dediği gibi, Türkiye İsrail'in ilgi alanı içindedir...

■ 4 ■

Çekiç Güç'ün Gerçek Misyou

Bugün Türkiye'de hakkında çok konuşulan, ama gerçek pozisyonu oldukça sınırlı olarak kavranabilen politik konuların başında Çekiç Güç geliyor. 5 yılı aşkın bir süredir konuşlanmış olduğu Adana İncirlik'teki üsten Kuzey Irak'ta "Kürtleri Saddam'dan koruma" adı altında, ilginç bir misyon sürdüren bu ABD ağırlıklı uluslararası askeri gücün Türkiye'ye zarar mı yarar mı getirdiği bir türlü anlaşılamamakta. Muhalefet partileri ve (kamuoyu araştırmalarının gösterdiğine göre) halkın ezici bir bölümü tarafından zararlı ve kesinlikle gönderilmesi gereken bir güç olarak algılanıyor, ama nedense iktidara oturan her hükümet, Çekiç Güç'ü yollama eğilimlerinden bir çırpıda vaz geçiyor.

Başlı başına bir sorun haline gelen Çekiç Güç hakkında doğru bir karar verebilmek için, konuyla ilgili istihbaratın titiz bir biçimde incelenmesi ve çok yönlü bir biçimde değerlendirilmesi gerekiyor. Bu makale bu inceleme ve değerlendirmeyi yapmakta ve Çekiç Güç'ün bilinmeyen misyonunu ve portresini gözler önüne sürmektedir.

Çekiç Güç hakkında satır aralarına sıkışmış olan istihbaratlar ortaya konulduğunda çıkan bu portre ise oldukça çarpıcıdır. Ortaya çıkmaktadır ki, Çekiç Güç, Kuzey Irak'ta bir Kürt Devleti kurma misyonunu kararlı bir biçimde yürütmekte, dahası Türkiye'ye karşı faaliyette bulunan bölücü terör

örgütüne de el altından lojistik destekler vermektedir. Tüm bunları yaparken de, sosyal bir ilüzyonu devreye sokmakta, terör örgütü ile olan ilişkisini ört bas etmekte, hatta bu ilişkiyi ortaya çıkarma yolunda ciddi girişimlerde bulunan bazı etkili isimleri de karanlık yöntemlerle bertaraf etmektedir.

Arkaplan

Körfez Savaşı'nın ardından başlayan Kürt ayaklanmasının başarısız olması ve Bağdat yönetiminin Kürt birliklerine karşı üstünlük sağlaması üzerine Kuzey Irak Kürtleri arasında Halepçe fobisi patlak vermiş, onbinlerce Kürt Türk sınırına yığılmıştı. Bu "emrivaki" üzerine Türkiye Amerikalı dostlarından yardım istemek zorunda kaldı. Amerikalılar, Richard Perle'nin mimarlığını yaptığı SEİA anlaşmasına dayanarak ve yanlarına İngiliz ve Fransız dostlarını da alarak İncirlik'e ünlü Çekiç Gücü yerleştirdiler.

Körfez Savaşı'nın ardından 12 Temmuz 1991 tarihinden itibaren Türkiye'de konuşlanmasına bu şekilde izin verilen uluslararası güçteki toplam görevli sayısı 1862 kişi. Çekiç Güç'ün askeri güç dağılımı şöyle: ABD (1416), İngiltere (183), Fransa (139), Türkiye (74), İncirlikte 1803, Pirinçlikte 49, Zaho'da 10 asker bulunuyor.

Uçak ve helikopter dağılımı: ABD (3 kargo destek ve tanker uçağı, 9 helikopter, 32 savaş uçağı), İngiltere (8 savaş uçağı, 2 tanker uçağı), Fransa (8 savaş uçağı, 1 tanker uçağı), Türkiye (4 savaş uçağı).

Huzur Operasyonu (Provide Comfort 2) adıyla konuşlanan Çekiç Güç'ün kağıt üstündeki amaçları da şöyle sıralanıyor: " 36. enlemin kuzeyinde Irak silahlı kuvvetlerinin faaliyetini hava keşfiyle saptamak, keşif sırasında yalnızca meşru savunma gerektiğinde silahlı çatışmaya girmek, keşif sonuçlarını, Pirinçlik ve Zaho'da kurulan Askeri Eşgüdüm Merkezi'ne bildirmek ve verilecek karara göre hareket etmek. Diyarbakır ve Zaho arasında helikopter ulaşımı sağlamak. Bölgede askeri gelişmeleri izlemek ve ilgili makamlara rapor vermek. İnsani yardım veren kuruluşlarla eşgüdümü sağlamak. Güvenlik sığınma bölgesinde hükümet dışı yardım kuruluşlarıyla eşgüdümü sağlamak."

Ancak adından da anlaşıldığı gibi, Çekiç Güç (Provide Comfort 2) Kuzey Irak'ta görev yapan ikinci "Huzur Operasyonu". Bunun bir de "birinci"si vardı. Bu birincisi son derece gizli yürütülmüştü ve Irak'ın Kuveyt iş-

galinden de önceye dayanıyordu. *Milliyet*'in Washington muhabiri Turan Yavuz, konuyla ilgili olarak şunları yazıyordu:

> 1991 Mayısı idi. Washington'dan Ankara hükümetine gönderilen nota, varış noktası Kuzey Irak olarak bildirilen ve 600 askerden oluşan bir özel tim grubunun Türkiye'ye getirileceğini bildiriyordu. Kuzey Irak'ta oluşturulan tampon bölgeye ABD askerleri yerleşmişlerdi bile. Acaba Washington neden ek bir gücün daha bölgeye gönderilmesi için istekte bulunuyordu? Daha sonra, bu iki gücün özelliği neydi? Adı İngilizcede "Special Forces" olarak bilinen bu gücün Kuzey Irak'da işi neydi?
>
> Söz konusu özel güç ABD'nin ortaya ilk defa çıkardığı bir güç değildi. Bundan önce Vietnam, Lübnan, Panama gibi çeşitli dönemlerde dünyanın sıcak noktalarında kullanılan bir güçtü.
>
> Hatta, Irak Kuveyt'e saldırmadan önce de söz konusu güç Irak'da bir hayli faal durumdaydı. Bu gücün bir özelliği de şuydu: İşgal edilen topraklarda kendilerine yakın gördükleri insanlarla ilişki kurup, mahalli idare ve hükümete karşı koyma, çeşitli sabotaj ve kontrgerilla taktiklerini öğretme görevini de üstlenmiş olması. Söz konusu özel güçte yer alan askerlerin bazılarının Arapça ve Kürtçe konuşabilir olması da başka bir ilginç yöndü. Özel güç Kuzey Irak'ta 6 ay kaldı ve "Provide Comfort" harekatının birinci süresinin sona erdiği Aralık 1991 tarihinde de geldiği gibi sessizce Kuzey Irak ve Türkiye'den ayrılarak ABD'deki üssüne geri döndü. Bu özel grupta askerlerin dışında kimler vardı? Irak'a denetimsiz neler soktular? 6 ay boyunca Irak'ın kuzeyinde neler yaptılar? Hangi konularda kimleri eğittiler, ne tür taktikler verdiler? Bunları kimse bilmiyor.[1]

Bu "birinci Çekiç Güç" harekatı ile, Amerikalılar Iraklı Kürtlere "hükümete karşı koyma" yöntemlerini öğretmişler bir başka deyişle Kuzey Irak"ta oluşacak olan *de facto* Kürt devletine askeri "know-how" aktarmışlardı. Bu kuşkusuz, Irak"ın parçalanarak bir Kürt devleti kurulması fikrini kendine yönelik bir tehdit olarak gören Türkiye için de, diğer bölge ülkeleri ve hatta uluslararası kamuoyu için de kabul edilemez bir durumdu. İşte bu nedenle operasyon gizli yürütüldü ve Yavuz'un da belirttiği gibi bir çok yönü halen gizli kalmış durumda.

Amerika'nın bu gizlilik politikası sonra da devam etti. "İkinci" ya da "asıl" Çekiç Güç'ün bölgeye yerleşmesi sırasında da birçok ilginç olay yaşa-

nıyordu. İlk olarak Türkiye'de sivil kıyafetlerle dolaşan ABD'li ve İngiliz yetkililerin sayılarında çoğalma görülmüştü. O günlerde Dışişleri Bakanlığı'na vize alınmak üzere gönderilen yabancı pasaportların sayısı oldukça kabarıktı. Özellikle, ABD ve İngiltere Büyükelçilikleri'nden gönderilen pasaportlarda söz konusu yetkililerin Türkiye'ye giriş çıkışları için Türk vizesi istenmekteydi. Dışişleri yetkilileri pasaportları inceledikçe şaşkına dönüyordu. Bazılarının normal olarak Türkiye'ye giriş damgaları vardı; ancak bazı pasaportlarda da giriş damgasından eser yoktu. İşin ilginç yanı, hem Türk vizesi hem de giriş damgası olmayan bu yetkililer o sırada Türkiye'deydi.

Peki Türkiye'ye nasıl girmişlerdi? Turan Yavuz şöyle yazıyor:

> Bu kişilere Dışişleri yetkilileri aynı soruları sorduklarında İncirlik ve Diyarbakır yakınlarındaki Pirinçlik Üssü'nden Türkiye'ye giriş yaptıklarında vize almak için de vakitleri olmadığını belirtiyorlardı. Ayrıca söz konusu damgasız ziyaretler için NATO ülkelerinde askeri yetkililerin serbestçe giriş çıkış yapmasına olanak veren belgeler sundular. Bunun karşısında Ankara'nın yapacağı fazla birşey yoktu. Böylece damgasız ziyaretçilerin pasaportlarına Türk vizeleri verildi. Bu ziyaretçiler Türkiye'nin Güneydoğu bölgelerinde oldukça faal günler geçirdiler ve geldikleri gibi sessizce çekip gittiler. [2]

Çekiç Güç'ün bu mide bulandırıcı görüntüsü sonra da devam etti. İncirlik'te üslenen bu nev-i şahsına münhasır askeri birliğin gerçek amaç ve faaliyetleri bir türlü tam olarak anlaşılamıyordu. Buna rağmen, muhalefet oldukları dönemde Çekiç Güç'ü şiddetle eleştirmiş olan partilerin ve liderlerin hepsi, iktidara oturduklarında onun görev süresini uzatmak durumunda kaldılar. Çekiç Güç'ün görev süresini uzatma yetkisi, DYP-SHP koalisyon hükümetinin göreve başlamasıyla birlikte 20 Aralık 1991 tarihinde TBMM'ye bırakıldı. Uluslararası gücün süresi, Haziran 1992, 24 Aralık 1992, 24 Haziran 1993, 24 Aralık 1993, 14 Haziran 1994, 28 Aralık 1994 ve 27 Haziran 1995 tarihlerinde 6'şar ay, Kasım 1995'de ve Mart 96' da 3 ay uzatıldı.

Peki ilk baştan beridir kapalı bir yapıya sahip olan, gizli, örtülü operasyonlar yürüten Çekiç Güç'ün misyonu nedir. Dahası, Türk kamuoyundan gizli olarak yürüttüğü operasyonlar nedir?

Çekiç Güç ve Terör Örgütü

Çekiç Güç'ün örtülü operasyonlarının başında, Türkiye'deki bölücü terör örgütüne verdiği destekler gelmektedir. Türk kamuoyu ve gündemi ABD yetkililerinin "teröre karşı verdiği mücadelede Türkiye'nin yanındayız" şeklindeki demeçleriyle oyalanadursun, bu gizli destek profesyonelce yürütülmektedir.

Gazeteci yazar Ferruh Sezgin " Çekiç Güç Gitsin Mi Kalsın Mı?" başlıklı araştırmasında, Çekiç Güç ile terör örgütü arasındaki ilişkiyi şöyle anlatıyor:

> Güneydoğu'da görev yapan subaylarımız PKK'nın Kuzey Irak kamplarında bizzat Amerikalı ve İsrailli uzmanların askeri eğitim yaptırdıklarını açıklıyorlar. Hatta bombalanan kamplara girildiğinde, bunlardan bir kısmının cesetlerine rastladıklarınıda ekliyorlar. Çekiç Güç'ün Türkiye içindeki PKK yuvalarına olan malzeme yardımları ya İncirlik'ten kaldırılan C-130 uçakları vasıtasıyla paraşütle atılıyor ya da yine aynı meydandan veya Diyarbakır'dan kaldırılan helikopterlerle ulaştırılıyor. En sarp dağ tepelerinde ele geçirilen ve "Buralara kadar nasıl taşımışlar" diye herkesi hayrette bırakan ağır silahların sırrı burada. Bizim sevgili müttefiklerimiz bunları PKK'nın ayağına kadar getiriyorlar. Çekiç Güç'ün "PKK'ya yardım operasyonları " nın sayısını bilen yok. Ama en az 12-13 kadarı, bölgede görev yapan Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları ve sivil devlet görevlileri tarafından daha 1992'nin başlarında yakalanmış durumdaydı.
>
> 1992'nin 10 Ocak'ını 11 Ocak'a bağlayan gece...
>
> Diyarbakır havaalanında üslenmiş ve Çekiç Güç'e bağlı helikopterlerden biri, uçuş kulesine Kuzey Irak'a geçeceğini beyan ederek kalkış izni istiyor. Saat 19.00 sularında da havalanıyor. Türkiye-Irak uçuşlarında prensip olarak, uçaklarda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir görevlisinin de bulunması gerekiyorken bu uçuşta helikopterin içinde hiçbir Türk görevli yok. Amerikalılar, PKK'ya yardım malzemesi ulaştırdıkları her zaman yaptıkları gibi, bu seferki "operasyon"da da Türkiye'yi atlatıyorlar. Diyarbakır - Kuzey Irak arasındaki bir uçuşta, en acemi bir pilotun dahi yolunu şaşırması mümkün olamaz. Pilot Diyarbakır'dan havalandıktan sonra Midyat'tan itibaren İdil-Cizre-Silopi hattında uçarsa veya bu yerleşim birimlerinin güneyinden geçen "İpek yolu" nu takip ederse, Silopi'den sonra "Habur üzerinden" dosdoğru Kuzey Irak'a girer. Ayrıca yolu üzerinde, şaşırmasını önleyecek iki referans

> noktası daha vardır. Cizre üzerindeyken Dicle'yi ve Habur'a girerken Hezil Çayı'nı görmek zorundadır. Bu yüzden, olay ortaya çıktığında Amerikalıların öne sürdükleri "pilot yolunu şaşırmış" mazereti asla geçerli olamaz. Zaten, 10-11 Ocak gecesi Amerikalı pilot yolunu şaşırmıyor. Silopi üzerine geldiğinde, Habur'a varmak için güneydoğuya doğru uçmak yerine, rotasını kuzeydeki Cudi Dağı'na çeviriyor. Cudi'de kendisini bekleyen PKK'lılar var. Cudi Dağı'nın Şırnak'a bakan kuzey yamaçlarında, o zamanlar, PKK'nın bir "eğitim üssü" bulunurdu. Uludere-Şenoba güneyinden Hezil Çayı'nı geçerek Cudi'ye ulaşan PKK'lılar bu üsse kadar tırmanarak sızma parkı, nişancılık eğitim alanı, atış alanı gibi tesislerinde eğitim yaparlardı. Silopi üzerindeyken rotasını Cudi'ye çeviren helikopterin hedefi, bu eğitim üssüydü. Tabii, pilotun görevi de taşıdığı malzemeyi üsse bırakmak.
>
> Ne var ki, gecenin karanlığı içinde helikopterin gürültüsü, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Cudi dağı güneyinde bulunan birliklerini alarma geçiriyor. Ellerinde bulunan havanlarla aydınlatma mermisi atarak çevreyi aydınlatmaya başlıyorlar. Helikopter, Koyunören Köyü'nü biraz geçmişken görülüyor. Yani yakalanıyor. Yakalanınca belki bunun paniği içinde, ama belki de tam bir profesyonellikle, süratle batıya -Diyarbakır'a doğru- dönerken taşıdığı malzemeleri de Hisar-Görümlü köyleri bölgesine boşaltıyor.
>
> Gelin görün ki, o günden beri bu tür olayların sayısı yüzleri bulduğu halde, bırakınız ciddi bir tepki gösterilmesini, her altı ayda bir Çekiç Güç'ün görev süresi bir kez daha uzatılıyor.[3]

Çekiç Güç'ün terör örgütüne verdiği bu tür yasak lojistik desteklerin yanısıra, dışarı sızan bazı haberler, Çekiç Güç karargahlarında örgüte yönelik sempati gösterilerinin yapıldığını da gösteriyor. Çekiç Güç'ün dokuzuncu uzatması yaklaştığı sıralarda, Kuzey Irak'taki Zaho kasabasındaki karargahda, Amerikalılara ait bölümde Abdullah Öcalan'ın fotoğrafı ile bir Kürdistan haritasının asılı olduğuna dair haberler, bunun en açık örneği. Baskın Oran, Çekiç Güç ile ilgili kitabında şunları yazıyor:

> Bildirildiğine göre (Kemal Yurteri, "Çekiç Güç'te Öcalan Fotoğrafı", *Cumhuriyet*,30 Mayıs 1995), irtibat bürosunda görevli Türk subayların duruma itirazları üzerine ABD'li subaylar "Bunlar yerel motifler" karşılığını vermişler, duvardakileri indirmek istememişler, bunun üzerine bir Türk subayı, aralarında Kürt yörelerine ilişkin manzara resimlerinin de bulunduğu malzeme-

yi duvardan indirip yere fırlatmıştı.

Haberi veren aynı kaynaklar, karargahta çalışmaya başlayan ve CIA elemanı olduğu bildirilen bir kadın diplomatın (Suzanne McCormick) Talabani'ye danışmanlık yapmaya başladığını belirtmenin yanısıra, daha önce "Amerikalıların Kuzey Irak'taki denetimleri sırasında elde ettikleri bilgileri Türk subaylarının kontrolünden kaçıracak bir yöntem izledikleri" konusunda alınan kimi duyumlar konusuna da açıklık getirecek bilgiler veriyordu.

Buna göre, Amerikalı subaylar Çekiç Güç denetim uçuşları sırasında kimi görüşmeleri özel bir bölmeden yapıyorlar ve her uçuşta bulunması zorunlu Türk subayının bu bölmeyi denetlemesini izin vermiyorlardı. [4]

Çekiç Güç'ün ve ABD'nin Türkiye'deki ayrılıkçı terör örgütüne gizli destek verdiğine dair başka skandallar da patlak verdi. Mayıs 94'te, "KKTC Magosa Limanı'nda PKK'ya silah götürürken yakalanan *Anne M*isimli geminin Litvanya Klaipeda Limanı'ndan Kalaşnikof marka silahları ABD Savunma Bakanlığı'ndan alınan silah satın alma belgesiyle yükleme yaptığı" ortaya çıkmıştı.[5]

Tüm bunlar gösteriyordu ki, Türkiye'nin daveti üzerine konuşlanan ancak bir süre sonra "çıkartılamaz hale gelen" Çekiç Güç KDP, KYB ve diğer küçük Kürt partileri ile ilişki kurduğu gibi PKK ile de temas kurmuştu. Ancak bu konuda ortaya çıkan bazı açık deliller, nedense bir çırpıda unutturuldu. Çekiç Güç'e bağlı helikopterler, ayrılıkçı terör örgütüne yardım paketi atarken görüntülendi. Ama gazetelerde "Şok" gibi başlıklarla haber olan bu konu bir çırpıda unutuluverdi. Amerikalıların "teröre karşı Türkiye'nin yanında" oldukları şeklindeki açıklamaları, nedense "ikna edici" bulundu.

İsrail Bağlantısı

Terör örgütü ile Çekiç Güç, dolayısıyla ABD arasındaki ilişkiden söz ederken, göze bir de İsrail bağlantısı çarpıyor. İsrail'in Kuzey Irak'taki Kürt gerillaları, Kürt ayaklanmasının efsanevi lideri Molla Mustafa Barzani'yi 1960'lı yıllardan bu yana desteklediği bilinen bir gerçek. Barzani ile Yahudi Devleti arasındaki ilişkinin bugün de sürdüğü biliniyor.

Peki acaba İsrail'in "Kürt bağlantısı" PKK'ya kadar uzanıyor mu?

Bu konuda bazı ipuçları ortaya çıktı. İsrail'in terör örgütünü "taşeron"

olarak kullandığı yönündeki bir açıklama, BOTAŞ Petrol Boru hattında görevli bir üst düzey yetkili tarafından şöyle yapılmıştı:

> İsrail kendi teknolojisini ve uydularını kullanmak amacıyla iki defa boru hatlarının güvenliğini sağlamak için talepte bulundu. Türk yetkililer bu duruma sıcak bakmadı. Hemen ardından boru hatları PKK tarafından bombalandı. Bombalama olayından sonra İsrailli yetkililer tekrar boru hatlarının güvenliğine talip oldular. Türk yetkililer bu talebe sıcak bakmalarına rağmen müsbet bir cevap vermediler. Bunun ardından, kısa bir süre önce ikinci bir bombalama olayı meydana geldi. Boru hatlarının bombalanması eylemlerini üstlenen PKK, bu eylemleri artırarak devam ettireceklerini söyledi. İsrailliler boru hatlarının güvenliğine tekrar talip oldular. Bu son talebe devlet yetkilileri olumlu cevap verdi. Çok kısa bir süre içinde yapılacak anlaşma ile de bundan sonra boru hatlarının güvenliğini İsrail sağlayacak... Bombalama olayı ve takip eden gelişmeler son derece manidardır.[6]

İsrail bağlantısı yalnızca terör örgütü için değil, aynı zamanda Çekiç Güç için de sözkonusuydu. Ancak bu bağlantı Amerikalılar tarafından nedense bir tabu haline getirilmiş durumdaydı. Bu nedenledir ki, Çekiç Güç içinde Yahudi askerlerin varlığına işaret eden ve Çekiç Güç-İsrail bağlantısını kuran RP Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın sözlerine çok ilginç bir tepki gösterdiler. Turan Yavuz, *ABD'nin Kürt Kartı*adlı kitabının girişinde olayı şöyle aktarıyor:

> Öğleden sonra Washington'daki Türkiye Büyükelçiliği'nin numarasını çeviren Amerikalı yetkili oldukça sinirliydi. Ankara'daki Büyükelçiliklerinden gelen bir kripto, sinirlerini germiş ve adeta çatacak bir yer arıyormuş gibi Türkiye Büyükelçiliği'ne ulaşmaya çalışıyordu. Ankara'dan gönderilen bilgi, Refah Partisi Genel başkanı Necmettin Erbakan'ın o günkü gazetelerde yer alan bir demeci ile ilgiliydi. Erbakan, Türkiye'nin güneydoğusunda konuşlandırılan Çekiç Güç'e bağlı ABD askerlerinin çoğunun Musevi asıllı olduğunu öne sürüyor ve bunu da Washington'ın bölgedeki gizli emellerine bağlıyordu.
>
> ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisi, ahizenin öbür ucundaki Türk diplomatına beklenmedik şu öneriyi getiriyordu: "Çekiç Güç"e dahil bir çok Amerikalı asker var. Sayın Erbakan'a söyleyin, Çekiç Güç'e bağlı bütün askerlerimizi incelesin. İçlerinde Musevi asıllı tek bir asker bulursa, biz o askeri bir heli-

koptere bindireceğiz ve 10 bin metreden aşağıya atacağız...'
Türk diplomat neye uğradığını şaşırmıştı. Daha doğrusu ne söyleyeceğini bilemiyordu. Karşısındaki Amerikalı yetkili, aynı ses tonuyla devam ederek Erbakan'a iletilmesini istedikleri öneriyi açıklıyordu: "Ancak Çekiç Güç'e bağlı Amerikalı askerler arasında Musevi asıllı bulamazsa, o zaman kendilerini bir helikoptere koyacağız ve 10 bin metre aşağıya atacağız."

Evet, Amerikalılar Çekiç Güç'ün İsrail'le ilişkilendirilmesine çok kızmışlardı. Anlaşılan son derece "sakıncalı" bir yorumdu bu ve gözden kaçırılmak istenen bazı gerçekleri dile getiriyordu. Nitekim Erbakan'ın söyledikleri de doğruydu. Turan Yavuz , aslında Çekiç Güç'e bağlı ABD askerleri arasında Yahudi olanların var olduğunu, hatta İncirlik Üssü'nde Çekiç Güç komutasında bulunan ABD askerleri arasında adı "Israel" olan subayların bile bulunduğunu belirtiyor.

İsrail bağlantısına ABD'deki Yahudi örgütleri de dahildi. 1991 Eylülü sonlarında, Yahudi asıllı Amerikalılardan oluşmuş bir heyet uçakla Adana'ya gelmiş, İncirlik Üssü'ne götürülen heyete, ABD istihbaratçıları tarafından Güneydoğu'nun son durumu hakkında en taze bilgiler sunulmuştu. Sonra, heyetin başkanı ve birkaç ileri geleni "özel görüşmeler" için üstte kalırlarken, heyetin geri kalan mensupları "özel görevlerini yerine getirmek" için Silopi'ye geçmişler ve tam iki gün süreyle halkla temaslarda bulunmuşlardı.[7] Jewish Distribution Committee'nin üyeleri olan ve başkanlığını da İsrail Ordusu'nun eski generallerinden Abraham Elfasay'nin yaptığı bu grup, İncirlik'te ve Silopi'de acaba hangi "özel görevi" yerine getirmişti, hiç bir zaman öğrenilemedi.

Çekiç Güç'ün Öteki İcraatları

Çekiç Güç'ün terör örgütüne verdiği destek son derece örtülü ve dikkatli bir biçimde sürdürülmekte ve bu sayede de Türk kamuoyundan ve hatta karar mekanizmalarından gizlenebilmektedir. Ancak bu terör örgütü bağlantısının yanında, Çekiç Güç'ün Türkiye aleyhinde gerçekleştirdiği ve daha kolaylıkla gözlemlenebilen çeşitli bir çok eylemi olmuştur. Çekiç Güç'ün Askeri Koordinasyon Komitesi'nin (MCC) Türkiye'nin egemenliğini ve güvenliğini hiçe sayan çeşitli davranışları, subaylarımız tarafından şöyle sıralanıyor:

- MCC Başkanı Albay Naab ve daha sonra onun yerine gelen Albay

Wilson, Kürt liderlerle görüşmelerinde insani yardım faaliyetlerinin dışına taşarak liderleri Saddam yönetimi ile otonomi görüşmelerinden vazgeçirdiler.

• Albay Naab, Kuzey Irak'ta Kürtlerin kendi yönetimlerini kurmaları için teşvik ve yardımda bulundu. Seçmen kütüklerinin oluşturulmasında, silinmeyen mürekkep sağlanmasında yardımcı oldu.

• Okul yapımı, kitap, doküman temini ve Kürtlerin kendi radyo ve televizyonlarını yapabilmeleri için malzeme, teçhizat sağladı.

• Türk makamlarına haber vermeden Çekiç Güç helikopteriyle Irak tarafına yüksek güçlü telsiz götürdü.

• Çekiç Güç helikopterleri, kendilerine verilen irtifanın altında ve rota dışında uçuş yaptılar.

• Kürt bölgesinde mevcut yeraltı zenginliklerinin ve ekonomik değerlerinin belirlenmesi için alan araştırmaları uyguladılar.

• Çekiç Güç helikopterleriyle Irak içinde yardım malzemesi dağıtılırken, Türkiye tarafına geçilerek malzeme bırakıldı.

• Albay Wilson, Türk temsilcisinin Kuzey Iraklı liderlerle doğrudan görüşme yapmamasını istedi.

• Albay Naab ve Albay Wilson, Kuzey Irak'ta bir güvenlik sisteminin oluşturulması ve düzenli ordunun kurulması için çaba harcadılar.

• Albay Young, Kuzey Iraklı liderlerin kurulan ordunun eğitimi için ABD'den destek isteğine olumlu yanıt verdi.

• Türk tarafının onayı alınmadan Çekiç Güç helikopterleriyle Irak'tan başka ülkelere mensup sivil personel taşındı.

• Albay Naab, Irak'ta yaptığı çeşitli görüşmelerde Türk subayının yanında bulunmasını istemedi. Tek başına bazı Kürt liderlerle görüştü. Ondan sonra gelen Albay Wilson da, yanında ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilileri olduğu halde Kürt liderlerle yapacağı görüşmelere Türk temsilciyi almamak için direndi.

• MCC Başkanı, Türk makamlarından onay almadan, Kürt ihbarcılardan aldığı bilgilerle, ABD üst makamlarına, Türk Hava Kuvvetleri'nin Kürt yerleşim bölgelerini bombaladığını öne süren mesajlar çekti.

• Albay Wilson, Diyanah'taki Bakanlar Kurulu ile yaptığı sohbet toplantısında, Talabani'nin yardımcısı Hüseyin Sincari'nin, "Federasyon olarak Türkiye ile birleşme" konusundaki görüşünü rapora dahil etmedi. Kürdis-

tan Demokratik Partisi'nin (KDP) karargahından gece telefonla bildirilen Türkiye ile ilgili haberi Türk temsilcisine aktarmakta gönülsüz davrandı.

• Albay Young, PKK'ya karşı peşmergelerin başlattığı harekata soğuk bakarak, "kardeşin kardeşi vurmasına üzülüyorum" şeklinde beyanda bulundu.

• Birleşik Görev Kuvveti'nin (CTF) ABD'li komutanı ise, kendi üst makamları ile yaptığı yazışmalarda, "Türk Kürdistanı", " Irak Kürdistanı" gibi ifadeler kullandı.

• ABD av önleme uçakları, Türk hava sahası içinde, Türk hükümetince izin verilen Cezayir'e ait C-130 uçağını yetkisi olmadan önledi.

• AWACS uçağı zaman zaman kendisine tahsis edilen devriye bölgesinin dışında uçuşlar yaptı. Zaman zaman Irak hava sahasına girdi. Ve belirli zamanlarda Türk yer radarlarına iz aktarma görevlerini yerine getirmedi.

• İki A-10 uçağı, Irak'tan görev dönüşünde, Türk uçakları Şırnak üzerinde iç güvenlik harekatı yaparken, 11 dakika süreyle bölgede kasıtlı olarak kaldı ve harekatı gözetledi.

• ABD'ye ait F-111 uçağı, Mardin radarına elektronik karıştırma uyguladı.

• Akdeniz'in uluslararası sularındaki bir uçak gemisinden havalanan bir ABD helikopteri, Türk hava sahasının kullanım esaslarını dikkate almadan ve izinsiz olarak İncirlik'e indi.

• AWACS operatörü tarafından pilota gerekli uyarının yapılmış olmasına rağmen pilot, "angaje oldum" diyerek 36. paralelin güneyine dönüş yapan ve bu hattın güneyinde bulunan bir Irak uçağına ateş açarak düşürdü.

• 1993 Ocak ayında yaşanan kriz sırasında AWACS'larda görevli Türk temsilcisine görev dosyaları ve görev sonucu raporları verilmedi.

• İncirlik Birleşik Görev Kuvveti Komutanlığı , Genelkurmay Başkanlığı'ndan izin alınmadan, yurt dışından gelen sivil ve askeri kişiler tarafından ziyaret edildi.[8]

Türkiye'nin Çekiç Güç üzerindeki denetiminin hangi düzeyde olduğu tartışma konusudur. AWACS uçakları ile helikopterlere bir Türk subayı binmektedir ama, bunların istihbarata ulaşımı konusunda kuşkular vardır. Savaş uçaklarına ise Türk subayları binmemektedir; zaten bunların büyük çoğunluğu tek kişiliktir. Bu uçaklar Türkiye'den kalkmakta, çeşitli nedenlerle (meşru savunma, yanılma vb.) Irak mevzilerini ve radarları bombala-

makta, sonra Türkiye'deki üslerine dönmektedirler. Türkiye'nin bunlardan ancak olaydan sonra haberi olmaktadır.

Ancak olayın bundan daha da önemli bir yönü vardır. Çekiç Güç, Türkiye'nin içinde de Türk makamlarının bilgisi dışında faaliyet yürütmektedir!

Çekic Güç uçak veya helikopterlerinin Türk makamlarının izin ve bilgisi dışında Güneydoğu'ya amacı belli olmayan inişler yaptığının bir çok örneği ortaya çıktı. Bir tanesine Cengiz Çandar da köşesinde değinmiş, Amerika'ya ait bir C-130 Uçağı Türk güvenlik güçlerinin bilgisi dışında Yüksekova karayolu pistine iniş yaptığını yazmıştı. Yine 25 Mayıs 1991 günü ABD'ye ait Chinook tipi helikopter, Boyunkaya ve Keneli köylerine ve köylerin civarına iniş yapmış, Aynı helikopterin Nuh Peygamber bölgesine indiği ve Silopi istikametine gittiği tesbit edilmişti. Genelkurmay Basımevinde basılan, **Uluslararası İlişkiler Işığında Ortadoğu: Parçalanmak İstenen Topraklar ve İstismar Edilen İnsanlar** adlı eserinde Doç. Dr. Öğt. Kd. Alb. Mehmet Kocaoğlu durumu şöyle özetliyordu:

> Çekiç Güç'ün bölgede ABD, İngiltere ve Fransa'nın çıkarları ve zamanlaması doğrultusunda hareket ederek, sadece Kuzey Irak'ta değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin toprakları üzerinde de kendi irademiz ve bilgimiz dışında izinsiz uçuşlara devam ettikleri ve istedikleri yerlere iniş ve kalkış yaptıkları anlaşılmaktadır.

Peki Çekiç Güç helikopterlerinin Türk topraklarına Türk makamlarından gizli olarak inip kalkmalarının ne açıklaması olabilirdi? Belli ki Türk makamlarının bilmesini istemedikleri bir şey yapıyorlardı. Peki bu "bilinmesi istenmeyen" operasyon ne olabilirdi? Güneydoğunun dağlarında yapılacak ve bilinmesi istenmeyecek tek bir şey olabilirdi: Terör örgütü ile ilişki...

De Facto Kürt Devleti'nin Kurulması

Çekiç Güç'ün en büyük misyonu, kuşkusuz Kuzey Irak'ta her geçen gün biraz daha olgunlaşan Kürt Devleti embriyosunun ortaya çıkarılması ve himaye edilmesi oldu. "Birinci Çekiç Güç" ile Kürtleri Saddam'a karşı örgütleyen ABD, ikincisiyle de Kuzey Irak'ta oluşan korunmuş bölge içindeki Kürt hareketinin aşama aşama bir Kürt devleti embriyosuna dönüşmesini sağladı. Kuzey Iraklı Kürtler, Çekiç Güç'ün yarattığı güvenli ortamda se-

çim yaptılar, parlamento kurdular, hükümet oluşturdular, Kürt ordusunun kuruluşunu ilan ettiler, Kasım 1992'de de "Kürt Federe Devleti"nin kurulduğunu duyurdular. Mesud Barzani ise en sonunda açık açık "amacımız bağımsız Kürdistandır" deyiverdi.

Bu devlet Kürtler arasındaki iç kavgalar nedeniyle henüz işlerlik kazanmadı, ama önemli olan bir "Kürt Devleti" zemininin oluşmuş olmasıdır. Baskın Oran'ın yazdığı gibi, "insanlar olsun, uluslar olsun, bir kez ulaştıkları düzeyi "kazanılmış hak" sayarlar ve o noktadan geri dönerek düşük düzeyde bir dengeye tahammül etmek istemezler. Önemli olan budur."

Dahası, Kuzey Irak'ta olgunlaşan bu Kürt Devleti, sınırın yukarı tarafını, yani Türkiye'nin Güneydoğusunu da yakından ilgilendirmektedir. Tarihsel, kültürel, etnik ve coğrafi yönden birbirinden bağımsız değerlendirilmeleri mümkün olmayan bu iki bölge, günümüzde de ister istemez uzun vadede birlikte mütaala edilme durumunda kalacaktır. Bu durum, Türkiye'yi, I. Dünya Savaşı yıllarındaki "Ortadoğu'yu parçalama" konulu gizli Skyes-Picot anlaşmasının son basamağı ile karşı karşıya bırakabilir.

Kuzey Irak ve Anadolu'nun güneydoğusu arasındaki ilişki bugünden kurulmuş durumdadır. Baskın Oran şöyle yazıyor:

> Türkiye'nin çağırdığı ve konuşlandırmaya devam ettiği Çekiç Güç tarafından Kuzey Irak'ta kurulan ve korunan Güvenli Bölge, Türkiye açısında çok tehlikeli bir emsal yaratmıştır. Kürt devleti konusunun NGO'lar (devlet dışı örgütler) aracılığıyla tüm Batı parlamento ve kamuoylarına malolduğu bir dönemde, artık insanlar yalnız Kuzey Irak'la değil, Türkiye'nin güneydoğusuyla da ilgilenmektedir. Böyle bir ortamda, Türkiye'deki Kürtler için örneğin "Silopi ve çevresinde" bir "Güvenli Bölge" yaratma talebi Türkiye'ye dayatılırsa Türkiye ne cevap verecektir? [9]

Kuzey Irak-Güneydoğu paralelliğinin öncülüğünü yapan ve Çekiç Güç şemsiyesi altında bölgeye cirit atan NGO'lar hakkında Ferruh Sezgin şu eklemelerde bulunuyor:

• Çekiç Güç'ün himayesi altında faaliyet gösteren çok sayıdaki uluslararası yardım kuruluşu ve hükümet dışı örgüt (NGO'lar) , bu faaliyetlerini insani yardım amaçlı olmanın ötesine taşırarak, "Kürtlere devlet olmayı öğretme" yönüne saptırmışlardır.

• Aynı kuruluşlar ve bunların içinde görev yapan binlerce Batılı sivil (ve

kimliklerini gizleyen askerler) meseleyi uluslararası kamuoyunun gündeminde tutmakta inat etmektedir.

• Kürt Parlamentosu da yine Çekiç Güç'ün himayesi altında çalışmakta, bu parlamentodaki en etkili iki güç olan KDP ve KYB, "Türkiye adına" denetim kurmaya yanaşmadıklarından, Kuzey Irak "PKK'nın elinde bir kurtarılmış bölge"ye dönüşmek üzeredir.

• Çekiç Güç üst yönetimi; bölgede etkili kıldıkları Kürt ileri gelenlerine resmi ünvanlar uydurmakta, bu ünvanları ve dolayısıyla bir Kürt devletinin varlığını uluslararası ortamda tescil etmeye çalışmakta, bunun için de resmi yazışmalarında büyük bir bilinçle bu ünvanları kullanmaktadır.

• Çekiç Güç'e ait hava unsurları, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki çevreci kısıtlamalardan tamamen uzak olarak, hakiki şartlarda muharebe eğitimi yapabilme şansına kavuşmuşlardır. Bunun çok iyi farkında olduklarından sık sık mürettebat değiştirerek eğitimlerini güçlendirmektedirler. En önemlisi, bu imkanı kaybetmemek için de mevcut sorunu çözümsüzlüğe doğru yönlendirmekte ve Türkiye'nin çözüme dönük faaliyetlerini engellemeye çalışmaktadırlar.

• Sorunun çözümünün sabote edilmesinin, PKK'ya karşı operasyonlar üzerine getirdiği riske ek olarak, Irak'a karşı olan Birleşmiş Milletler ambargosu da devam ettirilmekte, Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattı kapalı tutulmakta, bunlar yüzünden Türkiye büyük ekonomik zararlara uğramaktadır.

Çekiç Güç'ün bu misyonu doğal olarak Genelkurmayı da rahatsız etmektedir. 95 Ekiminde basına yansıyan bir Genelkurmay raporu bunu açıkça gösteriyordu. "Birleşik Görev Kuvveti unsurlarınca yapılan kuraldışı davranışları" ele alan rapordan alıntılanan bir kaç satır, Çekiç Güç'ün misyonunu şöyle özetliyordu:

> Her ne kadar CTF'nin (Combined Task Force-Birleşik Görev Kuvveti) kuruluş amacı Kuzey Irak'taki mülteci olayını önlemek ve insani yardımın güvenlik içinde yapılmasını sağlamak ise de, vuku bulan olayların niteliği bu amaçlardan sapıldığını kanıtlayacak niteliktedir.
>
> CTF'nin kuruluş amacında yer alan Irak'ın toprak bütünlüğü konusu uygulama ile çelişkilidir. Uygulama bir devletin altyapısını oluşturma gayretleri ile özdeştir. Ordunun kurulması, kitlelerin eğitilmesi için organizasyonlar

kurulması, kendilerine gıda maddesi sağlayacak şekilde halkın tarıma teşviki, ortak düşman kavramının (Saddam) oluşturulması, muhabere, ulaştırma ve enerji altyapılarının tamamlanma gayretleri örnek olarak gösterilebilir.[10]

Çekiç Güç'ün Kuzey Irak'ta oluşturduğu bu *de facto* Kürt devleti, aynı zamanda PKK'ya da büyük bir lojistik destek sağladı, otorite boşluğu bölgenin PKK için son derece elverişli bir alan haline gelmesine yol açtı. Çekiç Güç'ün doğurduğu bu büyük zarar o denli açıktı ki, medyada ve entellektüel çevrelerdeki hemen herkes bunu kabul etti. Ancak buna rağmen, Batı'ya ve ABD'ye olan ideolojik bağlılıklarından olacak, Çekiç Güç'ün varlığına açıkça karşı çıkamadılar, hatta onu savunanlar bile oldu.

Mehmet Ali Birand bu konuda ilginç bir örnek oluşturuyordu. Topladığı istihbarat ve gözlemleri ona Çekiç Güç'ün tehlikesini açıkça göstermiş, o da sütununda bunları aktarmıştı. *Sabah* gazetesindeki 25 Mart 1996 tarihli yazısında şöyle diyordu:

> Özetle, Ankara'dan bakıldığında manzara çok açık: Amerika'nın liderliğinde Batı, Çekiç Güç'ü Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulabilmesi için, şemsiye olarak kullanıyor. Üstelik bu şemsiye de Türkiye'nin sırtına yerleştirilmiş durumda... Yani, Çekiç Güç sürdükçe, PKK'nın kontrolünün yaygınlaştığı bir Kürt Federe Devleti olgunlaşacak demektir.

Birand Ankara'nın, Körfez Savaşı ve Çekiç Güç nedeniyle tazminat istediğinde Washington ve Londra'dan aldığı yanıtları da 18 Nisan 1996 tarihli yazısında aktarıyordu. Yanıtın ilk bölümü "topraklarınızı yabancı ülkelere ait askere kiralamış olursunuz. Bunun iç ve dış politikaya yansımaları sizi çok hırpalar" şeklindeydi. Yanıtın ikinci bölümü ise şöyleydi: "Türkiye Çekiç Güç'ün geldiği ilk yıl bunu isteyebilir ve kılıfına uydurarak da bir çözüm bulunurdu. Ancak artık çok geç. Kimse şimdiye kadar harcama yapmadan kullandığı İncirlik Üssü veya diğer olanaklar için, şimdi para vermez. Treni kaçırdınız."

19 Nisan'daki yazısında ise Birand "Türkiye, Çekiç Güç Trenini Çoktan Kaçırdı" diyordu:

> Türkiye Çekiç Güç konusunda treni çoktan kaçırmış. Ancak kaçırdığımızı yeni anladığımızdan dolayı giderek asabileşiyoruz. Sinirler ve iddialar arttıkça kendi kendimizi kışkırtıp, içinden çıkılmaz durumlara itiyoruz. Türkiye Körfez Krizi'nden önce hesaplayamadığı iki önemli sorunla karşı karşıya

kaldı:

1. Petrol hattı ve Irak ile ticaretin kesilmesi sonucu uğranılan, yaklaşık 25 milyar dolarlık para kaybı.

2. Kürt sorununun uluslararası boyutlara çıkması ve PKK'nın Türkiye'deki faaliyetlerine çok uygun bir ortamın doğması. Bu gelişmeyi daha da önemlisi, bir yandan PKK'nın Kuzey Irak'a yerleşmesini, öte yandan da Kuzey Irak'ta bağımsız bir Kürt devleti'nin kurulma olasılığını Çekiç Güç'ün varlığına bağlıyoruz. Bu noktada haklıyız. Gerçekten de , Çekiç Güç olmasa, yukarıda sözünü ettiğim iki gelişme bugünkü aşamalara gelmezdi.

Peki bütün bu gerçekleri yazan Birand Çekiç Güç aleyhtarı mı? Hayır, şaşırtıcı ama gerçek, Birand, demin sözünü ettiğimiz "ideolojik bağlar" nedeniyle, PKK'ya destek veren Çekiç Güç'ün kalmasından yana.

Çekiç Güç Taraftarlarının Tezlerine Yanıtlar

1) Çekiç Güç, Saddam'ın Kürtleri ezmesini engelleyerek Türkiye açısından kimi olumsuzlukları önlemektedir.

Eğer Çekiç Güç gerçekten Kürtleri Saddam'dan korumak gibi insani bir misyon üslense ve başka bir siyasi hedef gözetmeseydi, üstteki tez kabul edilebilirdi. Türkiye'nin insani boyuttan bakarak Halepçe sendromuna karşı Kürtlere Çekiç Güç'ü barındırması olumlu karşılanabilirdi. Oysa Çekiç Güç, insani bir yardım ve korumayı değil, bu kisve altında bir Kürt devleti oluşturmayı kendisine misyon olarak belirlemiştir. Türkiye'nin kendi milli çıkarlarını zedeleyen böyle bir gelişmeye alet olması, üstelik Çekiç Güç ile PKK arasındaki örtülü ilişkiyi sineye çekmesi kabul edilebilir değildir. Kendisi için tehdit haline gelen bir gücü topraklarından çıkarmış olduğu için de hiç kimse tarafından suçlanamaz.

Kuzey Irak'ın Barzani-Saddam ittifakının eline geçmesi ile sonuçlanan Eylül 1996'daki Barzani-Talabani çatışmasının ardından ise, bu tezin hiç bir geçerliliği olmadığı görülmüştür. Irak ordusunun Çekiç Güç'ün sorumlu olduğu 36. paralelin kuzeyine girmesine karşın, Çekiç Güç hiç bir şey yapmamış, aksine Zaho'daki karargahını da geri çekerek Silopi'ye taşımıştır. Bu durum göstermektedir ki, Çekiç Güç, "Kürtleri korumak" gibi bir amaca yönelik olarak değil, Kuzey Irak'ta bir takım siyasi gelişmelere zemin hazırlamak için vardır. Saddam-Barzani ittifakının, ABD için bir numaralı düşman olan İran'ın "adamı" haline gelen Talabani'yi tasviye etmesi Amerikan

planına uygun olduğu için, Çekiç Güç'ten herhangi bir müdahale gelmemiştir.

Çekiç Güç'ün Silopi'ye çekilmesinin ardından varlıkları ortaya çıkan "2 bin Çekiç Güç ajanı Kürt" ise, Çekiç Güç'ün insani yardım gibi görüntülerin çok daha ötesinde bir misyona sahip olduğunu göstermektedir. 2 binden fazla ajanın yalnızca "bilgi toplama" için çok fazla olduğu, Çekiç Güç'ün bunların çeşitli siyasi oluşumlar yaratmak için kullandığı açıktır. Mehmet Ali Birand, konu hakkında şöyle yazıyor:

> Amerikalılar'ın Kuzey Irak'ta kiraladığı 2.000 peşmerge olayı, Türkiye'nin uzun süredir şikayet ettiği NGO kuruluşlarının bir bölümünün gerçekte ne işe yaradığını da ortaya çıkarıyor.. Yol yapacağız, yiyecek dağıtacağız diye Kuzey Irak'ta çalışan örgütlerin de kullandığı peşmergeler aslında "bilgi toplamaktan"tutun, "gerektiğinde karışıklık çıkartmaya kadar" her işe yarıyorlardı.[11]

2) Çekiç Güç Türkiye'nin Kuzey Irak'ı denetlemesini sağlayarak PKK'yla mücadelesine yardım etmektedir.

Çekiç Güç Türkiye'nin Kuzey Irak'ı denetlemesine yardımcı olmak bir yana, aksine bölgede meydana getirdiği otorite boşluğuyla PKK'ya örgütlenme ve manevra alanı yaratmış, gizli olarak da PKK'ya lojistik yardımda bulunmuştur.

Ayrıca, iddia edildiğinin aksine Türkiye Çekiç Güç bölgeye gelmeden önce de Kuzey Irak'a operasyonlarda bulunmuştur. Çekiç Güç sayesinde bu operasyonların gerçekleşebildiği iddiası bir kuruntudan ibarettir. Ayrıca Çekiç Güç'ün PKK'yla ilgili doğru istihbarat vermediği Genelkurmay yetkililerince defalarca dile getirilmiş bir konudur. Aksine, Çekiç Güç Türkiye'nin Kuzey Irak'ı denetlemesine ve bu bölgede PKK ile mücadele etmesine köstek olmaktadır. 1992 yılında Türkiye'nin Kuzey Irak'a yaptığı harekatta Çekiç Güç'ün Türkiye'ye yanıltıcı istihbarat sunduğu açıkça anlaşılmış, PKK'nın Çekiç Güç'ten aldığı istihbarat doğrultusunda kampları boşalttığı ve bu kapsamlı harekatı umulandan az bir zararla atlattığı görülmüştür. Bu dönemde Hakurk bölgesinde Talabani ile PKK arasında gizli bir anlaşma yapılmış, iki taraf arasında yalnızca göstermelik bir danışıklı dövüş yürütülmüş, fakat bu durum Türkiye'den sonuna kadar gizlenmiş-

tir. Barzani güçlerine gelince, bu güçler içinde yalnızca PKK ile toprak ihtilafı olan aşiretler örgüt ile ciddi bir şekilde çarpışırken diğer Barzani güçleri "operet savaşına" girmişlerdir. 1995 yılında gerçekleştirilen Kuzey Irak harekatına ise KDP ve KYB sert tepki göstermişlerdir. Turan Yavuz, geçmişte Çekiç Güç'ün terörle mücadele konusunda destek değil köstek olduğunu şöyle anlatıyor:

> Çekiç Güç yetkilileri, PKK veya Kuzey Irak'taki Kürt gruplarının Türk sınırına karşı eyleme hazırlandıklarına dair bilgileri Türk hükümetinden saklıyorlar. ABD'nin PKK'nın faaliyetleri konusunda elde ettiği bilgileri Türkiye ile paylaşmaması, Amerikalı yetkililere göre, ABD'nin istihbarat toplama yöntemlerinin ortaya çıkmasının istenmemesinden kaynaklanıyor. Bölgedeki ABD güçleri, Kuzey Irak ve Güneydoğu Bölgesinde her telefon konuşmasından haberdar. Kimin nerede, kimle buluştuğu bile anında teknolojik üstünlük ile ABD'nin kulağına gidiyor. ABD neyi, nerede, nasıl gördüğünü kendisine saklıyor. Zaman zaman ABD yetkilileri Türkiye'nin belirli konularda talep ettiği istihbarat işbirliği konusunda bile ayak sürüklüyorlar. Örneğin Kuzey Irak topraklarında düşen Türk jetinin pilotunu kurtarma çalışmaları sırasında Genelkurmay Başkanlığı Amerikalılar'dan yardım istedi. Bölgede uçan kuştan haberi olan ABD ve Çekiç Güç'e bağlı bir-iki helikopter, aramalara katıldı. Ama ABD tüm imkanlarını kullanmadı. Birkaç gün sonra Türk askerleri pilotu ölü olarak buldular.[12]

3) Çekiç Güç süresi uzatılmadığı takdirde, başka bir ülkeye gider ve Türkiye'nin denetimi ortadan kalkar.

Aslında bu tez Çekiç Güç'ün gitmesini istemeyenler açısından bir takım çelişkileri de ortaya koyar nitelikte. Herşeyden önce Türkiye'den gönderilmesi halinde, Türkiye aleyhine birtakım faaliyetler içerisine girmesi düşünülen bir yabancı gücün ülkede bir saniye bile tutulmayıp, hemen gönderilmesi gerekmez mi?

Kaldı ki, Çekiç Güç'ün başka bir yerde konuşlanması da pek mümkün gözükmemektedir. Baskın Oran Çekiç Güç'ün kolay kolay bir başka ülkeye gidemeyeceğini şöyle anlatıyor:

> Çekiç Güç kolay kolay başka bir yere gidemez. Kuzey Irak'ta üslenemez, çünkü hem burada İncirlik gibi komple bir hava üssü yoktur, hem de tüm

BM kararlarında ve Batılı devletlerin açıklamalarında durmadan sözü edilen "Irak'ın toprak bütünlüğü ve egemenliği"ni böyle bir konuşlandırma artık tartışmaya meydan bırakmayacak bir kesinlikle ortadan kaldırmış olacaktır. Suriye'de konuşlandırılması güçtür, Çünkü hem Suriye halen Amerika'nın "terörist devlet" listesindedir, hem de zaten arasının kötü olduğu Saddam'ı karşısına iyice almış olacaktır. Ayrıca Suriye, Türkiye gibi değildir; kendini Arap dünyası içinde hisseden bir Ortadoğu ülkesidir.

Güney Kıbrıs yada başka bir ülkeye gitmesi halinde havada ikmal sorunları doğacak olduğu gibi, buralarda İncirlik düzeyinde hava üssü yoktur. Güney Kıbrıs'da üslenirse, uçaklar Suriye'den, Ürdün'de üslenirse Bağdat hükümetinin egemen olduğu yerlerden geçmek zorundadır. uçak gemilerinin kullanılması da hem ikmal sorunu, hem de başka sorunlar yaratacaktır.

Ayrıca Türkiye'deki üsler olmaksızın, Zaho'daki Askeri Eşgüdüm Merkezi (Military Coordination Center MCC) teknik açıdan zor durumda kalacaktır.[13]

4) Çekiç Güç gider de Saddam güçlenirse, Türkiye'ye bağımlı bugünkü politikasını bir yana iter.

Böyle bir gerekçeyle Çekiç Güç'ün kalmasını savunmak utanılacak bir durumdur. Türkiye 70 milyonluk güçlü bir ülkedir. Körfez Savaşı'ndan çıkmış, üçe bölünmüş bir Irak'tan korkacak durumu yoktur. Ayrıca eğer gerçekten Bağdat yönünden bir dış tehdit olsa bile, bunu ülke içindeki yabancı bir askeri güçle savuşturmayı düşünmek son derece yanlıştır. Bu durumda Türkiye'nin tüm sınırlarının güvenliği için Amerikan birlikleri talep etmesi gerekir ki, bunun saçmalığı ortadadır.

Kaldı ki, Saddam rejiminin kuzeye doğru yapacağı bir adıma Çekiç Güç'ten hiç bir karşılık gelmeyeceği, 96 Eylülü başındaki siyasi gelişmelerde açıkça ortaya çıkmıştır. Sözkonusu dönemde, Talabani-İran ittifakına karşı Barzani ile işbirliği yaparak Kuzey Irak'a giren Irak ordusu Çekiç Güç'ten hiç bir cevap görmemiş, aksine Çekiç Güç kuvvetleri Zaho'daki karargahlarından geri çekilerek Türkiye'ye (Silopi'ye) sığınmışlardır. Amerika'nın Saddam'a verdiği askeri karşılık ise, Çekiç Güç'le hiç bir ilgisi olmayan bir yerden, Basra Körfezi'ndeki Amerikan filosundan gelmiştir. Bu durum, Çekiç Güç'ün bölgeyi Saddam'dan korumak değil, spesifik bir biçimde Kürt Devleti kurdurmak hedefini güttüğünü göstermektedir.

5) Çekiç Güç sayesinde ABD yardımı ve desteği alınmaktadır, bu gücün gönderilmesi bu yardım ve desteği yok eder.

Bu tezi savunanlar Türk dış politikasını Amerikan eksenine oturtmakta ve her alanda Amerikan desteğini ummaktadırlar. Oysa Türkiye'nin Çekiç Güç gibi bir konuda, kendi halkının istekleri ve ulusal çıkarlarına rağmen ABD'nin taleplerine uyması, yine de Türkiye arkasında ciddi bir Amerikan desteği oluşturmamaktadır.

Amerika'nın Türkiye'ye diplomatik ve siyasi destek verdiği söylenemez. Dış politikanın hangi yönüne baksanız durum budur: Petrol boru hatlarının geleceği ve Orta Asya ve Kafkasya'daki nüfuz mücadelesinde ABD açık bir biçimde Türkiye'nin rakibi olan Rusya'nın yanında yer almıştır. Yunanistan'la olan ilişkilerde bir Amerikan desteği bulmak mümkün değildir. Ortadoğu'da ise ABD, Türkiye'yi İsrail eksenine oturtarak, onu "lider" olmaktan uzak tutup "kuyruk" haline getirme uğraşısı içindedir.

ABD'nin ekonomik yardımları bahanesi ise daha da anlamsızdır. Türkiye'nin son yıllarda ABD'den aldığı hibe yardımlar sözü edilmeyecek derecede gülünç rakamlardır. Öyle ki Washington Büyükelçimiz Nüzhet Kandemir bu yardımları alabilmek için Senato'da ülkemiz hakkında ileri geri konuşulmasına katlanmamamız gerektiğini belirterek, bu yardımların reddedilmesi gerektiğini açıklamıştır. Çekiç Güç sayesinde ABD yardımı alınmaktadır sözü gerçekleşmemiş bir temenniden ibarettir.

Asıl üzerinde durulması gereken konu Körfez Krizi sonrası uğranılan zararlardır:

5 yılda Irak'a uygulanan ambargodan kaynaklanan zarar 30 milyar dolar.

5 yılda Irak'la dış ticaretten doğan zararımız 8 milyar dolar.

Yumurtalık hattından doğan zararımız 2 milyar dolar.

Nakliye sektörünün toplam navlun gelirleri % 40 azaldı.

Irak'ta süren müteahhitlik hizmetlerinden zararımız 3 milyar dolar.

Amerika, Çekiç Güç konusundaki uysallığı nedeniyle Türkiye'ye herhangi bir ödül veriyor değildir. Aksine, kendisi açısından her zaman için önemli bir müttefik olan Türkiye'ye makul ölçülerde "kazıklar atmayı" sürdürmektedir. Dolayısıyla Türkiye için yapılması gereken, Amerika ile olan mevcut ilişkilerinde statükoyu kabullenmek ve bunun bir nişanesi olarak Çekiç Güç'e katlanmak değil, Çekiç Güç'e göndererek diş göstermek olma-

lıdır. Çekiç Güç'ün yollanması, bu gücün bizzat oluşturduğu zararların ortadan kaldırılmasının yanısıra, Türkiye için bu tür bir taktik hamle şansı meydana getirerek çift yönlü yararlı olacaktır.

6) Çekiç Güç, Türkiye'nin bir pazarlık unsurudur.

Çekiç Güç Türkiye için bir pazarlık unsuruydu demek daha yerinde olacaktır. Süre uzatma konusunda Türkiye'nin "eli mahkum" portresini çizmesiyle birlikte pazarlık unsuru tamamen ortadan kaybolmuştur. Coşkun Kırca bu durumu şöyle açıklıyor:

> Bir iddiaya göre, Çekiç Güç yurdumuzda bulundukça ona git diyebilmek imkanını elimizde tutmuş olacağımızdan, bu sayede Batı'dan bazı ödünler almamız mümkün olur. Ne var ki şimdiye kadar bu manivela hep lehimize işlememiştir; tamamiyle aksine, Türk hükümetleri Çekiç Güç'e git derlerse özellikle Amerika'dan gelecek çeşitli zorluklarla karşılaşabileceğimizden çekinmişlerdir. Kısacası, Çekiç Güç, Batı ve Amerika tarafından değil de, kendi tarafımızdan kendi aleyhimize bir manivela olarak kullanılmıştır.[14]

7) Türkiye topraklarında yabancı bir askeri gücün bulunması Türkiye'nin egemenliğini zedelemez.

Bu tezin sahipleri Çekiç Güç'ün misyonunun Saddam'ı durdurmak olduğu zannıyla düşünmektedirler. Bu kişilere göre Türkiye Saddam'ı durdurmayı kendi askeri gücüyle başaramadığından Çekiç Güç çaresine başvurulmuştur. Ve istendiği an Meclis tarafından bu gücün süresi bitirilebilir.

Oysa bu gücün süresinin Meclis tarafından her an bitirilemeyeceği, partilerin ve liderlerinin muhalefetteyken farklı , iktidardayken farklı tutumlar almasından rahatlıkla anlaşılmaktadır. Halkın % 90'ının karşı çıktığı bu güç meclis istediğinde değil, kendisi uygun gördüğünde gitmek niyetindedir. Türkiye'de bu gücü sanıldığı gibi güle oynaya davet etmemiş, Yahudi lobisinin önemli isimlerinden "Karanlıklar Prensi" Richard Perle'nin dayatmalarıyla "Provide Comfort II" Türkiye'ye yollanmıştır. Gücün Türk Silahlı Kuvvetlerinden habersiz hareket ettiği ve PKK'yla işbirliği yaptığını uzun uzadıya incelediğimiz için tekrar ele almayacağız. Ancak Bölücü bir örgütle işbirliği yapan bir gücün, Türkiye'nin egemenliğini nasıl olup da zedelemediği ve bazı kalemler tarafından hala destek bulabildiği şaşırtıcıdır. Bu

güç Irak'ın toprak bütünlüğünü yok etmekte ve *de facto* Kürt devletinin hamiliğini yapmaktadır.

Kritik Bir Soru: Eşref Bitlis Paşa Neden Öldürüldü?

Çekiç Güç'ün göründüğünden farklı hedefleri olduğunun, hem de oldukça "pis" ve "karanlık" hedefleri olduğunun bir başka göstergesi ise Çekiç Güçe karşı çıkan bazı önemli isimlerin ilginç akıbetleridir. Ortak özellikleri Çekiç Güç'ün gitmesini istemek olan bu kişiler, nedense birbiri ardına "fail-i meçhul" cinayetlerin kurbanı oldular.

Örneğin Hulusi Sayın ve İbrahim Selen. İkisi de korgeneraldi. İkisi de Güneydoğu'da Jandarma Bölge Asayiş Komutanı'ydı... Ve ikisi de öldürüldü. İki emekli korgeneralin ortak yönleri ise Çekiç Güç'e karşı çıkmalarıydı.

Çekiç Güç'ün gitmesi gerektiğini düşünen ve sorunun çözümü yolunda çok önemli bir isim olan Jandarma Komutanı Orgeneral Eşref Bitlis ise uçak kazası süsü verilen bir sabotaja kurban gitti.

Olayın bir ilginç yönü vardı. Eşref Bitlis'i taşıyan UH-60 helikopteri sabotajla düşürülmeden kısa bir süre önce Kuzey Irak üzerinde Çekiç Güç'e bağlı iki F-15 tarafından taciz edilmiş, düşmekten zor kurtulmuştu. 17 Aralık 1992 günü gelişen olayda, Çekiç Güç uçaklarının Bitlis'i Seladdin kentine götüren helikopteri "yanlışlıkla" taciz etmiş olmaları da mümkün değildi, çünkü Türk makamları tarafından uyarılmışlardı. Birleşik Görev Kuvveti Türk Kurmay Başkanlığı'nın 17 Şubat 1992 tarihli raporunda olayın gelişimi şöyle anlatılıyordu:

> Eşref Bitlis'in Kuzey Irak'a uçtuğu sırada AWACS uçağı, bölgede Türk uçaklarının olup olmadığını sordu. Bunun üzerine Mardin radarı uyarıldı. Bölgeye bir adet Türk helikopterinin gittiği ve Güçlü 11 adlı bu VIP helikopterinin Seladdin kentine yol aldığı bildirildi. Durum AWACS'a bildirildi. Buna rağmen Bitlis'in helikopterinin ABD F-15'leri tarafından taciz edilmesi sürdü. AWACS yine uyarıldı, uçuşların durdurulması istendi ama tacizin önüne geçilemedi.[15]

Bu Çekiç Güç tacizinin hemen ardından sabotaj olduğu anlaşılan bir "kaza" ile düşerek yaşamını yitiren Eşref Bitlis, bölge halkını çok iyi tanıyan ve sorunu çözmede katkı sağlayacak ender kişilerden biriydi. Dahası, Bitlis'in en güvendiği kişilerden ikisi, Paşa'nın Güneydoğu'daki özel kadro-

sunda yer alan iki istihbaratçı, Ahmet Cem Ersever ve Mustafa Deniz de fail-i meçhul cinayetlere kurban gittiler: JİTEM Grup komutanı olan Ersever 1993 Ekiminin son haftasında kayboldu. 5 Kasım 1993'te Ankara'nın Elmadağ ilçesi yakınlarında elleri arkadan bağlanmış kafasında kurşun yarası bulunan bir erkek cesedi bulundu. Kısa bir araştırma sonucu cesetin kimliği tespit edildi: Ahmet Cem Ersever. 7 Kasım 1993'te ise Ersever'in yakın çalışma arkadaşı Mustafa Deniz'in cesedi Bolu yakınlarında karayolu kenarında bulundu.

Eşref Bitlis'in terörle mücadelede başarılı bulduğu Tuğgeneral Bahtiyar Aydın da uzun yaşayamadı. Lice'de Kanas marka profesyonel suikast tüfeği ile açılan ateş sonucu yaşamını yitirdi.

Tüm bu isimlerin ortak yönü, Çekiç Güç'ün bölgedeki varlığına karşı çıkmalarıydı. Eşref Bitlis Kuzey Irak'lı Kürt liderlerle görüşmeler yapar, PKK'nın onların topraklarını kullanmaması yolunda uyarılarda bulunurdu. Çekiç Güç'ün bölgedeki faaliyetlerinden de çok rahatsızlık duyuyordu. Bu gücün PKK'nın hareket alanını genişlettiği yolunda uyarıda bulunmuş ve bu rahatsızlığını da her MGK toplantısında dile getirmişti. Bitlis, yakın çalışma arkadaşlarına da Çekiç Güç'ün mutlaka kontrol altına alınmasını ve bunun için de komuta merkezinin Türk toprakları içine çekilmesi gerektiğini söylemişti. Ama "birileri" fazla ileri gittiğini düşündü.

Derya Sazak'ın 14 Kasım 1993 tarihli *Milliyet*'teki yazısında belirttiği gibi "Çekiç Güç sanki şeytan üçgeni"ydi, "... ona karşı çıkanları içine çekebiliyor"du. Bu kişilerin bir diğer özellikleri, soruna mümkün olduğunca "barışçı çözüm" bulunması gerektiğini savunmalarıydı. Dağları bombalamakla, bölgedeki savaşı bu biçimde yürütmekle bir şey kazanılmayacağına inanan insanlardı. Bölgeden Amerikan uzantılarının kaldırılmasını ve bölge halkıyla ülke geneli arasında kardeşlik temelinde bir birlik kurulmasını savunuyorlardı. (Nitekim gerçekten de tek çözüm budur.)

Tüm bu seri cinayetlerin birer tesadüf olduğuna inanmak, herhalde biraz fazla bir saflık olurdu. Çekiç Güç'e karşı çıkanları birbir ortadan kaldıran güç, kuşkusuz Çekiç Güç'ü İncirlik'e getiren ve onun kanalıyla bir Kürt devleti kurmak isteyenlerin bir uzantısından başka bir şey olamazdı.

Sonuç

Yazı boyunca incelediğimiz bilgiler bizlere Çekiç Güç'ün, Kuzey Irak'ta

bir Kürt devleti kurma misyonuna sahip olduğunu, bu gelişmeden Türkiye'nin Güneydoğusunun da bağımsız kalamayacağını, nitekim Çekiç Güç'ün Türkiye'nin güneydoğusunu bölmeyi hedefleyen PKK ile de gizli bir ilişki içinde olduğunu gösteriyor. Çekiç Güç'e karşı çıkanların birbiri ardına yaşamlarını yitirmeleri ise, bu gücün sanıldığından çok daha kirli olduğunu işaret ediyor.

Tüm gerçeklere rağmen Çekiç Güç'ün ülkede kalmasını destekleyenlerin saf olduğunu düşünmek ayrı bir saflık olsa gerek. Özellikle medyadaki Çekiç Güç taraftarlarının tavrını "iyi niyetli saflık" teorisi ile açıklamak mümkün gözükmüyor. Öyleyse neden bir kısım medya ısrarla Çekiç Güç taraftarlığına soyunmuş durumda?

Başta da belirttiğimiz gibi, bu kişilerin sözkonusu tavrı Türkiye'nin stratejik çıkarları hakkındaki kaygılarından değil, ideolojik tercihlerinden kaynaklanıyor. Aynı tavrı Türkiye-İsrail yakınlaşması konusunda gösterdikleri "İsrail muhibliği" misyonuyla da ortaya koyuyorlar. Bu konuda da Türkiye'nin İsrail'e kuyruk olmasını, Türkiye'nin çıkarları açısından değil, "anti-İslami" ideolojik kaygılarından ve bu kaygılara İsrail destekli bir çözüm bulma umudundan dolayı savunuyorlar. Türk-İran ilişkilerinin bozulmasına ve hatta bir Türk-İran savaşının zemininin oluşmasına da yine bu ideolojik tercih nedeniyle ön-ayak oluyorlar.

Pek yakında, Osmanlı'nın son günlerindeki "Efruz Bey" tiplemelerinin doluştuğu "İngiliz Muhibleri Derneği"ni andırır bir "Amerikan-İsrail Muhibleri Derneği" kurarlarsa, hiç şaşmamak gerekiyor.

EK: RP-DYP Hükümetinden Çekiç Güç Atağı

Çekiç Güç'ün Türkiye'ye geldiği günden itibaren birbirini izleyen hükümetler, ortak bir kabul politikası izlemişlerdi. Ancak RP-DYP koalisyonu ile kurulan Erbakan Hükümeti, şartların elverdiği ölçüde bir düzenleme yapmak için inisiyatif kullandı.

RP-DYP hükümeti, Çekiç Güç'ün süresini uzatmak için Amerikalılara önemli şartlar sundu. Eğer bu şartlar yerine getirilmezse, Çekiç Güç'ün süresi bir daha uzatılmayacak:

1- Kuzey Irak'ta Zaho ve Atruş kampları kapatılacak. Bu kamplar sözde BM denetiminde gösterilmesine rağmen fiilen PKK'nın emrinde birer anarşi merkezleriydi.

2- Çekiç Güç hiçbir suret ve şekilde PKK'ya destek sağlamayacak. Zira daha önce mesela ordumuzun Kuzey Irak'taki PKK kamplarına yapacağı hareketleri Çekiç Güç önceden onlara bildiriyor ve kaçmalarnı sağlıyordu. Ayrıca bu tür lojistik ve stratejik deztekler dışında fiilen yiyecek, giyecek malzemeleri ve mühimmat sağladığı biliniyordu.

3- Çekiç Güç'e bağlı jetler günde 50-60 sefer alçak ve uzun mesafeli uçuşlar yaparak hem bölgede huzursuzluk kaynağı oluyor ve hem de özellikle İran'la aramızın açılmasına neden oluyordu. Bundan böyle sabah ve akşam birer sefer dışında bütün uçuşlar kaldırılacak.

4- Çekiç Güç' e ve sivil yardım örgütlerine ait araçlardaki çantalar ve sandıklar Türkiye tarafından açılacak ve kontrole tabi tutulacak. Halbuki bugüne kadar buna müsaade edilmiyordu ve ilaç ve gıda yardımı adı altında PKK'ya silah ve mühimmat taşındığı söyleniyordu.

5- Kuzey Irak'ta, Çekiç Güç dışında "sivil ve gönüllü yardım kuruluşları" adı altında Türkiye aleyhinde faaliyet yapan bütün kişe ve grupların yıkıcı ve bölücü davranışlarından Çekiç Güç sorumlu tutulacak ve bunlardan Türkiye'nin istemedikleri bölgeden çıkarılacak.

6- Irak'ın toprak bütünlüğü kesinlikle korunacak ve bir "Kürdistan" oluşumuna asla göz yumulmayacak. Kuzey Irak'ta sadece Kürtlere değil Türkmenlere de sahip çıkılacak.

7- Irak'a uygulanan ambargonun Türkiye'ye verdiği zarar telafi edilecek.. Ürdün-Irak örneği sınır ticareti başlatılacak.

8- Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattı derhal açılacak ve Türkiye'ye en az 200 bin varil petrol verilecek. Bu iki kalemden dolayı Türkiye en az 1.5 milyon dolarlık bir kazanç sağlayacak.

9- Türkiye savaş ve ambargodan dolayı uğradığı zararlara karşılık tazminat alacak.

10- Zaho'daki BM kampına, ABD, İngiltere, Fransa yetkililerinin sayısı kadar Türk subay ve uzmanları gönderilecek ve Çekiç Güç faaliyetleri kontrol altına alınacak ve Türkiye'ye rapor sunulacak.

11- Türkiye'ye daha önce satılan ama kasıtlı olarak teslimi yapılmayan fırkateyn, füze ve diğer teknolojik malzemeler derhal gönderilmeye başlanacak. Ayrıca taahhüt edilen askeri yardımlar da aksatılmayacak.

12- Bu şartlara riayet edilmediği takdirde Türkiye Bakanlar Kurulu kararıyla Çekiç Güç'ün faaliyetlerini istediği anda durduracak.

Kuşkusuz bu şartlar, Çekiç Güç'ün Türkiye'ye verdiği stratejik zararların büyük bölümünü ortadan kaldıracak şartlardır. Eğer önümüzdeki dönemde bunlar uygulamaya konursa, Türkiye'nin güneydoğusundaki sorunun önemli bir sacayağı etkisizleştirilmiş olur. Fakat ABD'nin bu düzenmeleri yapmak için can atmadığı da ortadadır.

Bu nedenle, gelecek aylarda Türk diplomasisini zorlu bir sınava beklemektedir. Çekiç Güç'ün üstteki zararlarını açıkça ortaya koyduktan sonra, Çekiç Güç'ün devamı ancak bu şartların kabul edilmesi halinde kabul edilmelidir. Bu, aktif, akılcı ve tavizsiz bir dış politika uygulamak için iyi bir fırsattır.

■ 5 ■

Türkiye İçin Balkan Stratejisi ya da Türko-İslami Eksendeki "Hayat Sahası"

İnsanların büyük bölümünde, içinde bulundukları dönemde mevcut olan ülke sınırlarının hiç değişmeyeceği yönünde batıl bir inanış vardır. Haritaya baktıklarında gördükleri dünyanın, hep öyle kalacağını sanırlar. Kendi ülkelerinin ya da komşu ülkelerin sınırlarının, sanki ilahi bir kanunla değişmemek üzere belirlenmiş olduğunu düşünürler.

Oysa dünya üzerindeki ülkelerin sınırları sık sık değişir. Bu sınır değişiklikleri ise, çoğunlukla dünyayı ya da en azından bir bölgeyi köklü bir biçimde etkileyen dönüm noktaları sonucunda olur. Napolyon Savaşları'nın ardından gelen Viyana Kongresi, ardından 1878'deki Berlin Anlaşması, sonra I. Dünya Savaşı... Bu dönüm noktalarında, özellikle de I. Dünya Savaşı'nda dünyanın coğrafyası büyük ölçüde değişmiştir. Çok-uluslu imparatorluklar yıkılmış, yerlerine (çoğu yapay olan) ulus devletler kurulmuş, özellikle de Ortadoğu ve Balkanlar'da yepyeni bir harita ortaya çıkmıştır. İnsanların çoğu bu savaş sonucunda oluşan haritayı istikrarlı ve kalıcı bir harita sanmışlardır, ancak bu harita da fazla uzun ömürlü olmamış, II.

Dünya Savaşı ile köklü bir değişime uğramıştır.

İnsanlar her dönüm noktasında, dünyanın artık "ideal" haritaya kavuştuğunu düşünmüşler ama her seferinde bunun ardından yeni bir dönüm noktası ve yeni bir revizyon gelmiştir.

Dolayısıyla, bugün içinde yaşadığımız dünyanın, hele de içinde yaşadığımız istikrarsız coğrafyanın "ebedi" olduğunu düşünmek saflık olacaktır. Önümüzdeki ilk tarihsel dönüm noktası, haritalarda büyük değişiklikler yapabilir.

Türkiye için uzun vadeli bir strateji belirlemek gerektiğinde ise, bu gerçeğin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu stratejileri geliştirirken, ülke sınırlarını aşarak düşünmek zorunludur. Asıl dikkate alınması gereken faktörler, haritadan çok daha kalıcı olan coğrafya ve sosyolojik yapı (dini, etnik ve kültürel dağılım) olmalıdır.

Edirne'nin Ötesinde Bıraktıklarımız

Bu uzun vadeli stratejik gözle Balkanlar'a bakıldığında, Türkiye'nin doğal sınırlarının Edirne'den çok daha ötelere uzandığı görülür.

1912'deki Balkan Savaşı'na dek, İstanbul'dan yola çıkıp, Adriyatik denizine kadar Devlet-i Ali Osmaniye'nin sınırları içinde gitmek mümkündü. Tüm Batı Trakya, Makedonya, Arnavutluk, hatta bugünkü Yugoslavya'nın sınırları içinde yer alan Kosova ve Sancak bile Osmanlı egemenliği altındaydı. Selanik, İmparatorluğun ikinci büyük kentiydi. Dahası, sözkonusu "Rumeli" toprakları üzerinde yaşayan ahalinin de çoğunluğu Türk ya da Müslümandı: Batı Trakya ve Makedonya'da zamanında Anadolu'dan göçmüş olan Türkler, Müslüman Pomaklar, hatta Müslüman Slavlardan oluşan bir Türko-İslami halk, ağırlığı oluşturuyordu. Arnavutluk, Kosova ve Batı Makedonya'da yaşayan Arnavutlar da, Müslüman olmaları hasebiyle, Devlet-i Ali'nin "has" tebasından sayılıyordu.

Ama İttihatçı paşaların saflığı ile Rusya'nın desteklediği Pan-Slavik Balkan ittifakı aynı zaman diliminde çakıştı ve 1912'de tüm bu topraklar Devlet-i Ali'nin elinden çıktı. O tarihten sonra da, anavatana büyük göçler yaşandı. Türko-İslami ahalinin önemli bir bölümü, Sırp, Bulgar ya da Yunan egemenliği altında yaşamak yerine "exodus"ü tercih etti.

Geride kalanlar ise büyük zorluklarla karşılaştılar. Yunanistan'da kalanlar, Türkiye sınırındaki Batı Trakya bölgesindeydiler. Atina tarafından,

özellikle de Türk-Yunan ilişkilerinin gerginleşmeye başladığı 60'lı yılların ardından, "beşinci kol" olarak algılandılar ve asimile edilmeye çalışıldılar. Bulgaristan'da kalanlar daha da büyük sıkıntılarla karşılaştılar. Jivkov rejimi, komünist bir rejimdi, dahası "Homojen Bulgaristan" yaratmayı hedefleyecek kadar aşırı milliyetçiydi. Arnavutluk'taki Arnavutlar, modern tarihin en totaliter diktatörlerinden Enver Hoca'nın kurduğu "ateist devlet"in beyin yıkaması ile karşılaştılar. Makedonya, Tito'nun yumuşak sosyalizmi içinde göreceli olarak daha rahattı. Ancak yine de, bu ülkedeki Türko-İslami ahali (Arnavutlar ve Türkler), Sırbistan'ın soğuk baskısını üzerinde hissetti, özellikle de geçtiğimiz 10 yılda. Kosova ve Sancak'taki Arnavut ve Slav Müslümanlar ise, Sırbistan sınırları içinde yaşamanın verdiği sıkıntıya göğüs gerdiler.

Geride kalanlar, büyük zorluklarla karşılaşmışlar, asimilasyona zorlanmışlar, hatta kimi zaman katledilmişlerdi. Ama, farkında olarak ya da olmayarak, büyük bir misyonu sürdürdüler. Devlet-i Ali Osmaniye'nin mirasını, ya da bir başka deyişle Türkiye'nin "hayat sahasını", muhafaza ettiler.

İstanbul'dan Bihaç'a Yolculuk

Bu "hayat sahası" üzerinde hareket edilerek, Edirne'den Adriyatik'e varmak mümkündür.

İstanbul'dan yola çıkıp Yunanistan'a girdiğinizde, Türk azınlığın yaşadığı Batı Trakya toprakları üzerinde ilerlersiniz. Daha yukarda, Bulgaristan'da ise daha da kalabalık ve geniş bir Türk azınlık yaşamaktadır. Edirne'den Batı'ya doğru uzanan bir Müslüman-Türk bloktur bu. Daha da ilerleyince Makedonya'ya varırsınız. Yeni bağımsız olmuş ve Yunanistan'la Sırbistan'ın arasında sıkışmış olan bu mini Balkan devleti, stratejik olarak Türkiye'yle aynı saftadır. Dahası, Makedonya'da çok sayıda Arnavut ve sayıları yüksek olmasa da ağırlıkları bulunan bir Türk azınlık yaşamaktadır. Daha batıya gittiğimizde ise, Türkiye'ye göçmüş olan milyonlarca soydaşı, Müslümanlığı ve anti-Sırp, anti-Yunan stratejik konumu nedeniyle yine Türkiye'ye yakından bağlı—ve muhtaç—olan Arnavutluk'a ulaşırsınız. Sahil, Adriyatik sahilidir.

Hepsi bu kadar değil. Arnavutluk'tan kuzeye çıkın, bu kez "Sırbistan içindeki Arnavutluk"a, yani Kosova'ya ulaşırsınız. Kosova'nın nüfusunun % 90'ını oluşturmalarına karşın Belgrad yönetimi tarafından sistemli bir bi-

çimde ezilen bu Arnavutlar, baskının doğurduğu radikalleşmenin de etkisiyle, Müslüman kimliğine ve dolayısıyla Türk eksenine psikolojik olarak son derece yakındırlar. Kosova'dan kuzeybatıya doğru ilerlediğinizde ise, Sırbistan ile Karadağ arasındaki sınır boyunca uzanan Sancak bölgesine gelirsiniz. 1912'ye kadar Osmanlı toprağı olarak kalmış olan bu bölgedeki Slav Müslümanları, son derece güçlü bir İslami kimliğe sahiptirler. Sancak'ın bittiği yerde Bosna başlar. Bugün doğu Bosna Sırp işgali altındadır, ama bu işgal biraz yarılsa, İzzetbegoviç'in bırakmamak için çok direndiği "Gorazde koridoru"nu kullanarak Saraybosna'ya ve oradan da Devlet-i Ali Osmaniye'nin sınırlarının vardığı en uç noktaya, Bihaç'a varmak mümkündür.

Kısacası Devlet-i Ali Osmaniye artık yoktur, ama Balkanlar'ı bir uçtan diğer bir uca kat eden bir Türko-İslami kuşak, onun mirası olarak hala ayaktadır.

"Osmanlı Faktörü"nün Dönüşü

Sözkonusu Türko-İslami kuşak, Soğuk Savaş döneminde adeta uykuya yatmıştı. Öncelikle, bu kuşağın geçtiği ülkelerin neredeyse tümü—Yunanistan hariç hepsi—komünist rejimlerin egemenliğindeydiler. Dahası, Soğuk Savaş'ın durgun ve sabit atmosferi, Balkanlar'ı da dondurmuştu, bölgede hiç bir "manevra alanı" bırakmamıştı.

Ancak, Soğuk Savaş bitti ve tarih yeni bir döneme girdi. Balkanlar'da rejim, hatta harita değişiklikleri yaşandı. Türko-İslami kuşak ise bu köklü değişimin tam merkezinde yer alıyordu. Bosna'daki savaş, bu kuşağın en batıdaki temsilcisi olan Bosnalı Müslümanlar'a yönelen Sırp saldırganlığının bir sonucuydu. Balkanların "barut fıçısı" sayılan diğer bölgeler de aynı kuşağın parçası ya da akrabasıdırlar; Kosova, Sancak ve Makedonya...

Bu durum kuşkusuz Türkiye'yi çok yakından ilgilendirmektedir. Çünkü Türkiye, her ne kadar bu gerçeği ideolojileri gereği reddetmeye çalışanlar olsa da, Osmanlı'nın devamıdır. Osmanlı'nın mirasına o sahiptir. Bu gerçek ise, Türkiye'ye hem yeni stratejik ufuklar, hem de politik ve ahlaki sorumluluklar getirmektedir.

Yunan siyaset bilimci Thanos Veremis, "Osmanlı faktörü"nün bu "geri dönüş"ünü ve Türkiye ile olan ilişkisini şöyle yorumluyor:

> Balkanlar'ı potansiyel olarak destablize edecek ve bölebilecek faktörlerin ba-

şında "Osmanlı faktörü"nün yeniden ortaya çıkışı gelir. Osmanlılar'ın bölgeden çekilmesinden bu yana, Türkiye'nin Balkanlar'daki Müslümanlara yönelik ciddi bir ilgisi olmamıştı. Ancak Doğu Avrupa'da komünizmin çöküşüyle birlikte, Türkiye'nin Balkan Müslümanları ile olan ilgisi de önem kazandı.... Bulgar, Türk, Sırp, Hırvat ve Arnavut gibi farklı etnik kökenlerden gelen 5.5 milyon Balkan Müslümanı , Karadeniz'den Adriyatik'e kadar uzanan bir coğrafi kuşak oluşturmaktadırlar. Türkiye'nin, bu Balkan Müslümanlarının koruyuculuğunu üstlenerek bölgedeki etkisini büyütmesi, muhtemel bir gelişmedir.[1]

Ayrıca, Veremis'in yine aynı makalede vurguladığı gibi, bu kuşağın çok önemli bir stratejik özelliği daha vardır: Yunanistan ile onun kuzeydeki Ortodoks müttefikleri, özellikle de Sırbistan arasında bir duvar oluşturmaktadır. Türkiye eğer bu duvarı güçlendirebilirse, Sırbistan ile Yunanistan'ı—ki gerek Bosna-Hersek yönetimi, gerekse Türko-İslami kuşağın diğer üyeleri için en büyük tehlike bu iki müttefik Ortodoks güçten gelmektedir—birbirinden ayıran bir doğal engel yaratabilir.

Kısacası Yunanlı gözler, Türko-İslami kuşağın Türkiye için büyük bir stratejik avantaj, bir "hayat sahası" imkanı yarattığını görebilmektedir.

"Yeşil Saplantı"nın Aşılması

Veremis, Türkiye'deki pek çok zihnin göremediği ya da görmek istemediği bir noktayı daha görmekte ve göstermektedir: Yunanlı yazara göre, geçmiş dönemde Türkiye'nin Balkanlar'da etki oluşturamamış olmasının en büyük nedenlerinden biri, "İslam ve Türk milliyetçiliği arasında yapılmış olan zoraki ayrım"dır. Bu yoruma göre, Türkiye, bir milli devlet oluşturmak isterken, İslami kimliğini göz ardı etmeye çalışmıştır. Yine Veremis'e göre, "Türkiye'nin Balkanlar'da etki sahibi olmaya başlamasında ise, Türk milliyetçiliği ile İslami kimliğin yeniden uyum içinde birleştirilmesi"etkili olmuştur. Yazar daha da ileri giderek, Türkiye'nin Balkanlar'da ilerlemesini sağlayacak olan formülün, Ziya Gökalp'in yüzyılın başında formüle ettiği "Türkleşmek, İslamlaşmak, Çağdaşlaşmak" triosu olduğunu söylemektedir.

Bu durum, Türkiye'de İslam'ı bir tehlike olarak algılayan ve Türkiye'nin İslami kimliğini elden geldiğince zayıf tutmaya çalışan bazı çevrelerin ne

denli bir bir körlük içinde olduklarını göstermektedir elbette. Kendi ideolojik tercihleri, hatta saplantıları nedeniyle Türkiye'nin stratejik çıkarlarını zedelemektedirler bu çevreler. (Bu körlük ve saplantıları, Sırplara karşı var olma mücadelesi veren İzzetbegoviç hükümetini "İslamcı" buldukları için kösteklemelerinde çok açık bir biçimde ortaya çıkmıştı.)

Oysa Türkiye'nin Balkanlar'da güçlenmesi için İslami kimliğini vurgulaması gerekliliği, ideolojik ya da dini bir tercih değil, stratejik bir gerçekliktir. Bölgede, yeni bir Devlet-i Ali'ye muhtaç bir "yeşil kuşak" vardır ve bu durum Türkiye için büyük bir şanstır. Eğer bu şans değerlendirilmezse, Türkiye bölgeden silinir ve "yeşil kuşak" ya iyice zayıflar ya da kendisine başka hamiler bulur. (Bosna örneğinde olduğu gibi; İran, bölge ile hiç bir tarihsel bağı olmayışına karşın, Bosna hükümetinin silah ihtiyacını karşılamada gösterdiği başarı sayesinde, Balkanlar'ın ortasında ciddi bir nüfuz elde etmiştir).

Ne Yapmalı?

Türkiye'nin sözkonusu "yeşil saplantı" sahibi çevrelerin olumsuz etkisinden kurtulduğunu ve Balkanlar'daki yeşil kuşak üzerinde etkisini artırmaya kesin olarak karar verdiğini varsayalım. Bu durumda, Balkanlar'da bir hayat sahası oluşturma yolunda, "ne yapmalı" sorusu ile karşı karşıya kalırız.

Bu konuda girişilecek somut projelerden önce, genel bir yorum yapmakta yarar var. Bu genel yorum, yalnızca Balkan stratejisi ile değil, aynı zamanda Türkiye'nin tüm bir dış politika kültürü ile yakından ilgilidir.

Dünyada temelde iki tür devlet varlığından söz edilebilir. Aktif devletler ve reaktif devletler. Reaktif devletler, ki BM üyesi 180 küsur devletin çoğunluğunu bunlar oluşturur, uluslararası arenada hep edilgen konumdadırlar. Kendi iç sorunları ile boğuşurlar ve hiç bir zaman da dış dünyayı etkilemek gibi bir amaçları olmaz. Zayıf bir devlet mekanizmasına, bozuk bir ekonomiye, istikrarsız ya da durgun hükümetlere sahip olurlar. Aktif devletlerin de kuşkusuz iç sorunları vardır, ama bunlarla uğraşırken uluslararası arenada da söz sahibi olurlar. Strateji geliştirir ve güçlü devlet mekanizmaları sayesinde bunları kesintiye uğratmadan uygularlar. Diğer reaktif devletler gibi yalnızca kısa vadeli "günü kurtarmaya" yönelik dış politikalar değil, uzun vadeli, bilinçli ve hesaplı dış politikalar izlerler. Ve dikkat

çekicidir ki, bu tür devletlerin hemen hepsi güçlü, verimli ve etkili istihbarat servislerine sahiptirler.

Türkiye'nin sözünü ettiğimiz türden bir Balkan stratejisine ve "hayat sahası" arayışına sahip olması, kuşkusuz öncelikle, sözünü ettiğimiz aktif devletler kategorisine girmesi ya da en azından girmek istemesiyle mümkündür. Oysa bugün Türkiye ne yazık ki öteki kategoriye biraz daha yakın gözüküyor. Bunun nedeni, ülkenin içinde bulunduğu daimi ekonomik kriz hali ve ülke dış politikasına ipotek koymuş bulunan Güneydoğu sorunudur.

Siyasi istikrarsızlığın çözümlenmesi, yani güçlü ve istikrarlı hükümetlere sahip olmamız halinde, ekonomik krize ve Güneydoğu sorununa çözüm bulma zemini doğar. Güneydoğu'nun çözümlenmesi, hem Türkiye'nin bölgedeki düşük yoğunluklu savaş nedeniyle yılda harcadığı 7-8 milyar doları ekonomiye aktaracak, hem de Balkanlar'daki azınlıkların haklarını koruma iddiasıyla ortaya çıkacak bir Türkiye'ye uluslararası arenada daha bir güvenilirlik görüntüsü katacaktır.

Ekonomik sıkıntının aşılması, hem Türkiye'ye daha büyük bir itibar kazandıracak, hem de dış politikaya ayrılabilecek kaynakları artıracaktır. Çünkü bir "hayat sahası" oluşturmak, öncelikle ekonomik güç gerektirir.

Tüm bunların ötesinde, bir de Türk toplumunun zihninde "büyük ülke" inancının ve arzusunun uyandırılması gerekmektedir. Bir imparatorluğun mirasçısı olan Türk toplumu, bu inancın mayasına sahiptir, ancak Osmanlılıktan uzaklaştırılmış olması, ekonomik ve siyasi istikrarsızlık içinde umutsuzlaşmış olması nedeniyle o inanç körelmiştir. Eğer toplum büyük bir ülkenin, bir bölge gücünün halkı olacağına inanırsa, bu inanış siyasi eliti de ister istemez etkiler. Siyasi elitin propaganda ve icraatları da toplumu yeniden besler. Bu çift-yönlü iletişim sayesinde, etkin bir "etkin ülke" siyasi kültürü oluşturulabilir. Kompleksler, paranoyalar, güvensizlikler aşılır. Devlet-Ali Osmaniye'nin olgun gururu yeniden uyanır.

"III. Balkan Savaşı"

Eğer Türkiye bu yapısal değişiklikleri gerçekleştirir de, Balkanlar'da bir hayat sahası oluşturabilecek bir potansiyele ulaşırsa, nasıl bir strateji izlemeli ve hangi taktik projeleri başlatmalıdır?

Öncelikle bilinmelidir ki, bölgedeki muhtemel bir harita değişikliği, tek

bir ülkenin inisiyatifi ile gerçekleşemez. Böyle bir değişiklik, ancak tüm bölgeyi çalkalayacak, güç dengelerini değiştirecek ve yeni bir Balkan düzeni kuracak bir sarsıntı sonunda gerçekleşebilir. Mevcut haritalar, Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı, II. Dünya Savaşı gibi büyük sarsıntıların sonucunda oluşmuştur. Yeni bir değişiklik, yeni bir sarsıntı sonucunda gerçekleşebilir.

Bu sarsıntıyı uzak, hatta imkansız görmek ise saflık olacaktır. Kosova üzerinden çıkacak bir Arnavut-Sırp savaşı; buna eklemlenecek bir Sırp-Makedon çatışması; üstüne gelecek bir Yunan-Arnavut ve Yunan-Makedon döğüşü; Sırbistan'ın bu çok cepheli savaşını fırsat bilecek bir Boşnak karşı-saldırısı, hatta bir "Sancak ayaklanması", tüm bunlara karşı kayıtsız kalamayacak bir Türkiye; bu müdahaleye karşılık verecek olan Yunanistan'la ciddi bir savaş; Türkiye'nin Balkanlar'a müdahalesi ile hareketlenebilecek olan Bulgar Türkleri...

Bu senaryo her zaman için mümkün bir senaryodur. Bu domino teorisinin bugün gerçeğe dönüşmesini engelleyen şey ise, büyük ölçüde, Balkanlar'da kontrol edemeyeceği ve kendi çıkarlarını da zedeleyecek olan bir patlamadan çekinen ABD'nin statükoyu koruyucu politikası, kısacası *Pax Americana*'dır. Oysa *Pax Americana*'nın zayıf bir anında ateş alacak bir kıvılcım, bombayı patlatabilir. Bu bomba ise, büyük olasılıkla, en az Balkan, I. Dünya ve II. Dünya savaşları kadar destablize edici bir rol oynayacak, kısacası haritanın yeniden çizilmesine zemin hazırlayacaktır.

Kısacası, Türkiye için, bölgenin statik olduğu şu dönemde ani—ve haksız olarak algılanacak—bir "fetih" ile Türko-İslami kuşak boyunca genişlemek sözkonusu olamaz. Ancak bölgedeki potansiyel çatışmanın savaşa dönüşmesi halinde, Türkiye'nin de önü sözkonusu "yeşil kuşak" boyunca açılabilir.

Bu nedenle, Türkiye için şu statik dönemde izlenmesi gereken strateji, "yeşil kuşak" üzerindeki etkisini güçlendirmesi ve bu kuşak ile kendisi arasındaki bağı, muhtemel bir çatışma ortamında etki gösterecek kadar sağlam ve gerçekçi hale getirmesidir.

"Hayat Sahası"na Giden Otoyol!...

Peki bu nasıl yapılmalıdır? Edirne'den Adriyatik'e, hatta Bihaç'a kadar uzanan bu kuşak nasıl canlandırılmalı ve Türkiye için bir hayat sahasına

dönüştürülmelidir?

Bu konuda büyük taktik değeri olan bir proje, Özal döneminde gündeme gelmişti. (Son yılların kaosu içinde unutuldu.) Proje, İstanbul'dan çıkıp Bulgaristan'dan devam edecek, oradan Makedonya'ya ve Arnavutluk üzerinden Adriyatik'e varacak bir otoyol projesiydi. Böylece ticari bir bağla birbirine bağlanacak bu ülkeler arasında ciddi bir politik yakınlık da kurulabilecekti.

Bu proje, son yıllarda Türkiye'nin içine düştüğü istikrarsızlık, hatta "hükümetsizlik" nedeniyle unutuldu. Ancak hala mümkündür ve bölge ülkeleri de böyle bir girişim için istekli olmaya devam etmektedirler. Ekonomik yönden büyük bir geri kalmışlık içinde kıvranan Arnavutluk açısından, kendisine büyük bir ticari canlılık getirecek olan bu otoyol, tam anlamıyla bir "can damarı" olacaktır. Yunanistan ve Sırbistan arasında sıkışmış ve Arnavutluk'un altyapı yetersizliği nedeniyle Adriyatik'e çıkış yapmakta zorlanan Makedonya açısından da böyle bir otoyol can simidi işlevini görecektir.

Tek muhtemel pürüz Bulgaristan olabilir. Gerçekte bu proje Bulgaristan için de ekonomik yönden avantajlı olacaktır, ancak Bulgar yönetiminin stratejik kaygıları olumsuz rol oynayabilir. Aslında, projenin gündemde olduğu bir kaç yıl öncesinde Bulgaristan, Yunan ve Sırp komşularıyla olan tarihsel rekabetinin de etkisiyle, Türkiye'ye yakın bir politika izliyordu, fakat son bir yıl içinde Yunan-Sırp eksenine doğru ılımlı bir geçiş gösterdi. Yine de Türkiye'nin Bulgaristan'ı, bu ülkenin Sırp-Yunan ikilisi ile olan yok edilemez anlaşmazlıkları sayesinde, kendi yanına çekmesi mümkündür. Daha da önemlisi, zorunludur. Çünkü Bulgaristan'ın vizesi olmadan Türko-İslami kuşağa ulaşmak imkansızdır.

Bu otoyol projesinin yanında, bölgedeki "yeşil kuşak" üyesi ya da müttefiki ülkelerle, politik ve askeri ittifaklar kurulması gerekmektedir. Türkiye tarafından bölgeye; Türkçe, Arnavutça ve Sırbo-Hırvatça dillerinde yapılacak doyurucu televizyon yayınları da, yeşil kuşakta yaşayan halkın, "anavatan" ile olan bağlarını güçlendirmede büyük yarar sağlayabilir.

Bosna'da Ne Yapmalı?

Yeşil kuşakla yapılacak olan ittifakın ilk örneği Bosna olmalıdır. Balkanlar'daki bu kuşağın bu en sivrilmiş temsilcisi, Türkiye'nin desteğine hem en

acil olarak ihtiyaç duymaktadır, hem de Türkiye'nin bu ülkeyle yapacağı işbirliğinin sembolik değeri çok büyük olacaktır.

Bosna, Dayton anlaşması ile bir barışa değil, gerçekte ateşkese kavuşmuştur. Yıl sonunda bölgeden ayrılacak olan NATO gücünün ardından, Sırp-Müslüman çatışmasının yeniden başlaması oldukça muhtemeldir. Öte yandan, Hırvatlar'la yapılmış olan ittifak da sağlam temeller üzerinde durmamaktadır. Hırvatlar, zaten yalnızca kağıt üzerinde geçerli olan federasyonu bozup, sonra da yeniden, 1993 yazında olduğu gibi, Sırplarla "Bosna'yı paylaşma" temelinde bir işbirliği yapabilirler.

Türkiye, bu açık tehlikelere karşı, şimdiye kadar denediklerinden çok daha etkili ve gerçekçi yöntemler kullanarak Bosna'nın yanında yer alabilir. İlk yapılması gereken iş, Hırvatistan ile diplomatik temasları artırarak, siyasi, ekonomik, hatta askeri ilişkiler kurmak ve var olanları güçlendirmektir. Türkiye, Almanya ile Sırp saldırganlığına karşı stratejik bir ortak payda geliştirerek, Alman-Hırvat eksenini Bosna'nın yanında tutmak için sistemli bir politika izlemelidir.

Bunun yanında, Dayton'ın bir "ateşkes" olduğu göz önünde bulundurularak, Bosna-Hersek ordusunun eğitimi ve silahlandırılması için Türkiye'nin aktif bir çabası mutlaka zorunludur. Türkiye, krizin başından bu yana izlediği "diplomatik yolla destek" yolunun yanına, bundan çok daha önemli olan askeri desteği de eklemelidir. Giderek artan bir ivmeyle İran'a kaptırılan "Bosna'nın koruyuculuğu" misyonu, ancak bu şekilde üstlenilebilir.

Bosna'daki İzzetbegoviç yönetimine karşı yürütülen uluslararası propagandaya karşı "Bilge Kral"a destek vermek de Türkiye'nin üstlenmesi gereken misyonların başında gelmektedir. İzzetbegoviç'in "köktendinci" olduğu yönündeki provokatif yaygaralara aldırış etmeden, halkının en büyük lideri ve adeta sembolü olan İzzetbegoviç'in arkasında yer almak, Türko-İslami bir siyasetin başta gelen gereklerindendir.

Bosna'ya bu şekilde verilecek bir Türk desteği, Türkiye'nin Türko-İslami eksen üzerindeki popülaritesini ve itibarını tahmin edilemeyecek derecede artıracaktır. Kendilerini Bosna ile özdeş gören; Kosova Arnavutları, Sancak Müslümanları, Arnavutluk ve hatta Makedonya, "Türkiye şemsiyesi" altına girmek için istekli davranacaklardır. Bu iki ülkeyle zaten mevcut ancak yetersiz olan ikili anlaşmalar, çok daha kapsamlı bir zemin, özellikle

de askeri zemin üzerinde genişletilebilecektir.

İşte bu sayede, tarihi ve kültürel yönden mevcut, ancak siyaseten kayıp olan Türko-İslami eksen, fiili bir biçimde, askeri ve politik anlamda ortaya çıkacaktır.

Sonuç

Türkiye'ye Osmanlı'dan miras kalan büyük bir Balkan inisiyatifi vardır. Bu bölgede var olan Türko-İslami kuşak, Türkiye'nin önüne hem tarihsel ve moralpolitik bir sorumluluk, hem de büyük bir stratejik fırsat sağlamaktadır. Bu kuşağı ihya etmek, korumak, harekete geçirmek, Türkiye için ciddi bir etki alanı, bir "hayat sahası" oluşturabilir. Hatta, bir kaç aşamalı bir strateji ve Balkan haritasını köklü bir değişikliğe uğratacak muhtemel bir sarsıntı sonucunda, Türkiye'nin haritası da sözkonusu Türko-İslami kuşak boyunca Adriyatik'e kadar uzanabilir.

Bunu basit bir yayılmacılık, bir "toprak fetişizmi" olarak algılamak ise büyük bir yanılgı olacaktır. Çünkü sözü edilen coğrafya üzerinde tarihsel, kültürel ve stratejik yönden Türkiye'ye bağlı ve yakın olan halklar yaşamaktadır. Bu toplumlarla, hem de 1912'ye kadar "bizim" olan topraklar üzerinde bütünleşmek, bir "işgal" değil, "kurtarma" harekatı olacaktır.

Bu arada Türkiye, Balkanlar'da bu şekilde bir hayat sahası oluşturmakla, diğer dış politika yönlerinde, Orta Asya, Kafkaslar ve Ortadoğu'da da büyük bir stratejik avantaj ve siyasi güç elde edecektir. Bir yönde elde edilen "hayat sahası", diğer yönleri de etkileyecektir. Ne de olsa, diğer dış politika yönlerimiz de Devlet-i Ali Osmaniye'nin mirası ile yakından ilgilidirler.

■ 6 ■

Orta Asya, Kafkasya ve "Kızıl Elma"

Giriş

Soğuk Savaş'ın son bulmasının ardından, oluşan yeni dünya sisteminde Türkiye, son bir yüzyılın hayali olan "Kızıl Elma"ya doğru ciddi bir fırsat yakalamıştı. Ancak SSCB'nin dağılması sonucu Rus baskısından kurtulan Türki Cumhuriyetler ile beklenen bu bütünleşme, hatta stratejik ortaklık gerçekleştirilemedi. Bu durum, uluslararası konjonktürün darbelerinin yanısıra, Ankara'nın Kafkasya ve Orta Asya'da bazı hatalı politikalarının da bir sonucudur.

Uluslararası konjonktürün "darbesi" ise, asıl olarak, Türkiye'nin Soğuk Savaş süresince ABD açısından koruduğu vazgeçilmez müttefik sıfatını, yeni düzen içinde yavaş yavaş kaybetmesinin bir sonucudur. İki blok arasındaki çekişmenin yerini işbirliğine bırakması, Türkiye'nin Amerika nazarında yerinin sorgulanmasına yol açmıştır.

Bunun en çıplak örneği, ABD'nin geleneksel olarak her yıl Türkiye'ye verdiği askeri ve ekonomik yardımlarda indirim yapmasıdır. ABD'nin Türkiye'ye verdiği sözkonusu askeri krediler ve malzeme satışları, 50 yıllık Türk-Amerikan "dostluk ve ittifak" ilişkisinde önemli bir yere sahiptir. Fakat 90'lı yıllarla birlikte bu krediler bazı lobilerin etkisiyle Amerikan Kong-

resi'nde tartışma konusu haline gelmiştir. Daha önce silah satışları ve para yardımları hibe olarak verilirken, 1992 yılından itibaren ABD'nin yaptığı dış askeri malzeme satışı (Foreign Military Sales FMS) hibeden piyasa faizli krediye dönüştürülmüştür.[1] Ayrıca ABD Temsilciler Meclisi'nin 25 milyon dolarlık dış yardım kredisinin, 15 milyon dolarlık bölümünü sözde "Ermeni Soykırımı"nın kabul edilmesi koşuluna bağlaması, Türk-Amerikan ilişkilerinin yeni bir boyut kazandığı fikrini desteklemektedir.[2] Her ne kadar Amerikan Senatosu Türkiye'nin sert tepkileri sonucunda yardımı sözde "Ermeni Soykırımı"nın tanınması koşuluna bağlamaktan vazgeçtiyse de yine de Amerikan yönetiminin böyle bir konuyu gündeme getirmesi iki ülke arasındaki dostluk ve müttefiklik anlayışına ters düşmektedir.[3]

Fakat ABD'nin bu çıplak örnekten çok daha önemli bazı aleyhte tercihleri vardır. Orta Asya petrolerinin taşınmasında Türk tezinin gerçek bir Amerikan desteği görmemesi ve Rusya'nın AKKA'yı ihlal etme girişimlerine Washington'ın "sessiz" kalması gibi gelişmeler, Ankara'nın yalnız bırakılmasının iki ciddi örneğidir.

Dolayısıyla, bu yeni uluslararası konjonktür Türkiye'nin dış politika pozisyonlarında ciddi bir anlayış değişikliği yapmasının şart olduğunu göstermektedir. Soğuk Savaş'ta uygulanan eski denge politikaları, artık oluşan "yeni dünya düzeni"nin şartlarına ve gerçeklerine uygun düşmemektedir. Günümüzde "bekle-gör" politikaları bir sonuç getirmemektedir.

En aktif dış politika uygulanması gereken alanların başında ise Kafkasya ve Orta Asya gelmektedir. Çünkü bu yönde, hem hangi anlamda olursa olsun bir "Kızıl Elma" hem de ciddi bir tehlike vardır karşımızda; SSCB dağıldıktan sonra bölgeyi terkettiği sanılan Rusya, şimdi bölgedeki en etkin aktör konumundadır. Rusya bugün bölgenin kendi nüfuz alanı haline gelmesi için en çok çaba sarfeden ülkedir. Bundan dolayı olası tehlike olarak gördüğü ülkelere karşı onların istikrarını bozacak veya uluslararası ilişkilerde yalnız kalmasını sağlayacak manevralar yapmaktadır. Türkiye, özellikle coğrafi konumu nedeniyle Soğuk Savaş'ı anımsatır bir şekilde Rusya ile bir çatışma haline girmiştir.

Tarih çoğu kez bugünün en büyük anahtarıdır. Bu nedenle, ciddi bir Rus tehlikesi taşıyan bu yeni konjonktürde uygulanacak politikalar araştırılırken Türk-Rus ilişkilerinin tarihsel arkaplanının incelenmesi, yeni stratejilerin belirlenmesi açısından yararlı olacaktır.

Tarihte Türk-Rus İlişkileri

Rusya ve Türkiye arasındaki ilişkiler araştırılmadan önce Rusya'nın dış politika anlayışını etkileyen faktörlerin iyi analiz edilmesi gereklidir.

Bir kara ülkesi olan Rusya, kuruluşundan bu yana sürekli olarak sınırlarını genişletmek ve kendisine açık kapı sağlayabilecek denizlere ulaşmak ihtiyacı hissetmiştir. Öte yandan, başka ülkelerin kendisine karşı daimi sınırlama politikaları izlediği paranoyası içinde olan Rusya, bunları bertaraf edecek karşı-manevralar uygulamıştır.

Hem yayılma isteği hem de yayılmacılar tarafından yenilme fobisinin getirdiği bu motivasyon ile, Rusya 18. yüzyıl başında sınırlarını Baltık Denizi'ne kadar ulaştırmıştır. 1721 tarihinde ise "Rusya İmparatorluğu"nu ilan ederek bir "kıta devleti"ne dönüşmüştür. Rusya, kıtaya egemen olacak stratejik bir bölgede kurulduktan sonra dış politikasını kıtanın tümünü ele geçirmek üzerine inşa edecektir. Bir yandan kıtayı paylaşan sınırdaş devletleri nötralize edecek böylece görece bir güvenliğe ulaşana kadar genişleme isteği sürdürecektir. Bundan sonra gelen aşama ise kıtaya en yakın bölgenin denetimi ya da en azından buralarda dost hükümetlerin işbaşına gelmesini sağlamaktır.

Bu dış politika anlayışına göre Rusya kendi güvenliğini dört ana bölgeye nüfuz edebilme gücüyle eşdeğer tutmuştur. Bu bölgeler Balkanlar, Baltık Ülkeleri, Kafkaslar ve Orta Asya Havzası'dır.[4] Ruslar tarih boyunca bu bölgelerde karşı karşıya geldikleri ülkeler ile sürekli çatışma içinde olmuşlardır.

Tabii bunların başında Osmanlı İmparatorluğu gelir. Ruslar ile Osmanlılar son üçyüz yıl içinde dokuz büyük savaş ve çok daha fazla sayıda çatışma yaşamışlardır. Bunun en önemli nedeni Rusya'nın sıcak denizlere inme hedefinden kaynak bulan yayılmacı politikasıdır. Bu hedefinin karşısında Osmanlı'yı bir engel olarak görmüş, bu durum iki tarafı zaman zaman karşı karşıya getirmiştir. Rusya Boğazlar'a sahip olmayı kendi varlığının devamı için hayati sayarken, Osmanlı da Rusya'nın bu isteğini bir tehdit olarak görmüş, yeni ittifak arayışları ile durumu dengelemeye çalışmıştır. Çar I. Alexandre "coğrafya benim Boğazlar'a sahip olmamı emrediyor; eğer Boğazlar başkasının elinde ise, kendi evimin sahibi sayılmam imkansızdır" sözleri Rusya'nın Boğazlar'a bakış açısının kısa bir ifadesidir aslında...[5] Dinci filozof ve şair Vladimir Solovyev'in "bizim milliyetçiliğimiz Türkiye

ve Avusturya'yı yıkmayı, Almanya'yı bölmeyi ve İstanbul'u ve imkanlar elverirse, Hindistan'ı ilhak etmeyi arzular..." ifadesi ise, Rus yayılmacılığının nihai hedefini ortaya koymaktadır.

Moskova'nın İstanbul'a duyduğu ilginin bir başka temelini İstanbul Patrikhanesi'nin Rus kiliseleri ile olan ilişkisi oluşturmaktadır. 15. yüzyılda Rus ruhani çevrelerince "Moskova-III. Roma" fikrinin kabulü Moskova'nın "Tsar'grad"a özel önem vermesine neden olmuştur.[6] Daha sonraları siyasi bir boyut kazanacak bu ilgi nedeniyle Moskova, dış politikasını "İstanbul'un alınması" üzerine inşa edecek ve "İstanbul'un zaptı" Rus politikasının ana unsurunu oluşturacaktır.[7] Çünkü "Moskova-III. Roma" fikrine göre I. Roma ve II. Roma (Konstantinopolis) batmıştır. "Teslis" kuralına göre her kutsal şeyin "Üç" olması gerektiğinden, III. Roma "Moskova" olacaktır. Sonuçta da "Moskova-III. Roma" vaktiyle her iki "Roma" gibi dünyaya hakim olacaktır. Bunun neticesinde Rusya Bizans'ın halefi olacak ve Ruslar da İstanbul'u zaptedeceklerdir.[8]

93 Harbi öncesinde Fuat Paşa, Rus yayılmacılığına dikkat çekmiş, bunun Moskova'nın kaçınılmaz yazgısı olduğunu söylemiş özellikle Rusya'da demiryollarının inşasından sonra bunun daha da artabileceği tespitinde bulunmuştu. Savaşın ardından Ruslar Ayestefanos'a kadar dayanmışlardı.

Bundan sonraki dönemde Rusya'da kanlı bir iç savaş oldu. Lenin'in savaş komiseri Leon Troçki'nin Kızıl Ordu'su Sibirya'da, Baltık Bölgesi'nde, Kırım ve Ukrayna'da düşmanlarını yenilgiye uğrattı. Lenin ülkenin kontrolünü ele geçirdikten sonra 1922'de ilk komünist hükümetle, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni kurdu. Devrimi gerçekleştiren Bolşevik liderlerden bazıları Almanya'ya karşı bir "devrim savaşı" çıkarmayı arzu ettilerse de Lenin ve onu destekleyen hizip "gelecekteki muharebelere yeterince hazırlanabilmek" için bir "nefes alma aralığı"na gerek olduğunu savunarak geri çekilme tezini savundular.[9]

Rusya 1921 yılından 1930'a kadar "barışçı mücadele" dönemi başlattı. Bolşevikler dünya devrimi söylemlerine ara verip, barış antlaşmaları imzalayarak dikkatlerini ülke içine yönelttiler. Türkiye'yle de yine bu dönem içinde dostça ilişkiler kuruldu. İki ülke arasında 16 Mart 1921'de Moskova Antlaşması, 1925'te Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması imzalandı. 1929 yılında ise 1925'teki antlaşmaya eklenen protokolle kapsam genişletilerek iki

komşu devletin birbirlerine haber vermeden bölgelerindeki başka devletler ile antlaşmalar yapmaması sağlandı.

Öte yandan 1936 yılında Montreux Konferansı sırasında Türkiye, Sovyetler'e karşı denge politikası amacıyla İngiltere ile yakın ilişkiler kurdu. İkinci Dünya Savaşı yaklaşırken ise Mihver Devletleri'nin olası saldırılarına karşın, daha önce ikili anlaşmalar yaptığı İngiltere ve Fransa ile bir ittifak imzalamak istemişti. Ancak Ankara, 1929 protokolü gereğince Sovyetler Birliği'nin de aynı oluşumda yer alması için temasa geçtiğinde, Stalin'in Almanya ile anlaştığını öğrenecek, Türk-Rus ilişkileri çıkmaza girecek ve tesis edilmiş dostluk ve işbirliği anlayışı bozulacaktı.

Böylece I. Dünya Savaşı'nın hemen ardından doğan Türk-Rus (Sovyet) yakınlaşması, II. Dünya Savaşı'na kalmadan sona erdi. II. Dünya Savaşı'nın ardından ise, Türkiye, Sovyetler Birliği'nin ciddi tehditlerine maruz kaldı. Sovyetler'in, Boğazlar'da ve Kars-Ardahan üzerinde istekte bulunması ve 1925'te imzalanmış olan Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması'na 1945'te son verilmesi Türkiye'nin Rusya'ya olan güvenini tam olarak yok etti. Bu esnada ABD, ünlü "Kuşatma Planı" (Containment Plan) çerçevesinde Truman Doktrini'ni ilan etmişti. Bu doktrinin uzantısı olan Marshall Planı'da bu ülkelerin ekonomik istikrarın sağlanması açısından daha sonra uygulamaya kondu.

Dünya açık bir biçimde iki kampa ayrılıyordu ve Türkiye tercihini Batı'dan yana koydu. O andan Soğuk Savaş'ın sonuna kadar geçen süre boyunca da, Türk-Amerikan ilişkilerindeki bazı küçük çaplı "yo-yo"lara rağmen, bir ABD müttefiki ve dolayısıyla Moskova karşıtı olarak stratejik pozisyonunu korudu.

Ancak Soğuk Savaş birden bire sona erdi; hem de ani bir biçimde.

SSCB'nin Dağılması: "Stratejik Geri Adım"

Soğuk Savaş, kimilerinin beklediği gibi "Üçüncü Dünya Savaşı" ile sonuçlanmadı. Kuşatma Planı uyarınca, Sovyetler Birliği dünya üzerinde menfaati olan her yerde karşısında ABD'yi buldu. Sovyet İmparatorluğu, ABD'nin yaptığı bu kuşatmayı kırmaya çalıştı ancak gerek hegemonik çekişmenin getirdiği askeri ve ekonomik maliyetlerin altından kalkamaması, gerekse teknolojik rekabette ABD'nin gerisinde olması sonucunda Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru güç kaybına uğradı.

Kremlin'in en büyük handikapı ise, Sovyetler Birliği'nin kuruluş dönemi ve onu takip eden yıllarda, hegemonik sınırlarının coğrafi yönden gereğinden fazla genişlemiş olmasıydı. Coğrafi genişleme, devletin üzerine düşen ekonomik ve siyasi maliyeti çok arttırdı. SSCB'yi bir arada tutmanın faturası, Moskova'nın kurduğu sömürü düzeninden elde ettiği kaynaklardan daha fazla olduğu için sistemin değiştirilmesi gerekiyordu.

Bir başka deyişle, Mokova'daki devlet aygıtı, ki bu aygıt taşıdığı "Soyvet" etiketine rağmen mutlak bir Rus kimliğine ve Rus milliyetçiliğine sahipti, SSCB'nin çöküşü ile birlikte bir sürprizle karşılaşmadı. Köhne sosyalist devin yıkılması doğal bir süreçti kuşkusuz, sözkonusu devlet aygıtı da bu doğallığa karşı çıkıp, SSCB'yi muhafaza etmek için hiç diretmedi. Biliyordu ki, SSCB'nin çökmesi, Rusya'nın doğuşu olacaktı ve eski köhne ideolojiden sıyrılarak yapılacak bu büyük geri dönüş, Rusya'ya büyük bir avantaj kazandıracaktı.

Kısacası, SSCB'nin çöküşü, Moskova'daki devlet aygıtının kontrolünde gerçekleşen bir "stratejik geri adım"dı.

1991'in ardından "Tarihin Sonu"nun geldiğini öre süren yorumlar ortalığı kaplamışken, Rusya'nın SSCB'nin "külleri" arasından tıpkı bir "phoenix" gibi çıkmasının asıl nedeni budur.

"Eski düzen"de SSCB, Rus emperyalizmini, komünizmin ideolojik örtüsü içinde uyguluyordu. Bugün ise yayılmacılık politikası açık bir hal almıştır. Moskova, Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru zayıflayan hegemonyasının telafisi ve kısa bir süre sonra daha kuvvetli olarak geri dönmeyi hedefleyen bir planı uygulamaya koymuştur. Lenin'in ünlü "Bir İleri, İki Geri" taktiği ile "stratejik geri adım" teorisini çağrıştıran bu plan sayesinde bugün Rus hegemonyası Kafkasya'da ve Orta Asya'da şaşırtıcı bir biçimde hortlamıştır.

Moskova'nın uyguladığı büyük manevranın ilk parçası bir "Soğuk Savaş"a neden olmuş ideolojinin terkedilmesiydi. Rusya, komünizmi terkederek, Batı'yla arasında varolan en büyük problemi ortadan kaldırmıştır. "Kızıl Korku" ölmüş, Rusya, Batı'nın gözünde bir tehdit olmaktan çıkmıştır. ABD halen Rusya'ya bozuk ekonomisinin serbest piyasa koşullarına adaptasyonu için yüz milyonlarca dolarlık yardım yapmaktadır.

İkinci parça, Moskova hegemonyasının doğal sınırlarına çekilmesi oldu. Rusya, Soğuk Savaş döneminde nüfuz alanı içinde bulunan Doğu Avrupa

ülkelerine ve Orta Asya'daki cumhuriyetlere büyük kaynak aktarımları yapmak zorunda kalıyordu. Ayrıca bu bölgelerin nüfuz alanı içinde olmaları için yine yüksek oranlarda askeri harcamalarda bulunuyordu. Tüm bunlar dev birer ekonomik kamburdu. İşte bu nedenle, Kızılordu'nun Afganistan'ı terketmesi ile başlayan, "geri çekilme" 1991'deki "çöküş" ve "dağılma" ile optimum noktaya kadar vardı.

Ayrıca Rusya uyguladığı stratejik geri çekilme planıyla dış politikasında kullanabileceği yeni bir araç daha buldu. Komünizmin arkasında kalan Slav ve Ortodoks kimliği, Rusya'nın dış politika kozları olarak yeniden su yüzüne çıktı. Rusya, Yunanlılar ve Sırplar ile birlikte bir "Ortodoks ekseni" oluşturmaya başladı. BM'de Sırpların hamiliğini üstlenerek Sırplar aleyhine verilen kararları veto etti. Bunun yanısıra Yunanistan'la da ilişkilerini arttırarak, Türkiye'nin Boğazlar'da uygulamaya koyduğu yeni tüzüğe karşı çıkarken Yunanistan'dan destek aldı.[10] Bunun yanısıra Yunanistan Moskova'yla Hazar Petrolleri'nin taşınması için alternatif boru hattı konusunda temasa geçti.[11] Bütün bu gelişmeler Rusya'nın oluşturduğu Ortodoks ekseninin uluslararası politikadaki ağırlığının göstergesidirler.

Kurulan Ortodoks ve Slav birliği ile Türkiye'nin coğrafi yönden kuşatılması da amaçlanmaktadır. Kuzeyde Rusya, kuzeydoğuda Ermenistan, güneyde Kıbrıs Rum Kesimi, batıda Yunanistan ile bu kuşatma tamamlanmaktadır. Böylece Rusya Türkiye'nin yapayalnız kalacağını hesaplamaktadır.

Bölgede Türk-Rus Çekişmesi

Soğuk Savaş sonrası dünyada, Rusya, bölgede kendi hegemonik varlığı açısından en büyük rakip olarak gördüğü Türkiye ile ciddi bir çatışma içindedir. Çatışmaya sebep olan sorunlar iki ana grupta toplanabilir. Birincisi Rusya'nın bölgeyi nüfuz alanı haline getirme isteğinden doğan sorunlardır. İkinci gruptaki sorunların ortak karakteri ise Ruslar'ın hegemonik istekleri ile doğrudan bağlantılı olmasa da Türkiye'nin bölgedeki etkisini azaltmaya yönelik amaçlar taşımaktadır.

Moskova'nın "Yakın Çevre" doktrini Rusya'nın bölge üzerindeki planlarını gösteren ve birinci gruptaki sorunlara kaynaklık eden en önemli faktördür. Bu doktrinin temeli, bölgenin Rusya'ya ait olması ve yabancıların bölge üzerinde olabilecek ilgilerine karşı mukavemet gösterilmesidir. Mos-

kova'nın AKKA'ya bazı maddelerde itiraz etmesinin nedeni de budur. Rusya kendi askeri varlığını geri çektiği takdirde bölgeyi Türkiye ile paylaşmak zorunda kalmaktan çekinmektedir.

Hazar Havzası Petrolleri'nin Akdeniz'e nasıl taşınacağı sorusu ilk başta ekonomik ve teknik bir problem gibi görünse de, konu uluslararası bir çekişmeye neden olmuştur. Çünkü petrolün geçeceği güzergahın belirlenmesinde etkili olan ülkenin bölgede "nüfuz" savaşını önemli ölçüde kazanmış olacağı açıktır. Bölgedeki dev petrol rezervlerinin nereden taşınacağına müdahale edebilme gücü, bölgeye siyasi ve ekonomik olarak etki edebilme demektir. Bu denli stratejik bir önem taşıyan konu, doğal olarak Türkiye ile Rusya arasında ciddi bir çıkar çatışması yaratmıştır.

Petrolün güzergahının seçimi sorununa paralel gelişen başka bir konu ise Rusya'nın Hazar ve Kazak Petrolleri'ni Boğazlar'dan taşıma isteğidir. Petrolün Boğazlar'dan geçişinin Boğazlar'ın güvenliği açısından kabul edilemez oluşuna rağmen Moskova'nın diretmesi, Ankara ile Moskova arasında gerginlik yaratmaya devam etmektedir.

İkinci gruptaki sorunlar ise Moskova'nın bölgede kendi varlığını güçlendirmek için yürüttüğü Türkiye'yi zayıflatmaya yönelik politikalarından kaynaklanmaktadır. Yapay sorunlarla Türkiye üzerinde baskı kurarak Ankara'nın dikkat ve enerjisini dağıtmak hedeflenmektedir. Böylece Türkiye'nin istikrarı bozulacak ve sonuçta Kafkasya'daki etkinliği azalacaktır. Rusya'nın bölücü terör örgütü PKK'ya destek vermesi ve sözde Kürt Meclisi'nin Türkiye'nin tüm uyarılarına karşın Moskova'da toplanmasına müsaade etmesinin altında Türkiye'nin istikrarını bozmak niyeti yatmaktadır.

Ayrıca Rusya gerçekleşen iki Türk zirvesinin ardından Türkiye'nin yayılmacı bir politika izlediğini iddia ederek, kendi yayılmacılığını örtmeye çalışmaktadır. Böylece bu zirveleri bahane ederek Kafkaslar'da ve Orta Asya'da kendi nüfuz alanını güçlendirmeye çalışmaktadır. Buna gerekçe olarak Türkiye'nin etnik karaktere dayalı bir birlik kurma amacında olduğunu iddia etmektedir.

"Yakın Çevre" Doktrini

Soğuk Savaş'ın son bulmasıyla "Rus Ayısı" bir kaç yıl süren "kış uykusu"ndan sonra eskisinden daha güçlü bir şekilde dünya sahnesinde yer almaya başladı. Moskova'nın az önce değindiğimiz güvenlik doktrini, Rus-

ya'nın bölgeye geri döndüğünün en büyük deliliydi.

Bu doktrine göre bağımsızlıklarını kazanan ve şimdi BDT içinde bulunan cumhuriyetler "Yakın Çevre" (Near Abroad) olarak tanımlanmaktadır. Aynı doktrine göre;

• Yakın Çevre'deki ülkelerin ekonomik ve güvenlik açısından Rusya Federasyonu ile bütünleşmeleri, Moskova açısından yaşamsal önem taşımaktadır.

• Bazı komşu ülkeler, eski Sovyet Cumhuriyetleri'nde nüfuzlarını güçlendirmek çabası içindedir. Buna karşı olarak Rusya, güvenliğini ve ekonomik çıkarlarını tehdit eden bu tür girişimlere karşı koymaya kararlıdır.

• Yakın Çevre'deki ülkelerin bölgedeki diğer devletler ile olan ilişkileri eski Sovyetler Birliği'ne bağlı ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olabilir. Bu ülkelerin kalkınmaları Rusya'nın menfaatine ise desteklenir. Aksi takdirde diplomatik ve politik yollarla yakın çevre ülkelerinin diğer ülkeler ile kurduğu ilişkiler engellenir.

• Yakın Çevre'nin güvenliğinden ve istikrarından sorumlu olan ve bu bölgeye müdahale hakkı bulunan yegane devlet Rusya'dır. Aslında dünyanın ileri gelen demokrasileri de, eski SSCB topraklarının oluşturduğu jeopolitik alanda istikrarın korunmasına önem vermekte ve Rusya'nın bu politikasını desteklemektedir.[12]

Bu doktrin açıkça göstermektedir ki; SSCB'nin dağılması ve komünizmin çökmesi, Rus yayılmacılığına son vermemiştir. SSCB'den sonraki Rus Federasyonu da aynı emperyalist amaçlarla hareket ederek eski nüfuz alanını muhafaza etmek ve bölgesel hegemonyasını kurmak amacındadır.

Rusya'nın "arka bahçe"sini tanzim eden bu doktrinin en önemli noktalarından biri de nükleer silahların kullanımı ile ilgili anlayıştır. Yine bu doktrine göre;

• Rusya 1982'den beri SSCB'nin nükleer silahların kullanılması konusunda izlediği politikasında bir değişiklik yaparak "nükleer gücü ilk kullanmama" prensibini terk etmiştir.

• Doktrin, Rus ordusunun nüfusun yüzde birinden oluşmasını öngören eski yasayı değiştirerek yeni ordunun her yere yetişmeye hazır, mobil ve esnek olmasını planlamaktadır.[13]

Ayrıca Rusya silahlanma alanında atak yaparak, Ukrayna'dan 32 adet SS-19 nükleer füze, 300 Cruise ve 19 TU-160 ve 25 adet TU-95MS savaş uça-

ğı satın almıştır.[14]

Kuşkusuz tüm bu Yakın Çevre Doktrini Türkiye'yi yakından ilgilendirmektedir. Adı geçen "komşu ülke"lerin en önemlilerinden biri Türkiye'dir çünkü. Devlet Başkanlığı Ulusal Güvenlik Danışmanı Yuri Baturin'e bağlı olarak resmi ve resmi olmayan kuruluşların temsilcilerinin katıldığı bir komisyon tarafından hazırlanan ve Rusya'nın politikasını belirleyen bir raporda, Rusya'nın Türkiye'ye bakışı daha da iyi anlaşılmaktadır. Moskova'nın gelecek beş yıllık ulusal güvenlik politikasını oluşturan, "Rusya Federasyonu Ulusal Güvenlik Politikası 1996-2000" başlıklı rapor, Ankara'nın Türk Cumhuriyetleri ile ABD arasında köprü görevi yapmasının bölgede kendileri için tehdit oluşturduğunu belirtmektedir. Yine aynı raporda Türkiye'den duyulan rahatsızlığın yanısıra "Müslüman dünyanın bir bölümünde ve Batı'da BDT çevresindeki entegrasyona karşı çıkma eğilimi" olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca Rusya'nın bir nükleer güç olarak kalacağı vurgulanırken, BDT ülkeleriyle yapılan askeri antlaşmalar çerçevesinde Rusya'nın bu ülkelere nükleer himaye sağlaması gerektiğinin altı çizilmektedir.[15]

Baltık Denizi'ne kıyısı olan 11 ülkenin liderlerinin bulunduğu toplantıda Rus Başbakanının söylediği sözler de oldukça anlamlıdır. Viktor Çernomirdin, 3-4 Mayıs 1996'da İsveç'in Visby sahil kentinde yapılan ve sivil güvenlik, ekonomik işbirliği ve çevre konularını ele alan sözkonusu toplantıda Baltık ülkelerinin NATO'ya girmeleri halinde Rusya'yla ilişkilerinin bozulabileceği konusunda onları uyarmıştır.[16] Bu ifadeler Rusya'nın hegemonik konumundan hiç de vazgeçmek niyetinde olmadığının bir kanıtıdır.

Rusya'nın sözkonusu amaçlarını ortaya çıkaran bir başka kanıt ise AKKA konusundaki tavrıdır.

AKKA'nın Çiğnenişi ya da Rusya'nın Geri Dönüşü

Avrupa Konvansiyonel Kuvvet İndirimi Antlaşması (AKKA) 19 Kasım 1990 yılında NATO ve eski Varşova Paktı'na üye devletler arasında imzalandı ve 9 Kasım 1992'de yürürlüğe girdi. Daha sonra imzacı devletlerin sayısı 30'a çıktı. Beş silah kategorisinde (tank, zırhlı muharebe aracı, top, savaş uçakları ve saldırı helikopterleri) indirimler saptanarak, her ayrı silah için bölgesel ve ülke bazında tavanlar saptandı. Böylece ülkeler arasındaki kuvvet eşitsizliklerinin silah indirimleri yoluyla giderilerek Avrupa'da da-

ha düşük düzeyde güvenli bir kuvvet dengesi kurulması ve böylece baskın tarzında saldırı ve geniş çaplı taarruz harekatı başlatma yeteneklerinin ortadan kaldırılması hedeflenmişti. AKKA, saptanan kuvvet tavanlarının bölgeler arasında kuvvet kaydırılarak delinmesini de engellemekteydi.

SSCB'nin dağılmasından sonra, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Beyaz Rusya, Moldova, Kazakistan, Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan ayrı ayrı AKKA'ya taraf olarak, Sovyetler Birliği için saptanan silah tavanlarını aralarında paylaştılar.

AKKA'ya göre Ruslar, kuvvetlerinin önemli bir bölümünü Kafkasya bölgesinden Urallar'ın ötesine çekecekti. Fakat antlaşmanın yürürlüğe gireceği 17 Kasım 1995 tarihine yaklaşıldıkça Rusya çeşitli sebepler öne sürerek antlaşmaya uyamayacağını açıkladı.

Buna kendisine göre bazı bahaneler de buldu. Rusya'ya göre bu antlaşma SSCB henüz dağılmamışken imzalandığı için şimdiki uluslararası konjonktürle farklılıklar gösteriyor. Ayrıca Rusya BDT'yla yapılan antlaşmalarla bölgenin güvenliğinin kendisinin sorumluluğunda olduğunu belirtmiş durumda. Bunun yanısıra antlaşmada Güneydoğu Anadolu'nun Türkiye'nin iç güvenliğinden dolayı kanat dışı bölge sayılmasını emsal göstererek, Kafkaslar'ın da kanat dışı sayılması gerektiği yönünde istek belirtti. Ve, Kuzey Kafkasya'da girişeceği yeni askeri yapılanma çerçevesinde Çeçen topraklarında 58. Ordu'yu oluşturdu.

Rusya'nın bu şekilde bölgeye yoğun kuvvet yığmak istemesinin iki temel nedeninden birincisi, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'ın Rusya jeopolitik alanıyla bütünleşmesini sağlamak, Çeçen bağımsızlık hareketini ezmek ve Tatarlar ile Başkırlara gözdağı vermektir.

İkincisi ise, Türkiye'ye karşı potansiyel tehdit olanağını elde tutmaktır. Çünkü; Rusya bölgeden çekilirse, buranın Türkiye'nin etki alanı içinde kalacağını düşünmektedir. Bunun Rusya açısından "Yakın Çevre" gereği kabul edilemez bir durum olduğu ortadadır.

Bu nedenle, Moskova askeri gücünü üzerlerinde hissettirerek Kafkas Devletleri'ni kendine bağımlı kılmayı hedeflemektedir. Böylece Rusya Federasyonu'nun, dağılan Sovyetler Birliği'nin askeri ve siyasi gücüne yeniden kavuşma amacı taşımaktadır.

Rusya'nın bu açık hedefine karşın, Türkiye AKKA'nın savunuculuğunu üstlenmiş, ancak Batı'nın ve özellikle ABD'nin Rusya'ya arka çıkan tutumu

yüzünden başarısızlığa uğramıştır. Ancak Türkiye'nin ısrarlı girişimleri ve asıl olarak da AKKA'nın uluslararası ağırlığının sonucunda, ABD devreye girerek Rusya'yı da bazı noktalarda geri adım atmaya zorlamıştır. Sonuçta bir "orta nokta" bulunmuş gibidir, ama gerçekte bu "orta nokta" yine de Rus çıkarlarına yakındır.

AKKA'da son durum Rusya'nın kanat sınırlamalarının değiştirilmesi yönünde isteklerinin görüşüldüğü zirvelerle çözümlenme aşamasındadır. Yeltsin Ankara ile Washington'ın ortak hazırladığı formüldeki coğrafi alan değişikliklerini kabul etmiştir. Başta AKKA'da değişiklik yapılmasına karşı çıkan Ankara ise, zorunlu bir tavizle, bazı kanat bölgelerin merkeze alınmasını kabul etmiştir. Moskova, 1999 yılına kadar tüm kanat bölgesinde bulundurduğu 4.800 zırhlı aracı 3.700'e indirecek, ayrıca AKKA'da sağladığı ek esneklikler yanı sıra yeni düzenlemelerle ilgili sıkı bir denetim mekanizmasıyla denetlenecektir. Eskiden kanatlarla ilgili yılda bir kez bilgi vermekle yükümlü olan Rusya artık yılda iki kez bilgi verecektir.

Rusya'nın 3.700'e indireceği zırhlı araçlar için 2000 yılına kadar süre istemesine karşılık Türkiye'nin 1998 yılına kadar mühlet vermiştir. Sonunda 1999 yılında karar kılınmıştır ama yine de bu, Moskova'nın istediğini elde ettiği anlamına gelmektedir. Çünkü Moskova, 1995 yılının sonunda yürürlüğe girmesi gereken bir antlaşmayı 1999 yılına kaydırmış ve kanat sınırlamalarında kendi lehinde bazı kazanımlar elde etmiştir. Bu sayede Rusya 1999 yılına kadar bölgedeki askeri gücünü iyice sağlamlaştırma imkanı elde edecektir. Bölge ülkelerinin enselerinde böyle bir Rus askeri varlığının bulunması ise, yeniden Moskova'nın uydu olma ihtimallerini büyük ölçüde artırmaktadır.

Hazar Petrollerinin Taşınması Sorunu

Dünyada gittikçe artan enerji ihtiyacı yanısıra 1973 ve 1979 yıllarında baş gösteren petrol krizleri, Amerika'nın dünyadaki petrol kaynaklarına sahip ülkelere karşı ilgisinin daha da artmasına yol açtı. Başkan Carter tarafından çizilen doktrine göre; bir devletin Basra Körfezi bölgesinde kuvvete başvurmak suretiyle, petrol üretimi, pazarlanması ve fiyatı üzerinde tekel kurmasına kesinlikle izin verilmeyecekti. Kuveyt'i işgal eden Irak'a karşı girişilen "Çöl Fırtınası Harekatı" Carter Doktrini'nin bugünde Amerikan politikasında yeri olduğunu gösterdi.

Dünyanın Basra Körfezi'nden sonra ikinci en büyük petrol yataklarına sahip bölgesi ise Hazar Denizi Havza'sıdır. Hatta bazılarına göre havza Basra Körfezi ile eşit rezerve sahiptir.[17] Soğuk Savaş zamanında SSCB Azerbaycan'dan ve Kazakistan'dan aldığı petrolü işledikten sonra tekrar dünya fiyatlarından bu ülkelere geri satıyordu. Kuveyt Azerbaycan'ın yarısı kadar olan petrol geliriyle dünyanın en zengin ülkesi iken, Azerbaycan'ın geri kalmış ülkeler arasında olmasının nedeni budur.[18]

Soğuk Savaş bittiğinde ise, Azerbaycan ve eskiden SSCB'nin siyasi ve ekonomik nüfuz alanı içinde olan diğer bölge ülkeleri sahip oldukları kaynakları dünya pazarlarına çıkararak, Rus emperyalizminin tahrip ettiği ekonomilerini düzeltmek amacını güttüler.

Amerika da SSCB'nin çözülmesi ardından bölgeyle yakın temas içine girmiştir. Her yıl büyük artış gösteren dünya petrol talebinin karşılanmasında Irak ve İran rezervlerinin kullanılmasına karşı çıkan Amerika, Orta Asya petrollerinin ise Basra Körfezi petrollerine ilave ve alternatif bir kaynak olmasını planlamaktadır. Özellikle Ortadoğu'nun istikrarsız yapısı ABD'nin elinin altında her zaman için sağlam bir petrol kaynağı daha olmasını gerektirmektedir.

Nitekim Amerikalı petrol şirketleri bölgede petrol arama ve çıkarma yönünde Ruslar'la anlaşmalar yapmaktadır. Böyle bir ekonomik potansiyel ABD'nin vaz geçemeyeceği bir kaynaktır. Exxon Corp. ve üç ortağının Rusya'nın doğusunda 15 milyar dolarlık petrol ve gaz projelerine başlamaları iyi bir örnektir. Amerikan şirketlerin özellikle Sibirya'da keşfedilen yeni petrol ve doğalgaz yataklarının işletilmesine yönelik büyük yatırım projeleri vardır.[19] ABD'nin Rusya ile herhangi bir gerginliğe girmesi, olası projelerin askıya alınmasına neden olacaktır. Bu da Washington'ın Amerikan petrol şirketleri tarafından sıkıştırılması demektir. Böyle bir durumu her halde hiç bir Amerikan başkanı tercih etmez.

Hazar Denizi Havzası'nda 50 milyar varillik petrol rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Kazakistan'ın Tengiz bölgesi ise 9 milyar varillik rezerv açısından dünya sıralamasında onuncu sırayı almaktadır. Bölgedeki tüm bu petrol potansiyelinin, dış dünyaya, yani Akdeniz'e taşınması içinse üç olası seçenek vardır.

• Petrol hattının İran üzerinden geçmesi: Bu olasılık ABD tarafından kabul görememektedir. Çünkü ABD "terör merkezi" olarak tanımladığı

İran'a karşı bir kuşatma politikası yürütmektedir. Bu kuşatma gereği, ABD, Batılı müttefiklerinden İran'a karşı geniş çaplı bir ambargo başlatmalarını dahi istemiştir. Amerika, bu politika gereği, İran'a gelir sağlayacak ya da onun bölgedeki etkisini artıracak her türlü oluşumun karşısında yer almaktadır.

• Petrolün Boğazlar üzerinden Karadeniz'den taşınması: Rusya, en ekonomik yol olduğu gerekçesiyle petrolün Boğazlar'dan tankerlerle dünya pazarlarına çıkarılmasını savunmaktadır. Türkiye ise İstanbul ve Çanakkale'de yaşayan insanların güvenliği ve çevre kirliliği nedeniyle bu tezi kabul etmemektedir. Türkiye bu tezi asla kabul etmeyeceğini açıkça bildirmiştir.

• Petrolün Türkiye üzerinden taşınması: Hazar Petrolleri'nin taşınması için en uygun alternatifin Türkiye olduğu açıktır. Bu Ceyhan'a akıtılırken Ermenistan ve Gürcistan olmak üzere iki güzergah seçeneği vardır.

Türkiye Ermenistan'ın Karabağ'ın işgaline son vermesi halinde boru hattının Ermenistan'dan geçmesini tercih etmektedir. Ermenistan'a bununla ilgili mesajlar yollayarak işgalin son verilmesi ve Azeri-Ermeni çatışmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Aslında Ermenistan enerji açısından tamamen dışa bağımlı bir ülkedir. Fakat Rusya'nın petrol yüzünden Türkiye ve Azerbaycan ile çekişmesi, siyasi açıdan Ermenistan'ın işine gelmektedir. Bunların yanı sıra Ermenistan'ın Yunanistan ile yaptığı savunma antlaşması Türkiye tarafından iyi niyetten uzak bir tavır olarak anlaşıldığından, boru hattının Ermenistan'dan geçmesi uzak bir ihtimaldir.

Oldukça yoksul olan Gürcistan boru hattının kendi topraklarından geçmesini arzulamaktadır. Fakat henüz çözümlenmeyen Abhazya sorunu ve ülkede çok güçlü olan mafya iki istikrarsızlık unsurudur.

Bu çok bilinmeyenli denklem içinde Türkiye ne yazık ki doğru politikayı uygulayabilmiş değildir. Hazar Petrolleri'nin Türkiye üzerinden akıtılması için girişilen boru güzergahı seçiminde bazı üst düzey Türk bürokratları stratejik bir hata yapmıştır. Bakü-Ceyhan hattının inşasından önce Bakü-Supsa erken üretim hattının inşasını savunulmuş, Bakü-Supsa hattının Bakü-Ceyhan'ın ilk adımı olduğu düşünülmüştü.

Oysa Bakü-Supsa hattı da, sonuçta "Karadeniz formülü"ne yaramaktadır. Aslında bazı bürokratlarca erken üretim için Bakü-Supsa hattının savunulmasının hata olduğu uyarısı yapılmıştı. BOTAŞ eski Genel Müdürü Hayrettin Uzun'un Emre Gönensay ile yaptığı tartışmalar kamuoyu tara-

fından da izlenmişti. Hayrettin Uzun'a göre Türk tezi, petrolün Akdeniz'e akıtılmasıdır. Bakü-Supsa hattını savunmak, petrolün Karadeniz'e getirilmesinin bir başka yoludur ve sonuçta kendi tezimizle çelişen bir durumdur. Bakü-Supsa hattı üzerinde yoğunlaşmak Türk tarafına Bakü-Ceyhan ana petrol hattını kazandırmayacağı gibi onun aleyhinde olacaktır. Nitekim Emre Gönensay'ın savunduğu ve basiretsiz olarak tanımlanabilecek olan Süpha hattının inşası fikrinin hatalı olduğu ortaya çıkmıştır. Rusya Azerbaycan ile imzaladığı antlaşmayla, 5 milyon ton olacağı hesap edilen erken üretim petrolünün tümünün Rusya üzerinden taşınması ve Novorossisk limanına sevk edilmesi kararlaştırıldı. Böylece Bakü-Supsa hattının ekonomik olarak varolma nedeni kalmamış oldu.

Bu arada Rusya ve Kazakistan arasındaki imzalanan antlaşmayla Kazak petrolleri Novorossisk limanına getirilecek. Bu petrolün Boğazlar'dan geçmesi demek ki, bu da Ankara ve Moskova arasında başlı başına büyük bir anlaşmazlık konusu doğuruyor.

Devlet-i Ali'den bu yana Moskova ile İstanbul arasında çekişme konusu olan Boğazlar, bir kez daha iki başkent arasındaki bir çatışmanın merkezi oluyor.

Boğazlar Sorunu

Boğazların bugünkü durumunu belirleyen sözleşme 20 Temmuz 1936 yılında imzalanmıştır. Sözkonusu Montreux Konvansiyonu'yla Boğazlar'ın egemenliği Türkiye'ye bırakılmıştır; ama ticaret gemilerine bayrağı ve yükü ne olursa olsun barış zamanında gündüz ve gece serbestçe geçebilme serbestisi sağlanmıştır.

Ancak 1936 yılında makul ölçülerde olan boğaz trafiği, giderek büyüyerek tehlikeli boyutlara varmıştır. Boğazlar'dan geçen ticaret gemilerinin yıllık toplam tonitosu 1960'ta 28.7 milyon ton iken, 1970'te 63.6 milyon ton, 1980'de 139.8 ve 1989'da 160.6 milyon tona çıkmıştır.[20]

Öte yanda İstanbul Boğazı'nda yılda 30.000 dolayında Türk ve yabancı bayraklı gemi transit geçiş yaparken, buna ek olarak Asya ve Avrupa sahilleri arasında deniz otobüsleri, dolmuş ve vapurlar 1.400 sefer yapmaktadır. Bu yoğun trafik nedeniyle 1983-1993 yılları arasında 167 önemli kaza olduğunu da unutmamak gerekir. Ayrıca 1988 yılından sonra yıllık kaza oranı da % 35 artmıştır.[21]

Bu gelişmeler üzerine "Boğazlarda ve Marmara Bölgesinde Deniz Trafik Düzenine İlişkin Tüzük" yürürlüğe sokulmuştur. Bu tüzükle, diğer konuların yanısıra özellikle 150 metre ve daha büyük gemilerin geçişleri çeşitli kurallara tabi kılınmaktadır. Bu tüzük sonrasında kaza oranı ortalama altıda bir oranında azalmıştır.[22]

Halen Boğazlar'dan yılda 30-35 milyon ton petrol taşınmaktadır. Boğazlar bu hacimle transit geçiş kapasitesini zaten doldurmuş durumdadır. Rusya'nın istediği gibi Hazar ve Tengiz petrollerinin Boğazlardan geçmesi yılda 90-100 milyon tonluk petrolün taşınması demektir. Bu da güvenlik açısından Boğazların 300 gün kapatılmasını gerektirmektedir.

Rusya Türkiye'nin uygulamaya koyduğu tüzüğe rağmen Kazakistan'la 27 Nisan 1996'da Kazak petrollerinin Novorossisk limanına taşınması için protokol imzalamıştır. Bu da bu petrolün taşınması için Boğazlar'ın seçildiğini göstermektedir. Bir başka deyişle, Rusya, petrolü Türkiye'ye rağmen boğazlardan geçirme düşüncesindedir.

Nitekim Rusya kısa bir süre önce Türkiye'nin uygulamaya koyduğu yeni tüzük konusunu BM Genel Kurulu'na getirerek, Türkiye üzerinde baskı oluşturmaya çalışmaktadır. Rusya'nın BM Daimi Temsilcisi Sergei Lavrov, Boğazlar'dan geçişleri düzenleyen tüzükle ilgili olarak, Genel Sekreter Butros Gali'ye gönderdiği ikinci mektupta, Türkiye'nin başlattığı uygulamayla 1936 tarihli Montreux Sözleşmesi'ni ihlal ettiğini, geçiş yapacak gemilere kısıtlama koyduğunu ve Boğazları suni nedenlerle kapatma eğilimi içine girdiğini iddia etmiştir. Rusya'nın Boğazlar'dan geçiş meselesini ısrarla BM Genel Kurulu'na getirme girişimleri, Türkiye üzerinde baskı oluşturmaya yöneliktir.

Öte yandan, Rusya Türkiye'nin Boğazlar konusunda aldığı tutum üzerine petrolü taşımak için yeni bir alternatif plan da geliştirmiştir. Buna göre, Novorossisk'ten sonra gemiyle Karakdeniz'i geçen petrol sonra Bulgaristan'ın Burgaz limanı ile Yunanistan'ın Dedeağaç limanı arasına döşenecek boru hattı ile Akdeniz'e indirilebilecek. Böylece Türkiye devreden çıkarılmış olacak. Her ne kadar bu proje Boğazlar'daki petrol yükünü hafifletse de, Türkiye'nin petrollerden mahrum bırakılması anlamına geleceği için Türk çıkarlarına ciddi bir tehlike oluşturuyor.

Hangi proje uygulanırsa uygulansın, sonuçta hep aynı stratejik denklem çıkmaktadır: Rusya ve Türkiye, ciddi bir çıkar çatışması içindedirler.

Başka konularda ortaya çıkan bu çatışma, petrol konusunda da çok belirgin bir biçimde kendini göstermektedir.

"Türk Zirvesi"ne Rusya'nın Tavrı

Türk-Rus cepheleşmesine konu olan en önemli gelişmelerden biri, doğal olarak, Türkiye'nin Türki Cumhuriyetlerle olan ilişkileridir.

Türkiye'nin bu cumhuriyetlerle sahip olduğu ortak dil ve kültürü, politik ve ekonomik gücü, demokratik, çağdaş ve modern kimliği ile, Orta Asya için bir model olabileceği açıktır. Nitekim bağımsızlıklarının ardından Türkiye'nin bu özellikleri sözkonusu yeni cumhuriyetlerin de ilgisini çekmiş, Türkiye'yi bir "ağabey" olarak algıladıklarını açıklamışlardı.

Bu gelişmelerin ışığında, liderler, işbirliği olanaklarının artırılması amacıyla 29 Ekim 1992 tarihinde Ankara'da bir araya geldiler. Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ev sahipliği yaptığı bu toplantıya Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfeyz Elçibey, Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Askar Akayev, Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurad Niyazov, Özbekistan Cumhurbaşkanı İslam Kerimov katıldı. Beş ülkenin Ankara'da büyükelçiliklerini açmasıyla gelişen bu zirvenin sonunda Ankara Bildirisi olarak isimlendirilen belge imzalandı. Bu 11 maddelik sonuç bildirisinde devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde "içişlerine karışmama" ve "eşitlik" ilkesinin gözetileceği, demokrasi, laiklik, sosyal adalet ve piyasa ekonomisi ilkelerinin esas alınacağı vurgulandı.

İkinci zirve İstanbul'da bir sene gecikmeyle 1994 yılında yapıldı. Yine bu zirvenin sonunda yayınlanan bildiride işbirliği alanları ve dayanışmanın ölçüleri belirlendi. Ayrıca bildiride toplantıların Dışişleri Bakanlarının yapacakları danışma toplantılarıyla zirvede alınan kararların uygulamalarını gözden geçirecekleri şeklinde bir karar da yer aldı.

Bu iki zirve Moskova'da alarm zillerinin çalmasına yetti. Rus yönetimi, Türkiye'nin Türki Cumhuriyetler üzerindeki etkisinin artacağı ve Ankara'nın bölgede bir nüfuz alanı yaratmak niyetinde olduğu endişelerine kapıldı. Rus Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Demurin'in, "İstanbul'da etnik temele dayalı bir zirvenin Rusya'yı tedirgin etmemesi düşünülemez" şeklindeki ifadesi Moskova'nın bu konudaki rahatsızlığının bir ifadesidir. Ankara ise kesinlikle bir yayılmacılık peşinde koşmadığını, bu toplantıların Rusya'ya

karşı yapılmadığını belirtmiştir. Süleyman Demirel İstanbul Zirvesi'ne katılanlar adına şu mesajı vermiştir:

> Türkiye Cumhuriyeti olarak ülkemizin oluşturduğu coğrafyayı, müstakbel bir nüfuz alanı veya bir rekabet bölgesi olarak görmüyoruz. Bilakis, elele vererek bu bölgenin bir işbirliği ve dayanışma alanı haline getirilmesinin, ülkelerimizin ve bölgemizin kalkınmasına ve refahına ve böylece dünya barışına hizmet edeceğine inanıyoruz.

Türki Cumhuriyetler ile aynı dili, dini ve kültürü paylaşan Türkiye'nin, bu cumhuriyetler ile yakınlaşmasından daha doğal hiçbir şey olamaz. Ancak baştan beridir vurguladığımız gibi, Moskova Türk dünyasındaki bu müstakbel bütünleşmeden son derece rahatsızdır ve bunu engellemek için bir yandan Orta Asya cumhuriyetlerini kendi egemenliği altına almak için uğraşmakta, bir yandan da Türkiye'yi zayıflatmayı denemektedir. Bu ikinci hedefi için kullandığı yeni araçların başında da "Kürt kartı" gelmektedir.

Rusya'nın "Kürt Kartı"

Moskova'nın Türkiye'yi zayıflatmak için uyguladığı en önemli taktik, düşmanımın düşmanı dostumdur mantığına dayanıyor. Rusya'nın bölücü terör örgütü PKK'yı desteklemesi de bunun en çarpıcı örneğidir. Hollanda ve Avusturya'dan sonra üçüncü genel kurul toplantısını Moskova'da 1995 yılında gerçekleştiren PKK, sözde "Kürt sürgün parlamentosu"nu Rus Parlamentosu'na ait resmi bir binada topladı. Türkiye'nin tüm uyarılarına rağmen Moskova'da yapılan bu toplantı ardından Türkiye Rusya'ya iki ayrı nota verdi.

Fakat Moskova'nın tavrı değişmedi. Rusya Parlamentosu'nun alt kanadı Duma'ya bağlı Jeopolitik Sorunlar Komitesi tarafından 20 Mayıs 1996'da düzenlenen "Kürt Sorunun Çözüm Yolları" konulu toplantıda KGB üst düzey yetkililerinden Aleksandır Nevzerov, PKK'yı terör örgütü olarak görmediklerini belirtti.[23] Ayrıca eski Sovyet topraklarında yaşayan Türk asıllı halkların içişlerine karışmasını önlemek amacıyla, Türkiye'ye karşı "Kürt kartı"nın kullanılabileceğini söyledi.[24]

Uluslararası platformlarda terörizmle mücadele antlaşmalarına imza atan Rusya, bundan bir ay sonra da PKK'yı "Kürt ulusal demokratik mücadelesinin önderi" olarak tanımladı ve "Rusya etrafında egemen hale gelen

düşman devletler halkasına karşı Kürtleri müttefik" ilan etti.[25]

Duma Jeopolitik Sorunlar Komitesi'nin yaptığı en son toplantıda başkan Aleksi Mitrafanov "Kürt sorununun, Çeçen sorunu gibi bir gelişme göstererek, savaşa dönüşebileceğini" söyleyerek Ankara'ya dolaylı bir mesaj yollamayı da ihmal etmedi.[26]

Duma bünyesinde kurulan Kürdistan Sorunları Çalışma Grubu'nun hazırladığı raporlarla, sözde Türk yayılmacılığının engellenmesi amacıyla yeni stratejiler belirlenmiştir. Raporda "Türkiye'nin, Karabağ'dan Çeçenistan'a, Dağıstan'dan Abhazya'ya, Kırım'dan Bulgaristan'a, Arnavutluk'tan Bosna'ya uzanan geniş bir alanda yayılmaya çalıştığı" öne sürülmektedir. Ayrıca Türkiye'nin öncülük ettiği "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesi" de "Osmanlı Federasyonu" olarak tanımlanmaktadır.

Raporda Türk yayılmacılığına karşı Rusya'nın İran, Ermenistan, Gürcistan, Irak ve gelecekte Kürdistan'la ittifak kurulması gerektiği belirtilmektedir. Bunun yanısarı Türkiye'nin yayılmasının engellemenin en etkili yolu Türkiye'nin iç istikrarını bozarak dış politikayla ilgilenmesini önlemek şeklinde özetlenmiştir.[27]

Ermenistan da Rusya'nın Türkiye'ye karşı uygulanacak "Kürt"açılımında kendine düşen görevi üzerine almıştır. Moskova'nın bu sadık müttefiki, PKK'nın kamplarına topraklarını açarak terör örgütünün Türkiye'ye sızmasını sağlamaktadır.[28] Tüm bu gelişmeler "Kürt kartı"nın Rusya tarafından önümüzdeki dönemde de yoğun biçimde kullanılacağını göstermektedir.

Orta Asya ve Kafkasya'nın Rusya İçin Değeri

Orta Asya ve Kafkasya'yı Rusya açısından önemli kılan farklı faktörler var. En önemlilerinden biri, bölgedeki başta petrol ve doğalgaz olmak üzere yüksek rezervli doğal kaynaklardır. SSCB döneminde Rusya, ihtiyacı olan bu hammaddeleri dünya fiyatlarının çok altında alıp kendi ihtiyacı için kullanıyordu. Hatta bu hammaddeleri işledikten sonra tekrar aldığı ülkeye satıyordu. Böylece hammaddeleri satın aldığı cumhuriyetlerin ekonomilerini kendine bağımlı hale getirmişti.

Cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını kazanmaları ardından Rusya için hammadde bulamama tehlikesi ortaya çıkmıştır. Kendi ekonomisi için hayati önem taşıyan hammaddeleri hala bu cumhuriyetlerden sağlamaktadır. Hazar ve Kazak petrolleri üzerindeki ısrarının nedeni budur.

Bu ekonomik faktörün yanısıra, Rusya'nın geleneksel yayılmacı ideolojisinden ve hegemonik Rus milliyetçiliğinden köken bulan ciddi bir siyasi faktör vardır. Moskova, eski SSCB toprakları üzerinde kendine yeni bir "hayat sahası" oluşturmak istemektedir ve bu hayat sahası Orta Asya ve Kafkasya'sız düşünülemez.

Rusya stratejisi incelendiğinde bu siyasi hedef kolaylıkla gözlemlenebilir. SSCB'nin çöküşünün ardından kısa sürede toparlanan Moskova, eski "sömürge"lerini yeniden kazanmak için siyasi bir süreç başlatmıştır. Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) bu amaçla kurulmuş ve eski "sömürgeler", kimi zaman çeşitli baskılar da devreye sokularak bu zoraki çatı altına çekilmiştir. Son olarak BDT'de işbirliğini daha arttırmak amacıyla, Entegre Devletler Topluluğu (EDT) adı altında bir gümrük birliği kurulmuştur. Bu oluşuma BDT'den Kazakistan, Belarus ve Kırgızistan katılmıştır. Özbekistan ise Moskova'nın baskılarına karşı direnerek bu birlikte yer almamıştır. EDT'nin oluşumundan sonra Moskova zamanla diğer BDT ülkelerini de kapsayacak, siyasal, ekonomik ve savunma alanlarında bütünleşmeyi öngören Egemen Cumhuriyetler Topluluğu'nu (ECT) kurmuştur. Böylece eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetleri'ni BDT, EDT ve ECT olarak üç grupta toplayarak kendi liderliğinde bir sistem kurmak amacındadır.

Moskova, bu amacını, Rus Parlamentosu'nun SSCB'ye son veren Aralık 1991 kararının geçersiz olduğunu ilan ederek, Rus İmparatorluğu'nu yaşatmak isteyen güçlerin önündeki hukuksal engelin kaldırılmasıyla da belli etmiştir. Boris Yeltsin'in 12 Aralık 1993'te yapılan seçimlerin sonrasında yeni yasama dönemi ile ilgili bir konuşması oldukça anlamlıdır. Yeltsin konuşmasında, Rusya'nın uluslararası arenada "yitirdiği mevzileri yeniden ele geçirerek Rusya'nın süper güç niteliğini yeniden kazanacağını" belirtmiştir.[29] Ayrıca yedi yıl Türkiye'de bulunduktan sonra Mart 1994'de Dışişleri Bakan Yardımcısı olan Albert Çernişev'in sözleri Rusya'nın hedefini açıkça ortaya koymaktadır: "Sovyetler Birliği'nin dağıtılması büyük hataydı... Şimdi bu hata düzeltilmeye çalışılıyor."[30]

"Hata düzeltme"nin en ısrarla uygulandığı bölge ise Orta Asya'dır. Rusya Orta Asya'daki güvenliğin ortak askeri güçle sağlanması yolundaki isteklerine Kazakistan'ın olumlu cevap vermesi ile 21 Ocak 1995'te antlaşma imzalamıştır. Kazak ordusunun 40.000 askerden oluşması ve zaten Kazakistan sınırlarının Rus askerleri tarafından korunuyor olması ordunun bir-

leşmesinin askeri olmaktan çok siyasi bir anlamının olduğunu gösteriyor. Bu da Rusya'nın Orta Asya'daki nüfuzunun genişlemesi çabalarının bir sonucudur.[31]

Kafkasya da Rusya açısından çok önemli özellikler taşımaktadır. Birincisi Kafkasya coğrafya olarak Orta Asya'nın kapısıdır. Ayrıca Rusya için iki büyük rakip olan Türkiye ve İran'ın kesişme noktasıdır. Bu nedenle Stalin buradaki cumhuriyetlere Ruslar'ı yerleştirmişti. Bugün bile bu Rus nüfus Moskova'nın yeni politika ve hedefleri için zemin olarak kullanılmaktadır. Kafkasya'yı önemli kılan diğer özellik ise Kafkasya'nın Ortadoğu yolunun üzerinde olmasıdır.

Kafkasya'nın Rusya için bir önemi de güvenlik kaygısından ileri gelmektedir. Rusya'nın Batı, Kuzey ve Doğu sınırlarını zor iklim şartlarından meydana gelen doğal bir güvenlik alanı oluşturmaktadır. Napolyon ve Hitler bu iklim şartlarına yenik düşenlerin en ünlüleridir. Rusya'nın güney sınırı ise onun "yumuşak karnı"dır. Bu yüzden Rusya güney sınırını ileriye götürerek güvenlik alanını genişletmek ihtiyacı hissetmektedir. İkinci Dünya Savaşı ertesinde Rusya'nın Türkiye'den Kars ve Ardahan'ı istemesinin nedeni de budur.

Rusya tüm bu sebeplerden dolayı Kafkasya'daki askeri varlığını her ne şekilde olursa olsun devam ettirme eğilimindedir. Bu nedenle Transkafkasya'da karışıklıkları arttırarak kendi askeri varlığı için bahane yaratmıştır. Bunun yanısıra Rusya, Ermeniler ile Azeriler, Gürcüler ile Abhazlar arasında olan çatışmaların ve Gürcistan'daki iç savaşın çözümlenmesinin ancak Rus varlığı ile son bulacağı telkinini yapmıştır. Bu çatışmaların çözümsüz bir hal alması sonunda bu ülkeler istikrar sağlamak maksadıyla Moskova yönetimine sarılmışlardır. Rusya İmparatorluğu'nun daha önce sayısız kereler kulladığı "kazanmak için bölmek ve sonra zaferi de kuvvet kullanarak perçinlemek" politikası böylece bir kez daha işe yaramıştır.[32]

"Hata düzeltme"nin en başarılı iki örneği Gürcistan ve Ermenistan'dır. Rusya, bu iki ülke ile, gerektiğinde tehdit yoluyla, anlaşarak topraklarında askeri üsler kurmuştur. Ermenistan sınırı 1992 yılından beri Rus askerleri tarafından korunmaktadır. Ermeni hava sahası ise artık Rus savaş uçakları tarafından denetleniyor. Azerbaycan sınırının Rusya tarafından korunabilmesini sağlayacak anlaşma Mayıs 1996'te imzalanacaktır. Böylece Moskova bölgede bir güvenlik kuşağı oluşturmuş olurken, bir yandan da Çeçen ge-

rillalara gidecek Azeri yardımını engellenmiş olacaktır. Transkafkasya ülkelerinin sınırlarının Rusya tarafından korunmasının Türkiye açısından bir başka anlamı da, SSCB dağıldıktan sonra ortak sınırı kalmayan Türkiye ve Rusya'nın, tekrar sınırdaş ülke konumuna gelmiş olmalarıdır.

Rusya kurduğu 58. Ordu'yu Çeçen topraklarına yerleştirmiş, Rusya Kara Kuvvetleri Komutanı Vladimir Semyonov ise "Kuzey Kafkasya'nın en güçlü ve savaşa en hazır askeri bölge haline geldiğini, en yeni silahların bu bölgeye yerleştirildiğini" belirterek güç gösterisinde bulunmuştur.[33] Rusya'nın Ermenistan ve Gürcistan'daki üsleri birinci, 58. Ordu ise ikinci savunma duvarını oluşturma durumundadır. Böylece Kafkasya'ya örülen iki kalın duvarla Türkiye, Nahçıvan'la olan sınırı dışında bölgeden dışlanmış olmaktadır.

Çeçenistan'daki savaş Moskova açısından büyük önem taşımaktadır. Çeçenistan'ın bağımsızlığı kabul edilirse bu isteğin Rusya Federasyonu içindeki diğer cumhuriyetlere de sıçramasından çekinilmektedir. "Domino taşı" etkisinden korkan Rusya, Çeçen bağımsızlığını engellemek amacıyla son derece kanlı bir savaş yürütmektedir.

Aslında, Çeçenistan'daki savaş, Rus ordularının harekete geçmesinden de önce başlamıştır. Bağımsızlık ilanının ardından, Moskova, önce Dudayev'i bir iç çatışma ile iktidardan indirmek istemiştir. KGB, Çeçen muhalefet liderlerinden Ömer Avturhanov ve Beslan Kandemirov'u Dudayev'e karşı kışkırtmış, 26 Kasım 1994'te bu iki muhalefet liderinin hükümete karşı ayaklanması, Moskova'nın planı uyarınca gerçekleşmiştir. Rus Başbakan Viktor Çernomırdin'in bu saldırı öncesi Avturhanov ve Kandemirov'la Moskova'da görüşmesi yeterince anlamlıdır.[34] Ancak muhalefet güçlerinin düzenlediği bu ayaklanma başarısızlıkla sonuçlanmış, bunun üzerine Dudayev'i indirmekten ümidini kesen Rusya, savaşı resmen başlatarak Çeçenistan'a girmiştir.

Savaş iki yıldır sürmektedir. Ve Moskova yönetiminin Çeçenistan politikasında herhangi bir değişiklik gözükmemektedir. Rusya'daki seçimlerin doğurduğu iç hesaplar nedeniyle Yeltsin'in Çeçenistan'ın yeni lideri Yandarbiyev ile barış masasına oturmasının geçici bir manevra olduğu ortaya çıkmıştır. Zira Çeçenistan'dan geçen petrol boru hattının güvenliğinin sağlanamaması durumunda, Rusya'nın büyük önem verdiği Hazar Petrolleri'nin Gürcistan'ın Poti limanına aktarılması alternatifi güçlenecektir. Bu,

Rus politikacılar açısından kabul edilemeyeceğinden Moskova'nın bölgeye daha ağır biçimde yükleneceği kesindir.

Amerikan-Rus "Stratejik Ortaklığı"nın Mantığı

Şimdiye dek incelediğimiz bilgilerin ortaya koyduğu tablo; Rusya'nın eski SSCB coğrafyası, özellikle de Orta Asya ve Kafkasya üzerinde tekrar güçlü bir egemenlik elde etmek istediğini ve bu yolda ciddi bir çaba içinde olduğunu göstermektedir.

Ancak artık "ayan beyan" ortada olan bu gerçekten daha şaşırtıcı ve düşündürücü bir gerçek daha vardır: Rusya'nın emperyal bir güç olarak yeniden sahneye çıkması, SSCB'nin çöküşünün ardından dünyanın tek süper gücü ve en önemli siyasi otoritesi olan ABD'yi pek rahatsız etmemektedir. Aksine, Amerikan yönetimi, bu eski düşmanına ısrarla büyük çaplı ekonomik ve siyasi destekler vermektedir.

Bu, kuşkusuz iyi analiz edilmesi gereken bir durumdur. Çünkü Rus emperyalizminden daha da tehlikelisi, Amerikan destekli ya da Amerikan onaylı Rus emperyalizmidir.

ABD'nin bu tavrını açıklamaya çalıştığımızda, öncelikle herkes tarafından sözü edilen "Rusya'yı yeniden komünist olmaktan koruma" düşüncesiyle karşılaşırız. Buna göre, ABD, Yeltsin'in Rusya'sına, serbest piyasa ekonomisinin gelişmesi ve komünizmin ya da aşırı milliyetçiliğin (Jirinovski sendromu) hortlamaması için için yardım yapmaktadır. Bu siyasi olduğu kadar ekonomik bir gerekliliktir: Amerikalı şirketlerin Rusya üzerinde büyük yatırım projeleri vardır. SSCB sonrası ABD için Rusya büyük bir pazar olarak önem kazanmıştır.

Amerikan desteğinin stratejik anlamı ile ilgili olarak da farklı yorumlar yapılmaktadır. Bir kavle göre, yapılan yardımlarla, Rusya'nın elindeki nükleer gücü gelir elde etmek amacıyla Üçüncü Dünya Ülkeleri'ne satmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Sözü edilen bir diğer hesap, jeopolitik biliminin babası sayılan Harold Makinder'in öne sürdüğü ve Avrupa'da ve dünyada barışın sağlanması için Slavlar ile Germenlerin birleşmelerini engellemeyi öngören stratejik "tedbir"dir: Bu görüş gereğince Rusya'nın ekonomik olarak Almanya'ya muhtaç olmasını engellemek gerekir. Almanya ile birleşmiş bir Rusya'nın daha tehlikeli ve kontrol edilemez olduğu fikri bu argümanın temelini oluşturmaktadır.

Bir başka görüş ise, Washington'ın kendi Asya politikasının bir unsuru olarak Rusya'yı desteklediği yönündedir. buna göre, Asya'da ABD'nin karşısında yer alan Çin ve Hindistan'ın frenlenmesi için Rusya'nın güçlenmesi tercih edilmektedir

Fakat Rusya'ya verilen Amerikan desteğini açıklamak için kullanılan tüm bu argümanlar, gerçek ve uzun vadeli bir stratejik pozisyondan çok, bazı taktik hesapları ya da en azından kısa vadeli stratejilere dayanmaktadır.

Washington ile Moskova arasındaki yakınlaşmanın uzun vadeli stratejik anlamını çözebilmek içinse, Washington'ın Soğuk Savaş sonrasında oluşacak dünya ile ilgili olarak tahminlerine bakmak gerekir. Bu tahminlerin en önemlilerin biri, Samuel Huntington'ın "Medeniyetler Çatışması" başlıklı ünlü makalesinde tasvir edilen ve gelecekteki dünyanın dinler temelinde bir büyük cepheleşmeye sahne olacağını öne süren tezdir. Huntington'ın makalesinin gerçeklere ne denli uygun olduğu tartışılabilir, ama bu tartışma, bu tezin ABD'deki siyasi elitler ve strateji üretim kurumları tarafından geniş bir kabul gördüğü gerçeğini değiştirmeyecektir.

Sözkonusu tez, bilindiği gibi dünyanın yakın gelecekte medeniyetler bazında siyasi bloklara ayrılacağını ve Batı ile İslam medeniyetleri arasında büyük bir çatışma yaşanacağını kehanet etmektedir. Bunun doğal sonucu da şudur: Batı, yani en başta Amerika, İslam medeniyeti ile girişeceği bu büyük çatışmaya şimdiden hazırlanmalıdır.

Bu hazırlanmanın farklı bir kaç boyutundan biri de, Batı'nın, yani en başta Amerika'nın, "düşman" medeniyete karşı, aynı Sovyetler Birliği'ne karşı yaptığı gibi "Kuşatma" (Containment) uygulamasıdır. Bu kuşatma ise, doğal olarak, "İslam medeniyeti" ile sorunlu olan başka ülke ve medeniyetlerin ABD ile ittifak kurmaları ile gerçekleşecektir.

Rusya ve onun lideri olduğu "Ortodoks-Slav Medeniyeti" işte bu "İslam'ın kuşatılması" planında Washington için vazgeçilmez bir müttefiktir. İslam'la yıldızı tarih boyunca hiç barışmamış olan Rusya ve onun yine geleneksel "anti-İslami" konuma sahip olan Sırbistan ve Yunanistan gibi Slav-Ortodoks dostları, bugün de İslam'a karşı kullanılabilecek ideal bir "kart" pozisyonundadırlar. Özellikle Rusya, Washington tarafından, güneyindeki İslami kuşaktaki "tehlikeli" gelişmelere karşı büyük bir güvence olarak görülmektedir.

Moskova da aynı İslami kuşak ve en iyi örneği Tacikistan'da görülen "tehlikeli" gelişmelere karşı son derece duyarlıdır. Kremlin'in 1979'da Afganistan'ı işgal etmesinin ardındaki asıl hedefin, "İslami bir domino etkisini engellemek" olduğu göz önünde bulundurulursa, Moskova'nın da "İslam'ın kuşatılması" tezine ne denli yatkın olduğu görülebilir.

Amerikan-Rus stratejik ortaklığının örtülü mantığını ortaya koyan bu tablo, Washington'ın en ünlü ve "saygıdeğer" stratejisyenlerinden biri olan eski Dışişleri Bakanı ve Ulusal Güvenlik Danışmanı Henry Kissinger tarafından henüz 1992 yılında onaylanmıştı. Orta Asya konusunda ABD ile Rusya Federasyonu'nun çıkarlarının uyuştuğunu ileri süren Kissinger, "Orta Asya'da İslami radikalizmin yayılması halinde bunun Ortadoğu'yu da etkileyeceğini" söylemiş, "İslami radikalizmin 'en şiddetli biçimde' Rus çıkarlarına da aykırı olduğunu, dolayısıyla Washington'ın Moskova ile işbirliği yapabileceğini" açıklamıştı.[35]

Rusya'nın ABD ile ilişkilerinde kullandığı argümanlara bakıldığında da, bu "İslam'ın kuşatılması planı içinde yer alabilme" çabasının baskın olduğu görülür. Konstantin Peshakov'un ifadesiyle, "Yeni Rus dış politikası, Batının birçok sebeplerle hassas olduğu ve çok tehlikeli olarak algıladığı İslam Fundamentalizmi konusunu ısrarla işlemektedir."[36] Yeltsin'in danışmanı Andranik Migranyan ise, "Rusya ve Yakın Sınır Ötesi" başlıklı bir makalesinde, Rusya'nın kendisine biçilen "anti-İslam" misyonu yerine getirmeye hazır olduğunu duyurmaktadır:

> ...Milli ve dini bağnazlık çizgisinde bulunan ve otoriter devlet yönetimleri benimseyen Türkiye ve İran, Kafkasya'daki Hıristiyan halklar şöyle dursun, Müslüman halklara bile asgari haklar sağlayamazlar... Laik ve bölgesel federasyon ilkelerine göre kurulacak halk ve din gruplarını koruyabilecek yegane devlet Rusya'dır....
>
> ...Kafkasya'nın (BDT'den) kopması, İslam hegemonyasının Orta Asya ve Kazakistan'a kolayca girmesine ve Müslümanların yaşadığı Rusya'nın iç bölgelerine ulaşmasına yol açabilir. Bu nedenle Rusya'nın Transkafkasya'da aktif politika izlemesi ve bütün bu bölgenin BDT'nin jeopolitik alanıyla bütünleşmesinin sağlanması, Rusya'nın güvenlik ve istikrarı için öncelikli önem taşımaktadır.[37]

Amerika ile Rusya arasındaki bu anti-İslami zeminli stratejik işbirliği-

nin en belirgin örneklerinden biri de Çeçenistan'da görüldü. Çeçen direnişine karşı Amerika'nın Rusya'ya sonuna kadar destek verdiği, Dudayev'in şehit edilmesinden kısa bir süre önce Clinton'ın Rusya'ya yaptığı ziyaret sırasında ayan beyan ortaya çıkmıştı. Clinton, Yeltsin'le yaptığı ortak basın toplantısında, Çeçenistan'ın Rusya'nın bir parçası olduğunu ilan etmiş ve Amerikan İç Savaşı'nın kişi başına düşen ölümler açısından 20. Yüzyıldaki her savaştan daha fazla kayba yol açtığına dikkat çekerek, "Abraham Lincoln, hiçbir devletin bizim Birliğimizden ayrılmaya hakkı olmadığını göstermek için hayatını verdi" demişti.

Çeçen direnişinin büyük lideri, "Kafkas Kartalı" Cahar Dudayev Clinton'ın Rusya ile ittifak ilan eden bu mesajının hemen ardından, 23 Nisan günü, bir Rus füzesi tarafından şehit edildi. Ruslar, Dudayev'in yerini önceden belirlemişler ve hassas bir füze ile vurmuşlardı büyük komutanı.

Ancak bu "yüksek teknoloji" biraz kafa karıştırdı. Hantal ve demode Rus ordusunun bu denli hassas bir operasyonu başarı ile gerçekleştirmiş olması biraz şaşırtıcıydı.

Ne var ki, olayın iç yüzü bir süre sonra anlaşıldı. Anti-İslami ittifak, Çeçen liderinin katledilmesinde de işlemişti. Cahar Dudayev, Amerikan istihbarat servisinin sağladığı uydu ve elektronik destekle toprağa düşmüştü. Dudayev'in korunmasından sorumlu olan Ebu Nukayev, Dudayev'in uydu telefonunun sinyallerinin belirlenmesinde, CIA'nın Rusya Federal Güvenlik Servisi'ne (KGB) yardım ettiğini açıkladı. Nukayev, Rusya'nın Dudayev'i vurmak için daha önce de girişimlerde bulunduğunu, ancak başaramadığını, bu nedenle ABD'ye ait uyduların kullanılması için yardım istediğini söylüyordu.

Sözkonusu anti-İslami ittifak, Kafkas Kartalı'nı ortadan kaldırmayı başardı. Ancak kuşkusuz Çeçen direnişini bitirmeyi başaramayacak. Bu, Çeçenistan'da duvarlara yazılan yazılardan da anlaşılıyor: "Cahar! Halkınla gurur duyabilirsin"...

Amerika ile Rusya arasındaki ittifakın bu "anti-İslami" zemini, SSCB'nin dağılmasının ardından sürpriz bir biçimde bölgeye giren ve beklenmedik bir etkinliğe ulaşan İsrail'in stratejik kaygılarıyla da yakından ilgilidir. Bu nedenle, bu noktada Yahudi Devleti'nin Orta Asya steplerinde ne aradığı sorusuna da değinmek yararlı olacaktır.

İsrail Neden Orta Asya'da?

SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Orta Asya'daki Müslüman Cumhuriyetlerin birbiri ardına bağımsızlıklarını elde etmesinin önemi, pek çok devletten önce İsrail'in dikkatini çekmişti. Yahudi Devleti, bu gelişmenin ciddi bir stratejik anlam taşıdığının farkındaydı. O sıralar İsrail Genelkurmay Başkanı olan —ve sonra da Peres hükümetinde Dışişleri Bakanlığı yapan— Ehud Barak, bu yeni Cumhuriyetler hakkındaki endişelerini açıkça ifade etmişti. 30 Ağustos 1991 tarihli *Milliyet*'te şunlar yazılıydı:

> İsrail, Türk kökenli cumhuriyetlerden kaygılı. SSCB'nin Asya'daki Cumhuriyetler'inde de bağımsızlık yolunda adımlar atılması, İsrail'i kaygılandırdı. İsrail Genelkurmay Başkanı Ehud Barak, SSCB'nin parçalanarak bağımsız Müslüman devletlerin ortaya çıkmasının, İsrail'in çıkarları açısından iyi olmayacağına inandığını bildirdi.

İsrail'in endişesi o denli büyüktü ki, "İslami fundamentalizmin gelişme riskine karşın" özellikle Özbekistan ve Tacikistan gibi Müslüman cumhuriyetlerdeki, Sovyetler döneminde oluşturulmuş fakat çoğunluğu bu ülke askerlerinden oluşan orduların dağıtılmasını istemişti.[38]

İsrail'in Orta Asya ve Kafkasya ülkelerine olan ilgisinin ikinci nedeni de bu ülkelerin FKÖ ile yaptığı temaslardı. Yaser Arafat Ocak 1992'de Kazakistan'ı ziyaret etmiş ardından Kazakistan Filistin Devleti'ni tanımıştı. Ayrıca diplomatik ilişkiler büyükelçilik düzeyine çıkarıldı. Nisan 1992'de de bir Özbekistan heyeti Filistin halkının hakları ile ilgili bir toplantıya katıldı.

Bu gelişmeler karşısında, Yahudi Devleti, "endişe bildirimi"nden ve "orduların dağıtılması" gibi ilginç isteklerden kısa sürede vazgeçti ve Orta Asya'yı kendisi açısından tehlikeli gördüğü gelişmelerden "koruyabilmek" için, bölgeye bizzat girmeyi uygun gördü.

Bu nedenle de, İsrail'in bölgedeki varlığı, 1990'ların başından beri giderek artan bir ivmeyle güçleniyor. Yahudi Devleti, Orta Asya ve Kafkasya'daki Türki Cumhuriyetlerle yakın siyasi, ekonomik, hatta askeri ilişkiler kuruyor. Bundaki amaç, ekonomik ve siyasi hesapların yanında, sözkonusu stratejik vizyon. İsrail-Orta Asya ilişkilerini ayrıntılı olarak inceleyen bir uluslararası ilişkiler uzmanı şöyle yazıyor: "İsrail'in (bölgeye girmekte) erken davranmasındaki en önemli sebep, Müslüman karakterli Orta Asya ve Kafkasya bölgesine Arap aleminin nüfuzunu önlemek ve ve İslami funda-

mentalizmin bölgeye yayılmasının önüne set çekmektir."[39]

İsrail Türki Cumhuriyetler ile temaslara bir kaç koldan başlamıştır. Birincisi bizzat Mossad'ın bölgede faaliyet göstermesidir. Milli Güvenlik Kurulu'nun yaptığı saptamalara göre Mossad, KGB'den ayrılan ajanları Türkiye üzerinden Türki Cumhuriyetler'e yollamaktadır. Böylece Mossad bölgedeki istihbarat çalışmalarıyla zirveye çıkmayı hedeflemektedir.[40]

Kurulan ticari ilişkilerde de Mossad'ın gölgesini görmek mümkündür. Örneğin İsrail'in, Kazakistan ve diğer cumhuriyetlerle olan iş ilişkilerini düzenleyen kişilerin başında Shoul Eisenberg adlı bir işadamı gelmektedir.[41] Eisenberg'in adı, eski Mossad ajanı Victor Ostrovsky'nin **By Way of Deception** adlı ünlü kitabında Mossad'ın silah ticaretini organize eden kişi olarak geçer.[42]

Orta Asya ile kurulan ilişkilerde bir diğer yöntem ise İsrail'in bölge ülkelerine silah satmasıdır. Türkiye'nin Azerbaycan'a yaptığı askeri yardımın sınırlı olması nedeniyle İsrail Azerbaycan'ın bir ordu kurabilmesi için yardım etmeye karar vermiştir.[43] Ayrıca İsrail'in Azerbaycan'daki temsilcisi Lev Bardani Azeri üst düzey yetkilileriyle temasa geçmiştir.[44] Azeriler İsrail'den Stinger füzeleri ve başka silahlar da almışlardır.[45]

Öte yandan İsrail Orta Asya'daki varlığını güçlendirmek amacıyla Orta Asya'daki Cumhuriyetler ile karşılıklı elçilikler açmaktadır. Böylece bu ülkeler ile ilişkilerini de hukuki zeminlere oturtmuştur.

Yahudi Devleti sözkonusu Türki Cumhuriyetlerle olan temasları yoluyla bir yandan onları "İslam'dan uzak tutmaya" uğraşırken, öte yandan Rusya ile yakın bağlantılar kuruyor ve "İslam tehlikesi"ne karşı Rusya ile de örtülü bir ittifak oluşturuyor. 1994'te, zamanın Başbakanı Yitzhak Rabin'le Yeltsin'in Moskova'da yaptıkları görüşmede ağırlıklı olarak "İslam tehlikesi"nden söz edilmesi ve Rabin'in "Yeltsin'i radikal İslam konusunda yeterince duyarlı buldum" şeklindeki açıklaması, işbirliğinin ana temasını ortaya koyuyor.

İsrail, bölgedeki Yahudiler içindeki "gönüllü yardımcı"ları *(sayanim)* ise, hem Orta Asya ve Kafkas cumhuriyetleri ile kurduğu bağlantılarda, hem de Rusya ile olan ilişkilerinde aracı olarak kullanıyor. Bu aracıların temel misyonu ise, İsrail'in "bölgeyi İslam'dan uzak tutma" ya da "İslam'a karşı Rusya ile ittifak kurma" stratejilerine yardımcı olmak...

Çeçenistan ise, sözkonusu İsrail-yerel Yahudiler-Rusya bağlantısının en

etkin olarak kullanıldığı cephelerden biri...

Bu bağlantının Çeçenistan işgalinin öteki rolüyle ilgili önemli bir bilgiyi, Cahar Dudayev'in özel temsilcisi Safita Murat vermişti. Murat, "Yeltsin'in Arkasında Yahudiler Var" başlığıyla yayınlanan bir röportajda, Çeçenistan'ın işgal edilmesi planının arkasında Moskova'daki güçlü Yahudi liderlerin yer aldığını ve Yeltsin'i bu konuda ikna edenlerin de sözkonusu Yahudiler olduğunu söylemişti.[46] Safita Murat'ın sözünü ettiği "Yahudiler"den birisi, Yeltsin'in Kafkasya ve Ortadoğu politikalarını belirleyen Dışişleri Danışmanı Vitaly Naumkin'di. Mayıs 1995'te, Ankara'da, Graham Fuller'in ve İsrailli Dışişleri görevlilerinin de katıldığı "Ortadoğu, Kafkaslar ve Orta Asya" konulu bir konferansta konuşan Naumkin, Rusya'nın Çeçen direnişini kırmak için her türlü yolu kullanmaktan çekinmeyeceğini söylemişti.

İsrail'in Çeçenistan'daki ilginç bir operasyonu da dikkat çekiciydi: Yahudi Devleti, Rus saldırılarının başlamasından iki ay kadar önce, Çeçenistan'daki Yahudileri İsrail'e aktarmaya başlamıştı. Gizlilik içinde yürütülen harekat sonucunda, Rus saldırıları başladığında, İsrail'e gitmeyi reddeden az sayıdaki Çeçen Yahudisi dışında, ülkede Yahudi kalmamıştı. Bu kuşkusuz önemli bir bilgiydi: İsrail'in, Yahudileri Rus saldırısından iki ay önce tahliye etmeye başlamış olması, Rus saldırısından en az iki ay öncesinden haberdar olması anlamına geliyordu. Bu durum, Safita Murat'ın "Yeltsin'in arkasında Yahudiler var" şeklindeki açıklamasıyla yan yana geldiğinde ise ortaya daha anlamlı bir tablo çıkıyordu: Rus işgali, İsrail'in bilgi ve onayı ile gerçekleştirilmişti.

Tüm bunlar, İsrail'in Orta Asya'da ne aradığı sorusunun cevabını ortaya çıkarıyordu. İsrail de, dünyayı "Medeniyetler Çatışması" gözlükleri ile gören Amerikalı stratejisyenler gibi, "İslam'a karşı cephe oluşturma" çabası içindeydi. Bu nedenle, sözkonusu stratejik zemin üzerinde oluşan Amerikan-Rus ittifakının içinde o da yer alıyordu. Dolayısıyla, bölgede bir Amerikan-Rus-İsrail ittifakından bile söz edilebilirdi. *Washington Post* gazetesinde yer alan haber yorumda, İsrail'in ABD için "Akdeniz'deki en büyük uçak gemisi" olmaya hazırlandığı ve iki ülkenin Orta Asya için işbirliği yaptıkları görüşüne yer veriliyordu. Haber yorumda, Orta Asya Cumhuriyetleri'nin İslam radikalizminden uzak kalmasında ABD ile İsrail'in ortak çıkarı olduğu vurgulanmaktaydı.[47]

Türkiye'nin Yeni Vizyonu

Orta Asya'daki bu stratejik tablo karşısında Türkiye'nin ne yapması gerektiği sorusu kuşkusuz son derece önemlidir.

Bazıları, bunu çok açık bir biçimde ifade etmeseler de, Türkiye'nin, Ortadoğu'da yaptığı gibi Orta Asya'da da Amerika ve İsrail'e endeksli bir politika izlemesi gerektiğini savunuyorlar. Buna göre, Türkiye, laik ve demokratik karakteri sayesinde, ABD ve İsrail'in Orta Asya'yı "tehlikeli" yöndeki bir İslami gelişmeden korumak için tercih edecekleri bir "kart"tır. Eğer Türkiye Amerika'nın politikalarına uyumlu bir politika izlerse, Washington'ın bölge için çizdiği plan içinde kendisine bir yer bulabilir.

Oysa bu tür bir dış politika mantığı, Türkiye'nin kendi kendi aldatmasından başka bir şey olmayacaktır. Çünkü, öncelikle, ortada çok önemli bir Rusya faktörü vardır. Rusya'nın konumu, Orta Asya'da ya da Kafkasya'da gerçek bir "Amerikan-Türk İttifakı"nın oluşmasına kesinlikle engeldir. Bölge üzerindeki hedef ve çıkarları Türkiye'ninkilerle hemen her alanda çatışan Yeltsin'in Rusyası, Washington'ın bölgede kendisine "partner" olarak seçtiği ve her durumda desteklemeye karar verdiği stratejik bir ortaktır. ABD, Türkiye ile Yeltsin Rusyası arasında bir seçim yapmak gerektiğinde, Moskova'dan yana ağırlık koyacaktır. Nitekim son bir kaç yıl içinde yaşanan gelişmeler, Moskova'ya yönelik bu tercihin örnekleri ile doludur.

Bu nedenle, ABD'nin Orta Asya'da Türkiye'ye vereceği kredi, ancak çok sınırlı olabilir. Amerikalılar, her ne kadar çağdaş, laik ve demokrat bir kimliğe sahip de olsa, sonuçta Müslüman kimliğini de taşıyan ve gelecekte bir "Müslüman Türk Birliği" kurma şansına sahip bulunan Türkiye'yi, "Medeniyetler çatışması"na dayalı bir dünyada Rusya'ya tercih etmeyeceklerdir.

Amerika, bu stratejik hesabının yanısıra, var olan "müttefiklik" ilişkisi nedeniyle, Türkiye'ye Orta Asya'ya doğru ancak çok sınırlı bir "hayat sahası" "bahşetme" düşüncesindedir. Türkiye'de "Osmanlılık, yayılma gibi sözlerin fazla yüksek sesle dillendirilmesinin" ABD'yi fazlasıyla rahatsız ettiği ve Washington'ı Türkiye'nin Orta Asya yolunu kesmeye yönelttiği şeklindeki yorumlar, gerçeği yansıtmaktadır.[48]

Oysa Türkiye, yalnızca kendisine bahşedilecek çok sınırlı bir "ilgi alanı"na değil, gerçek bir hayat sahasına ve gerçek bir Türk Birliği'ne ulaşabilir. Türkiye'nin çağdaş, demokrat ve "sulh-sever" kimliği ise, böyle bir açılıma engel değil, aksine zemin oluşturmaktadır.

Buna karşı öne sürülen argümanlar ise son derece eksik ve hatalı tahlillere dayanmaktadırlar. Bazıları Türki Cumhuriyetler ile işbirliğinin sadece ekonomik zeminde kalması gerektiğini savunmakta, daha geniş çaplı bir politikanın Türkiye aleyhine bazı ittifaklar oluşturacağını öne sürmektedirler. Halbuki bugün görüyoruz ki Rusya, Ankara'nın Türki Cumhuriyetler ile temaslara geçmesini bahane ederek zaten karşı-manevralara girişmiştir. Karşı taraf, bölgeyi egemenlik altına alma yarışını çoktan başlatmıştır. Buna rağmen çekimser davranmak ve "bekle-gör" politikaları ile zaman kaybetmek, ancak "gaflet" olabilir.

Türkiye ve Türki Cumhuriyetler arasında tesis edilecek işbirliği ve bütünleşme politikalarının ilk şartı ülkeler arasında "Türklük" bilincinin geliştirilmesidir. Kültürel işbirliği olanaklarının arttırılması buna yararlı olacaktır. Ortak alfabenin kullanılması, Türk kültürünün yaşanması açısından Türk televizyonlarının Orta Asya'da rahatça izlenmesi, haberleşmenin sağlanması, ortak eğitim politikaları oluşturulması ve öğrencilerin karşılıklı ülkelerde eğitim görmeleri gibi konular Türklük bilincinin gelişmesi açısından önemlidir.

Bu bilincin gelişmesine engel olacak yanlışlar ise mutlaka düzeltilmelidir. Örneğin çeşitli nedenlerden ötürü Türki öğrencilerin ülkelerine dönmeleri önlenmelidir. Maddi koşulların yetersizliği nedeniyle öğrenimlerini yarım bırakan bu öğrenciler aslında Türkiye'nin Türki Cumhuriyetler ile bütünleşmesinde çok önemli bir aracıdırlar.

Türkiye'nin Türki Cumhuriyetler ile bütünleşmesinin önemli ayaklarından biri de ekonomik olanakların arttırılmasıdır. Türkiye coğrafi özellikleri ile Türki Cumhuriyetler açısından ürünlerinin dış dünyaya pazarlanması açısından önemli bir kapı görevini üstlenmektedir. Türkiye Avrupa'ya uzanan karayolları ve üç tarafı çevrili denizleriyle büyük bir transit yoludur. Mevcut karayolları ağlarının yanı sıra geliştirilecek yollarla Türkiye'nin rolü daha da arttırılabilir. Ankara-Bakü arasını 300 km. kısaltan Türkgözü sınır kapısı da bu konuda Ankara'nın attığı olumlu adımlardan biridir.

Türkiye etkinliğini arttırıcı manevralar yaparken bölgedeki diğer bazı ülkeler de aynı amaçlarla girişimlerde bulunmaktadır. Örneğin İran, Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayan ulaşım ağı kurmuştur. Böylece Asya, Avrupa ve Ortadoğu arasında bir ticaret kavşağı rolüne soyunmuştur. Türkiye'nin buna benzer projeleri uygulamaya koyması ya da başka ülkelerin

projelerine ortak olarak söz sahibi olması gerekmektedir.

Türki Cumhuriyetlerin ekonomileri ile Türkiye'nin ekonomisi birbirlerini tamamlar nitelikler taşımaktadır. Örneğin Türk ekonomisi dış piyasalara açılma ve yeni pazarlar bulma ihtiyacındadır. Bir yanda da endüstriyel hammadde, petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynakları ithal etmektedir. Bu nedenle serbest piyasa ekonomisine dayalı ticari işbirliği olanaklarının araştırılması taraflar açısından yararlı olacaktır. Azerbaycan'la olan mevcut Hazar Petrolleri'nin taşınması projesi yanı sıra Türkmenistan doğalgazını taşıyacak boru hattının Türkiye'den geçip Avrupa'ya pazarlanması projesi Türkiye açısından iyi değerlendirilmesi gereken dev fırsatlardır.

Avrupa Birliği'nin nihai hedefi olan Birleşik Avrupa ideali gibi Türk Dünyası da ortak güvenlik ve siyasi bütünleşmesini oluşturmalıdır. Ekonomik olarak kendine yetebilen bir topluluk olması yanı sıra Çin ve Rusya'nın da bölgede yayılmacılık amaçları engellenmiş olacaktır. Ayrıca Türkiye ekonomik bütünleşme için gerekli hukuki ve ekonomik şartları oluşturmalıdır. Örneğin gümrük duvarlarının indirilmiş bir ekonomik entegrasyon Türkiye olduğu kadar diğer ülke ekonomileri için kaçırılmaz bir fırsat olacaktır.

Öte yanda Türkiye'nin Türki Cumhuriyetler ile teknolojik işbirliği olanaklarını da araştırması gerekmektedir. Teknolojik bilgi birikimlerinin paylaşılması gerek Türkiye açısından gerekse Türki Cumhuriyetler açısından verimliliği arttırıcı bir unsur olacaktır. Özellikle Kazakistan'ın nükleer enerji ve uzay çalışmalarındaki bilgi birikimi Türkiye için değerlidir. Ayrıca diğer Türki Cumhuriyetler'in petrol ürünlerinin işlenmesi konusundaki bilgi birikimleri de Türkiye açısından gün geçtikçe önem kazanmaktadır.

Türkiye'nin Türki Cumhuriyetler ile siyasi ve ekonomik bütünleşmeye giderken orta vadede işbirliğini her alanda artırıp, uzun vadede de gerekli altyapıyı hazırlaması gerekmektedir. Ayrıca Türk Topluluğu'na giden süreç içersinde uluslararası gerekli siyasi destek sağlanması çok önemlidir. Çünkü oluşacak bu birliğin, bölgesel güçlere karşı Türk topluluklarının sadece güvenliklerini ve çıkarlarını koruyan bir oluşum olduğunun vurgulanması gereklidir.

Milli ve dini kimliklerin giderek daha çok önem kazandığı ve medeniyetler arası çatışmalara sahne olacağı düşünülen geleceğin dünyasında, bir "Türk-İslam Medeniyeti", ancak bu bilince sahip olduğu ve bu bilince uygun olarak davrandığı takdirde varolabilir.

... Sen yücesin, bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yok. Gerçekten Sen, herşeyi bilen, hüküm ve hikmet sahibi olansın

-Bakara Suresi, 32-

Bölüm Notları

II. BÖLÜM
ORTADOĞU İLÜZYONLARI ve
TÜRKİYE'NİN STRATEJİK YANLIŞLARI

1) İsrail ve Güney Afrika arasındaki son derece kapsamlı bağlantılar için bkz. James Adams, The Unnatural Alliance: Israel and South Africa, London: Quartet Books, 1984; Benjamin Beit-Hallahmi, The Israeli Connection: Who Israel Arms and Why, 1.b., New York: Pantheon Books, 1987; Andrew & Leslie Cockburn, Dangerous Liaison: The Inside Story of the US-Israeli Covert Relationship, New York: Harper Collins Publishers, 1991; Ian Black, Benny Morris, Israel's Secret Wars: A History of Israel's Intelligence Services, Grove Weidenfeld, 1991; Paul Findley, Deliberate Deceptions: Facing the FACTS about the US-Israeli Relationship, 1.b. New York: Lawrence Hill Books, 1993; Jane Hunter, Israeli Foreign Policy: South Africa and Central America, Boston: South End Press, 1987; Andrew J. Hurley, Israel and the New World Order Santa Barbara: Fithian Press and the Foundation for a New World Order, 1991.

2) Benjamin Beit-Hallahmi, The Israeli Connection: Who Israel Arms and Why, 1.b., New York: Pantheon Books, 1987, s.167.

3) İsrail farklı alanlarda ırkçı rejime destek vermişti. 1977'de Rodezya'ya yüklü miktarda Uzi hafif makineli tüfekleri yollandı. Buna ek olarak, Rodezya "Ruzi" adındaki kendi Uzi versiyonlarını üretme hakkını kazandı. Ruzi, Rodezya ordusunda ve polisinde standart silah haline geldi. 1978 yılında, Tel-Aviv'den Rodezya rejimine 11 tane Amerikan yapımı Bell 205 helikopteri yollandı. Bu, ülkeye konmuş silah ambargosunun da açıkça çiğnenmesi anlamına geliyordu. Rodezya rejimi, bu helikopterleri karşı-gerilla operasyonları için, yani siyah halkın direnişine karşı kullandı. (Ibid., ss. 62-63)

4) "An Israeli Connection ?", Time, 7 Mayıs 1984.

5) Victor Ostrovsky & Claire Hoy, By Way of Deceptions: An Insider's Devastating Expose of the Mossad's Secret Agenda, New York: Harper Collins Publishers, 1994, s. 66.

6) Zeynep Göğüş, Hürriyet, 7 Ekim 1993.

7) Ibid.

8) Benjamin Beit-Hallahmi, The Israeli Connection: Who Israel Arms and Why, 1.b., New York:

Pantheon Books, 1987, s. 19.

9) Israel Shahak, The Zionist Plan for the Middle East, Massachusetts: Belmont AAUG, s. 5.

10) Milliyet, 15 Nisan 1996.

11) Benjamin Beit-Hallahmi, The Israeli Connection: Who Israel Arms and Why, 1.b., New York: Pantheon Books, 1987, s. 19.

12) Turan Yavuz, ABD'nin Kürt Kartı, 1.b., İstanbul: Milliyet Yayınları, Nisan 1993, s. 46.

13) Israel Shahak, The Zionist Plan for the Middle East, Massachusetts: Belmont AAUG, s. 5.

14) Harun Yahya, Yeni Masonik Düzen: Dünyanın 500 Yıllık Gerçek Tarihi ve Dünya Düzeninin Gizli Yöneticileri, İstanbul: Vural Yayıncılık, Şubat 1996, s. 538.

15) "Clinton's Indyk Appointment, One of Many from Pro-Israel Think Tank", The Washington Report on Middle East Affairs, Mart 1993.

16) "Türkiye-İran Savaşını Kışkırtan CIA Ekibi", 2000'e Doğru, 11 Ekim 1992.

17) Erol Güney'in Jak Kamhi ile Röportajı, Haber, 6 Aralık 1991.

III. BÖLÜM

BARZANİ ANAHTARI İLE

KUZEY IRAK DÜĞÜMÜNÜ ÇÖZMEK

1"Talabani Zeli'de", Milliyet, 22 Eylül 1996.

2 Israel Shahak, The Zionist Plan for the Middle East, Massachusetts: Belmont AAUG, s. 9.

3 Ibid.

4 Ibid., s. 8.

5 Cengiz Çandar, Sabah, 21 Mart 1995.

6 Bu konudaki detaylı bilgiler için bkz. Harun Yahya, Yeni Masonik Düzen: Dünyanın 500 Yıllık Gerçek Tarihi ve Dünya Düzeninin Gizli Yöneticileri, İstanbul: Vural Yayıncılık, Şubat 1996, ss. 751-822.

7 Wiener, 2 Şubat 1991.

8 Victor Ostrovsky & Claire Hoy, By Way of Deceptions: An Insider's Devastating Expose of the Mossad's Secret Agenda, New York: Harper Collins Publishers, 1994, s. 247.

9 Ibid., s. 254.

10 Turan Yavuz, ABD'nin Kürt Kartı, 1.b., İstanbul: Milliyet Yayınları, Nisan 1993, s. 307.

11 Ibid., s. 166.

12 Benjamin Beit-Hallahmi, The Israeli Connection: Who Israel Arms and Why, 1.b., New York: Pantheon Books, 1987, s. 19.

13 Dennis Eisenberg, Eli Landau, Uri Dan, Mossad Les Services Secrets Israeliens, Ottawa: Stanke, 1977, s. 269.

14 Turan Yavuz, ABD'nin Kürt Kartı, 1.b., İstanbul: Milliyet Yayınları, Nisan 1993, s. 46.

15 Tercüman, 12 Mart 1991.

16 Sedat Ergin, Hürriyet, 22 Mart 1993.

17 Hasan Cemal, Sabah, 12 Eylül 1996.

18 A. Medyalı, Kürdistanlı Yahudiler, 1.b., Ankara: Berhem Yayınları, s. 7.

19 Jerusalem Post, 15 Ekim 1988.

20 A. Medyalı, Kürdistanlı Yahudiler, 1.b., Ankara: Berhem Yayınları, ss. 64-65.

21 Şalom, 24 Nisan 1991.

22 A. Medyalı, Kürdistanlı Yahudiler, 1.b., Ankara: Berhem Yayınları, s. 53.

23 A. Medyalı, Kürdistanlı Yahudiler, 1.b., Ankara: Berhem Yayınları, s. 64.

24 Ufuk Güldemir, Çevik Kuvvetin Gölgesinde Türkiye 1980-1984, 2.b., İstanbul: Tekin Yayınları, Nisan 1987, s. 202.

25 Ümit Özdağ, "PKK ve Kuzey Irak", Avrasya Dosyası (Kuzey Irak Özel), Cilt 3, Sayı 1, İlkbahar 1994, s. 101.

26 "Türkmen Öğretmen Oğuz Yılmaz'ın İfadeleri", Milliyet, 7 Eylül 1996.

27 Cengiz Çandar, Sabah, 7 Eylül 1996.

IV.BÖLÜM

ÇEKİÇ GÜÇ'ÜN GERÇEK MİSYONU

1 Turan Yavuz, ABD'nin Kürt Kartı, 1.b., İstanbul: Milliyet Yayınları, Nisan 1993, ss. 200-201.

2 Ibid., s. 204.

3 Ferruh Sezgin, "Çekiç Güç Gitsin Mi Kalsın Mı?", Siyah Beyaz, 29 Şubat 1996.

4 Baskın Oran, "Kalkık Horoz" Çekiç Güç ve Kürt Devleti, 1.b., Ankara: Bilgi Yayınları, Şubat 1996, s. 139.

5 Zaman, 13 Mayıs 1994.

6 Zaman, 3 Mart 1994.

7 Günaydın, 4 Ekim 1991.

8 "Çekiç Güç'ten Çektiklerimiz", Milliyet, 13 Kasım 1995.

9 Baskın Oran, "Kalkık Horoz" Çekiç Güç ve Kürt Devleti, 1.b., Ankara: Bilgi Yayınları, Şubat 1996, s. 189.

10 Arda Sualp, "Çekiç Güç Kürt Devleti Kuruyor", Aksiyon, Sayı 47, 28 Ekim-3 Kasım 1995.

11 Mehmet Ali Birand, Sabah, 12 Eylül 1996.

12 Turan Yavuz, ABD'nin Kürt Kartı, 1.b., İstanbul: Milliyet Yayınları, Nisan 1993, s. 206.

13 Baskın Oran, "Kalkık Horoz" Çekiç Güç ve Kürt Devleti, 1.b., Ankara: Bilgi Yayınları, Şubat 1996, s. 151.

14 Ibid., s. 157.

15 Taner Atilla, Milliyet, 13 Kasım 1995.

V. BÖLÜM

TÜRKİYE İÇİN BALKAN STRATEJİSİ ya da

TÜRKO-İSLAMİ EKSENDEKİ "HAYAT SAHASI"

1 Thanos Veremis, "Greece: The Dilemmas of Change", The Volatile Powder Keg: Balkan

rity After the Cold War (Edited by S. Larrabee), The American University Press, 1994, ss. 131-132.

VI. BÖLÜM

ORTA ASYA, KAFKASYA ve "KIZIL ELMA"

1 Safa Atalay, "ABD Güvenlik Yardımı-ABD Türkiye İlişkileri", Avrasya Dosyası (İsrail Özel), Cilt 1, Sayı 3, Sonbahar 1994, s. 246.

2 Savaş Süzal, "ABD'yle Krizli Günler", Yeni Yüzyıl, 7 Haziran 1996.

3 Savaş Süzal, "ABD Yardımındaki Koşul Kaldırıldı", Yeni Yüzyıl, 20 Haziran 1996.

4 Oya Akgönenç Mughissuddin, "Rusya/Ortodokslar", Yeni Türkiye (Türk Dış Politikası Özel Sayısı), Sayı 3, Mart-Nisan 1995, s. 446.

5 Şükrü Elekdağ, "Felaketin Önlenmesi ve Montreux Sözleşmesi-1", Milliyet, 15 Ağustos 1993.

6 Eski Rusça'da şehirlerin şahı anlamındadır.

7 Akdes Nimet Kurat, Rusya Tarihi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1948, ss. 140-141.

8 Akdes Nimet Kurat, Türkiye ve Rusya, 1.b., Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990, s. 3.

9 Cemal Acar, Soğuk Savaş Dönemi Süper Güçlerin Hakimiyet Kavgası, Ankara: AS-TEK, 1991, s. 18.

10 "Boğazlar İçin Ortodoks Dayanışması", Milliyet, 2 Haziran 1994.

11 Cenk Başlamış, "Rusya'dan Türkiye'ye Gözdağı", Milliyet, 16 Mayıs 1996.

12 Şükrü Elekdağ, "Yeni Rus Sömürgeciliği ve AKKA", Milliyet, 3 Ekim 1993.

13 Sami Kohen, "Yeni Askeri Doktrinler (2): Rusya Neyi Amaçlıyor?" Milliyet, 24 Kasım 1994.

14 Cenk Başlamış, "Silah Atağı", Milliyet, 25 Kasım 1995.

15 "Rusya Türkiye'den Rahatsız", Yeni Yüzyıl, 11 Mayıs 1996.

16 "Baltık Cumhuriyetleri Elele Verdi", Yeni Yüzyıl, 5 Mayıs 1996.

17 John J. Maresca, The Wall Street Journal, 25 Ocak 1995.

18 Hasan Köni, "Günümüz Rus Milliyetçiliği ve Sonuçları", Avrasya Dosyası (Rusya Özel), Cilt 1, Sayı 1, İlkbahar 1994, s. 7.

19 Mehmet Öğütçü, "Petrolde Asıl Yarış Şimdi Başlıyor", Milliyet, 7 Ekim 1995.

20 İsmail Soysal, "1936 Montreux Sözleşmesi ve Türk Boğazları'nda Bugün Karşılaşılan Sorunlar", Uluslararası İlişkiler İletişim Eğitimde Ayna, Yaz-Güz 1994, Sayı 3-4, s. 14.

21 Temel İskit, "Turkey: A New Actor in the Field of Energy Politics?", Perceptions: Journal of International Affairs, Cilt 1, Sayı 1, Mart-Mayıs 1996, s. 65.

22 "Tüzüklü Boğazda Sadece 4 Kaza Oldu", Hürriyet, 16 Aralık 1995.

23 Cenk Başlamış, "KGB: PKK Terörist Değil", Milliyet, 21 Mayıs 1996.

24 Cenk Başlamış, "Rusya Kartlarını Açık Oynuyor", Milliyet, 22 Mayıs 1996.

25 Ali H. Yurtsever, "Kürtler Müttefiktir", Milliyet, 13 Haziran 1996.

26 Cenk Başlamış, "Moskova PKK'nın Sesi", Milliyet, 26 Haziran1996.

27 Cenk Başlamış, "Türkiye'yi Bölme Planı", Milliyet, 27 Haziran 1996.

28 Hüseyin Mümtaz, "Golan-Karadeniz Hattı Hangi Amaçlarla Kullanılıyor?", Yeni Yüzyıl, 17 Şubat 1996.

29 "Yeltsin: 'Yine Süper Güç Olacağız'", Zaman, 12 Ocak 1994.

30 Albert Çernişev, "Üçüncü Dünya Savaşı Çıkabilir", Nokta, 13-19 Şubat 1994.

31 "Kazakistan Ordusu Kısmen Rusya'ya Bağlandı", Milliyet, 1 Şubat 1995.

32 Cemal Acar, Soğuk Savaş Dönemi, Süpergüçlerin Hakimiyet Kavgası, Ankara: AS-TEK, 1991, s. 24.

33 Cenk Başlamış, "Kızılordu Sınırımızda: Kafkasya'da Sessiz İşgal", Milliyet, 1 Mayıs 1995.

34 Cenk Başlamış, "KGB'nin 'Çeçen' Çamaşırları", Milliyet, 26 Kasım 1995.

35 Milliyet, 1 Mart 1992.

36 Konstantin Peshakov, "'Russia' a Mission: The Third Epoch", International Affairs Moscow, Şubat 1993, ss. 17-26.

37 Andranik Migranyan, "Rusya ve Yakın Sınır Ötesi", Nezvisiyama Gazeta, 18 Ocak 1994; Şükrü Elekdağ, Milliyet, 13 Şubat 1994.

38 Tercüman, 10 Ağustos 1992.

39 Bülent Aras, "İsrail'in Yeni Stratejisinde Orta Asya ve Kafkasya'nın Yeri", Avrasya Dosyası (Ermenistan Özel), Cilt 2, Sayı 4, Sonbahar 1995-96, s. 187.

40 2000'e Doğru, 10 Ocak 1993.

41 Le Point, 2 Ekim 1992.

42 Victor Ostrovsky & Claire Hoy, By Way of Deception: An Insider's Devastating Expose of the Mossad, London: Arrow Books, 1991, s. 126.

43 Hürriyet, 18 Kasım 1992.

44 Şalom, 25 Kasım 1992.

45 2000'e Doğru, 22 Kasım 1992.

46 "Yeltsin'in Arkasında Yahudiler Var", Zaman, 21 Aralık 1994.

47 "ABD Eski Müttefikiyle El Ele: İsrail Orta Asya'da", Günaydın, 30 Temmuz, 1992.

48 "Mossad'ın Türkiye ve Orta Asya Görevlisi Shoul Eisenberg", 2000'e Doğru, 7 Şubat 1993.